

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

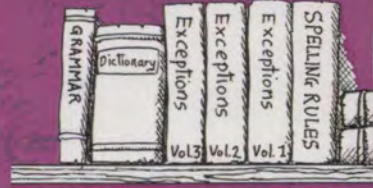
RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HERKESİN

GOZLENDEN

BİROLAY!

MICHELLE FINLAY

HERKES İÇİN İNGİLİZCE BİR OLAY!

Yayın Yönetmeni Nefise Atçakarlar
Editör İbrahim Şamil Köroğlu
Resimleyen Andrew Pinder
Kapak ve İç Tasarım Şakir Çolak

1. Baskı Ekim 2011
Uluslararası Seri No (ISBN) 978-605-114-653-9

TİMAŞ YAYINLARI

Adres Cağaloğlu, Alemdar Mah. Alay Köşkü Cad.
No:5 Fatih/İstanbul
Telefon (0212) 511 24 24
Belgegeçer (0212) 512 40 00
Posta P.K. 50 Sirkeci/İstanbul
E-posta bilgi@genctimas.com

Baskı ve Cilt Sistem Matbaacılık
Adres Yılanlı Ayazma Sok. No: 8 Davutpaşa-Topkapı/İstanbul
Tel (0212) 482 11 01

TİMAŞ YAYINLARI / 2599

HERKES İÇİN... / 2

KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINCILIK SERTİFİKA NO: 12364

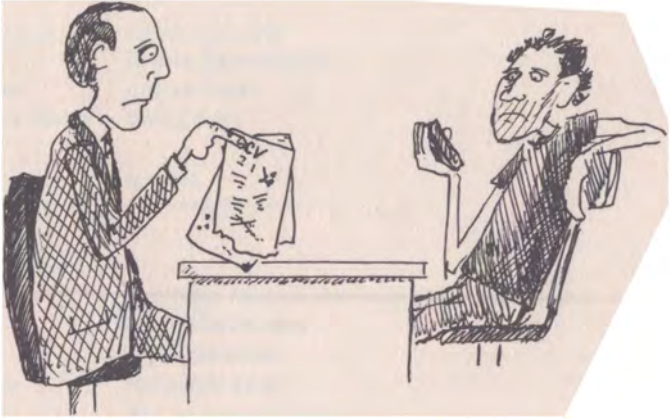
© 2011, "Everyday English" orijinal adıyla Michael O'Mara Books Limited (Londra) tarafından yayımlanan bu kitabın Türkiye'deki tüm hakları Nurcihan Kesim Telif Ajansı aracılığıyla Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir. Tanıtım amacıyla yapılacak alıntılar dışında, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

HERKES İÇİN İNGİLİZCE BİR OLAY!

Michelle Finlay

Türkçesi: Esmâ Fethiye Güçlü

● genctimas.com ●

İÇİNDEKİLER

Giriş	7
Alfabenin Kısa Tarihi	9
Temel Öğeler ya da Dilin Yapı Taşları	12
Anlamalı Cümleler Kurmak	54
Noktalama İşaretleri Neden Önemlidir?	67
Kelimeleri Doğru Söylemek	97
Kusursuz Telaffuz	112
Yazışma Kuralları	127
Güzel Bir Üslup	135
Ek 1: Sıkça Yanlış Yazılan Kelimeler	149
Ek 2: Sıkça Karıştırılan Kelimeler	151
Okuma Önerileri	155
Dizin	158

GİRİŞ

İyi İngilizce her yerde. O, BBC'nin ya da büyük yazarların koruması altında değil. Günlük konuşmalarda duyulabilir ve gazete ya da dergilerdeki makalelerde, basın bültenlerinde, siyasi demeçlerde, kullanım kılavuzlarında, reklamlarda ve daha başka herhangi bir yerde karşımıza çıkabilir.

Bununla birlikte İngilizce, ucuz gazetelerin manşetlerinde, şirket raporlarında, internet sitelerinde, DVD alt yazılarında ve yine haber bültenleri, kullanım kılavuzları ve reklamlarda oldukça kötü bir şekilde de kullanılıyor.

Hepimiz zaman zaman hatalar yaparız. Çok azımız kesinlikle hata yapmadığımızı; bir kelime ya da bir dilbilgisi kuralı üzerinde hiç tereddüt etmediğimizi söyleyebilir. Asıl sorun, etrafımızdaki standartlar düştüğünde bizim de onlarla beraber düşme eğilimi göstermemiz. Bir kelimeyi yazılı olarak görmek, doğru olsun ya da olmasın ona güvenilirlik kazandırır ve aynı yazılı hatayı defalarca gördüğümüzde de artık o hatanın kabul edilebilir olduğunu düşünmeye başlarız.

Belki İngilizceyi kullanırken dilbilgisi hataları yapmanın, noktalama işaretlerini yanlış kullanmanın ve zamanları birbirine karıştırmanın o kadar da önemli olmadığını düşünüyorsunuz. Ben ise bu konulara dikkat etmenin çok önemli olduğu kanısındayım.

Çünkü medeniyetler iletişim üzerine kurulmuştur; kötü bir iletişim yanlış anlamalara sebep olur ve bu da ilerlemeyi engeller.

Dünya geliştikçe İngilizce de ona uyum sağlayacak şekilde geliyor. Bilimsel keşifler, yeni teknolojiler ve modern kavramlar için yeni kelimelere sahip olmasaydık nerede olurduk? Öte yandan bu yenilikler İngilizceye bir yığın hatayı ve yanlış kullanımı da beraberinde taşımakta.

Elbette daha ileri gitmeliyiz; fakat bunu, dilde kavrayışı sağlayan ifadelerdeki içerik ve anlaşılabilirliği kaybetmeden yapmaya çalışmalıyız.

İngilizce dünyadaki zengin, renkli ve incelikli dillerden biridir. Öte yandan, doğru -sade, anlaşılır ve jargonsuz- bir İngilizce kullanmak; yani dile hâkim olmak, aynı zamanda bir tarza sahip olmak anlamına gelir.

İngilizce konuşan insanlar dillerini tüm zamanların en iyi yazar ve söz ustalarıyla paylaşma imkânına sahiptir. Bu sayede doğru İngilizcenin günlük örneklerinin yanı sıra ilham almak için Jane Austen'dan Oscar Wilde'a kadar birçok tanınmış yazara başvurabiliyoruz. Diğer taraftan ustaları taklit etmek bunu söylemekten çok daha zordur.

İşte elinizdeki kitap tam da burada işe yarıyor. HERKES İÇİN İNGİLİZCE BİR OLAY, İngilizce konuşan ve daha iyi İngilizce konuşmak isteyen herkese bu dile hâkimiyet kazandırmaya yardımcı olmak için hazırlandı.

Bu kitap, alfabeden başlayarak adım adım ilerleyecek; yazılı ve sözlü İngilizcenin -yazım, kelime düzeni, noktalama işaretleri, sözcük türleri gibi- yapı taşlarından ses tonu, tuzaklardan kaçınma, anlaşılabilirliği sağlama ve hatta güzel söyleyişe kadar ipuçları verecek.

ALFABENİN KISA TARİHİ

Olağanüstü çeşitlilikte renklerin birleşimi olan İngiliz alfabesinin gelişimini anlayabilmek için öncelikle Britanya¹ tarihine ve bu coğrafyada meydana gelen istilaların İngilizce üzerindeki güçlü etkisine göz atmak gerekir.

Romalılar, MÖ 1. yüzyılın ortalarında Britanya'ya geldiğinde, Batı Avrupa'dan Fransa ve Almanya'ya kadar uzanan bölgede Bretonlar olarak bilinen Kelt kabilelerine rastladılar.

Julius Caesar komutasındaki Romalılar, MS 43 yılında adaya akın ettiklerinde, Sami, Mısır, Fenike ve Yunan medeniyetlerinin katkısıyla oluşan alfabelerini de beraberlerinde getirmişti. Latin alfabesi 23 harften oluşmaktaydı. Bu alfabe, bugünkü alfabedeki *j* (Julius o zamanlar Iulius şeklinde yazılıyordu.), *u* (Bu harfin yerine taşta oyulması daha kolay olan *v* harfi kullanılırdı.) ve *w* harflerini içermiyordu.

Romalılar, MS 3. yüzyılın sonunda, bu toprakları Almanya ve Danimarka'dan gelen Angluslar, Saksonlar ve Jutiler gibi yeni işgalcilerin insafına bırakarak Britanya'dan ayrıldı. Keltler ise

¹ İngiltere, İskoçya ve Galler'i barındıran adanın coğrafi adı. (Çevirenin Notu)

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Britanya'nın uzak köşelerine doğru -Kelt dillerinin bugüne kadar varlığını sürdürdüğü- İskoçya, İrlanda, Galler ve Cornwall bölgelerine kadar sürüldü.

İşgalciler beraberlerinde getirdikleri runik alfabe ve Britanya'da zaten kullanılmakta olan Keltik/Roma dilleri ile harmanlanmış bir tür Almanca ile Anglosakson İngilizceyi ya da bugün bizim ona verdiğimiz isimle Eski İngilizceyi oluşturdu.

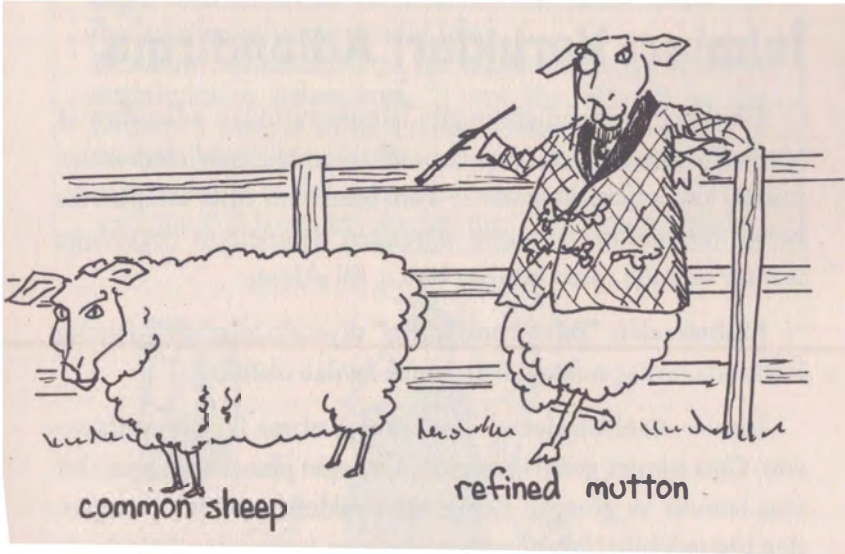
597 yılında Saint Augustine, Papa Gregory tarafından Britanya halkını Hristiyanlaştırma göreviyle Kent Kontluğu'na gönderildi. Anglosaksonlar, İncil'i ve Latince yazılmış diğer dinî metinleri okuyup anlayabilmek için Roma alfabesi üzerinde ihtiyaçlarına uygun değişiklikler yaparak kullanmaya başladı.

Viking istilacıları 789'da bu topraklara geldiğinde İngilizce, Eski İskandinav dillerinden uyarlanan gap (boşluk), ill (hasta), mire (kir), reindeer (rengeyiği), root (kök), scowl (kaş çatmak), skull (kafatası), sky (gökyüzü) gibi birçok kelime kazandı.

1066 Norman istilasını bir başka kelime akınına daha sebep oldu. Böylece yönetici sınıfın kullandığı Normandiya Fransızcasından gelen kelimelerden ve bu kelimelerin yerli halk tarafından kullanılan Anglosakson karşılıklarından oluşan iki katmanlı bir lisan gelişti. Bu yüzden otlaktaki hayvanlar için kullanılan sheep (koyun) ya da cow (inek) gibi Anglosakson kelimelerin yanında yemek masasında kulağa daha kibar gelen mutton (koyun eti – Fransızca: *mouton*) ve beef (sığır eti – Fransızca: *boeuf*) kelimelerini kullanırız. Çiftçinin kızı *frock* (entari) giyerken köşkün hanımı *robe* (kaftan) giyer.

Fransızca benzer şekilde hukuk alanında da görülür. Aslında ölü taahhüt anlamına gelen *mortgage* ya da söz (kelam) anlamına gelen *parole* kelimelerini bu yüzden kullanırız.

Norman istilasını takip eden yıllarda geriye kalan son runik Eski İngiliz harfleri de yerlerini Latin harflerine bırakarak yavaş yavaş ortadan kayboldu. Böylece Eski İngilizce yerini Orta Çağ İngilizcesine bıraktı.

Bu süreç içinde İngiliz alfabesine bugün kullandığımız üç harf daha eklendi: Telaffuzu daha yumuşak bir *g* harfine benzeyen ve *i* harfinden uyarlanan *j*; *u* harfinden ayırt edilmek üzere geliştirilen *v*; ayrıca büyük yazıldığında çift *v* gibi gözüktüğü hâlde double *u* (çift *u*) olarak karşımıza çıkan *w*.

Böylece çağdaş İngiliz alfabesi tamamlanmış olur.

TEMEL ÖGELER YA DA DİLİN YAPI TAŞLARI

İsimler: Varlıkları Adlandırma

Okulda da öğrendiğimiz gibi isimler varlıkları adlandırmak için kullanılır. Eşyalar, insanlar, mekânlar, kimyasal elementler, müzik, kavramlar, duygular... Tüm bunlar bir isme sahiptir. Bir bebek tarafından ilk olarak öğrenilen kelimelerin çoğunluğu isimdir ve daha sonra bunlara birkaç fiil eklenir.

Muhtemelen “Biliyorum zaten.” diyeceksiniz; ama isimler hakkında birkaç noktayı hatırlamak faydalı olabilir.

İsimler; **özel isimler** ve **cins isimler** olarak iki ana sınıfa ayrılır. Cins isimler genel isimlerdir. Örneğin planet (gezegen) bir cins isimdir ve gezegen dediğimizde aklımıza birçok gezegenden biri gelebilir; fakat özel bir isim olan Jupiter dendiğinde aklımıza sadece bir gezegen gelir.

Özel isimler genellikle insan, yer ve ünvanları ifade etmek için kullanılır, büyük harfle başlar ve onları önlerine *a*, *an* ve *the* getirmeden kullanırız. Özel isimlere *John*, *Paris*, *Mrs. Jones*, *Friday* ya da *Uranus* gibi örnekler verilebilir. Birine annenizden bahsederken *my mother* (bahsedilen belli bir anne olsa da cins isim) ya da *Mother* (özel isim) demeyi tercih edebilirsiniz. Aynı şeyi babanızdan bahsederken de yapabilir; *my dad* ya da *Dad* diyebilirsiniz.

Tarihi çağlar ve olaylar the Stone Age, the First World War (Taş Devri, I. Dünya Savaşı), doğa olayları Hurricane Charlie (Charlie Kasırgası) ve belirli coğrafi bölgeler the South of France² (Güney Fransa) özel isimlerdir.

Çoğul Özel İsimler

Özel isimleri genellikle çoğul olarak kullanmayız. Tabii Emma isimli üç arkadaşınız varsa onlardan bahsederken "the (three) Emmas" diyebilirsiniz. Dünya üzerinde, çoğu Amerika'da olan en az on iki Paris vardır. Londra ve Berlinlerin sayısını sormayın bile...

Ressamın kendisinden ya da ailesinden değil de onun resimlerinden bahsederek, "I saw the Monets in the Louvre. / Louvre Müzesi'ndeki Monetleri gördüm." ya da aynı şekilde kitapları kastederek arkadaşınıza, "Have you read any of the P. D. Jameses I lent you? / Ödünç verdiğim P.D Jamesleri okudun mu?" diye sorabilirsiniz.

2 Çoğu şehir ve ülke ismi tanımlık (the) almaz; fakat istisnaları vardır. Söz gelimi bazı ülke isimleri; the Netherlands, the Philippines, the Lebanon, the Sudan; bazı denizler; the Mediterranean Sea, nehirler; the Nile ve coğrafi bölgeler; the Middle East gibi. (çn.)

Tekil ve Çoğul İsimler

Özel isimlerin aksine cins isimler, sık sık tekil ya da çoğul olarak kullanılır. Bu yüzden, onları nasıl tekil ve çoğul yapabildiğimize gelin yakından bakalım.

Birçok ismi çoğullaştırmak için yapmamız gereken tek şey ismin sonuna bir *s* eklemektir. Çok basit! İşte birkaç örnek:

book - books / kitap - kitaplar

computer - computers / bilgisayar - bilgisayarlar

table - tables / masa - masalar

y harfi ile biten isimlerde *y* harfinden önce gelen harf sessiz ise sondaki *y* düşer ve ismi çoğullaştırmak için bu kez *ies* kullanırız.

baby - babies / bebek - bebekler

dictionary - dictionaries / sözlük - sözlükler

fairy - fairies / peri - periler

y harfi ile biten isimlerde *y* harfinden önce gelen harf sesli ise ismi çoğullaştırmak için genel kuralda yaptığımız gibi *s* eklememiz yeterlidir.

play - plays / oyun - oyunlar

key - keys / anahtar - anahtarlar

donkey - donkeys / eşek - eşekler

s, sh, ch harfleriyle biten ya da bu harflerle telaffuz edilen kelimeleri çoğul yapmak için kelimenin sonuna *es* ekleriz.

class - classes / sınıf - sınıflar

latch - latches / mandal - mandallar

waltz - waltzes / vals - valsler

f ya da *fe* harfleri ile biten bazı kelimeleri çoğul yapmak için *es* kullanırız.

calf - calves / dana - danalar

knife - knives / bıçak - bıçaklar

loaf - loaves / somun - somunlar

Dikkat edin: *f* ve *fe* harfleri ile biten bazı kelimelere sadece *s* ekleriz.

chief - chiefs / şef - şefler

cliff - cliffs / uçurum - uçurumlar

roof - roofs / çatı - çatılar

Birden fazla kelimeden oluşan isimleri çoğullaştırırken, ismin doğru kısmını çoğullaştırmaya dikkat etmeliyiz. Örneğin, *mother-in-law* (kayınvalide) kelimesi *mothers-in-law* olarak çoğullaşır. Onu, *mother-in-laws* diye çoğullaştıramayız; çünkü *in-law* asıl isim olan *mother* kelimesini tanımlayıcı özelliiktir. Aynı durum *man-at-arms* (silahşor) kelimesi için de geçerlidir. Bu kelimenin çoğulu da *men-at-arms* şeklinde olacaktır.

Bazı isimler çoğul olduklarında da değişmez. Örneğin *deer* (geyik), *fish* (balık), *jeans* (kot pantolon), *scissors* (makas), *sheep* (koyun), *species* (tür), *wheat* (buğday) gibi bazı kelimelerin çoğulları tekileri ile aynıdır. Ne var ki bu günlerde *fishes* kelimesi farklı balık türlerini ifade etmek için çoğul olarak kabul edilebiliyor. Bu tür kelimelerle karşılaştığınızda tekil ya da çoğul olduklarını anlayabilmek için kullanıldıkları içeriğe dikkat etmeniz gerekir.

Cins isimlerin bir alt grubu olarak da düşünebileceğimiz bir diğer isim grubu da **Sayılabilen İsimler** ve tekil ya da çoğul olarak değerlendiremediğimiz **Sayılamayan İsimler**dir. Bu isimler

İNGİLİZCE BİR OLAY!

sayı ile ölçülemez. Bunlara water (su), evidence (kanıt), happiness (mutluluk), rice (pirinç/pilav) gibi birkaç örnek verebiliriz. Bu isimlerin miktarını belirtmek için much (çok), some (biraz), a lot of (birçok), a cupful (bir fincan dolusu) gibi ifadeler kullanmamız gerekir. Bu sefer de *two cupsful* ya da *two cupfuls* örneklerinden hangisini kullanmamız gerektiği konusunda endişelenebilirsiniz. Az önceki *mothers-in-law* kelimesinin aksine burada ikinci örnek yaygın olarak kullanılmaktadır.

Soyut mu Somut mu?

Beton (concrete) o kadar serttir ki binalarımızı ve şehirlerimizi ayakta tutabilir. Betonlu düşünecek olursanız soyut ve somut isimleri birbirinden ayırmakta zorlanmazsınız. Somut isimler görebildiğimiz, hissedebildiğimiz, duyabildiğimiz, dokunabildiğimiz, koklayabildiğimiz nesnelerin isimleridir. Somut isimlere trees (ağaçlar), elephants (filler), cake (pasta) ve books (kitaplar) gibi örnekler verebiliriz.

Soyut isimler ise tomorrow (yarın), thought (düşünce), welfare (refah), delight (keyif), belief (inanç) gibi isimlerdir. Bununla beraber soyut isimler arasında music (müzik) ve structure (yapı) gibi sayılabilmek özelliğine sahip olanlar da vardır. Somut isimlerin bazıları sayılabilir bazıları ise sayılmaz. Örneğin, some rice (biraz pirinç), three kittens (üç kedi yavrusu).

İngilizceye Yabancı Dillerden Gelen Çoğullar³

Tekil	Çoğul	Köken
alga (yosun)	algae (yosunlar)	Latince
automaton (makine)	automata (makineler)	Yunanca
criterion (ölçüt)	criteria (ölçütler)	Yunanca
gâteau (pasta)	gâteaux (pastalar)	Fransızca
index (dizin)	indexes (dizinler)	Latince
kibbutz (çiftlik)	kibbutzim/kibbutzes (çiftlikler)	İbranice
phenomenon (olgu)	phenomena (olgular)	Yunanca
stimulus (dürtü)	stimuli/stimuluses (dürtüler)	Latince

Düzensiz İsimler

Çoğullar konusunu, şimdiye kadar bahsettiğimiz kurallara uymayan bazı düzensiz çoğullardan bahsetmeden bitiremezdik. Bunlar, düzensiz isimler (irregular nouns) olarak bilinir. Doğru şekilde kullanabilmek için onları bilmemiz gerekiyor. Neyse ki sıkça kullandığımız kelimeler; yani onları çok çaba harcamak zorunda kalmadan kolayca ezberleyebiliriz.

³ Yabancı dillerden İngilizceye giren kelimeler, geldikleri dillerdeki kurallara göre çoğul olur. (çn.)

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Tekil

child

foot

goose

man/woman

mouse

tooth

Çoğul

children / çocuk - çocuklar

feet / ayak - ayaklar

geese / kaz kazlar

men/women / adam-kadın / adamlar-kadınlar

mice / fare - fareler

teeth / diş - dişler

Hair (saç) kelimesine dikkat edelim. Birinin saçının güzel olduğundan bahsederken "A glorious head of hair." ifadesinde olduğu gibi *hair* kelimesini tekil olarak kullanırız. Dedemizin birkaç tel gri saç olduğunu söylemek istiyorsak, "My grandfather has a few grey hairs now." cümlesinde olduğu gibi aynı kelimeyi çoğul olarak kullanırız.

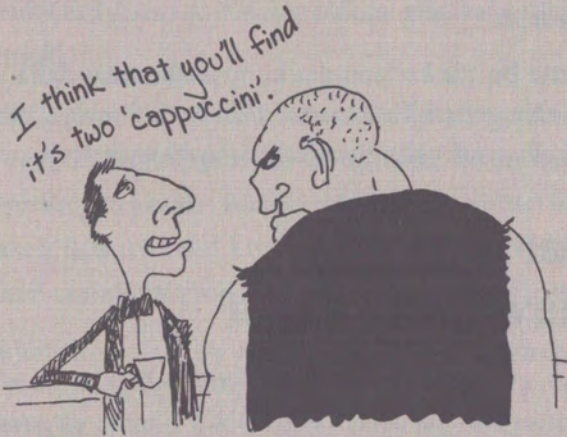
İsimler Hakkında Son Birkaç Söz

Bugünlerde İngilizcedeki bazı isimlerin başına tuhaf şeyler geliyor. Onların aslında ne olduklarını unutuveriyoruz. Bazen bir ismi sıfat hâline getiriyor sonuna da isim eki getiriyoruz.

Yabancı İsimler

İngilizce uzun süren yolculuğu sırasında yabancı dillerden çok sayıda kelime almıştır. Ortaya doğru bir kelime çıkıp çıkmadığına dikkat etmeden bu kelimelerle İngilizce ekleri kullanmaktan vageçmiyoruz. Örneğin *paparazzi* kelimesi İtalyancada zaten çoğul formdadır ve kelimenin tekili *paparazzodur*. Dolayısıyla bu kelimeyi *paparazzis* şeklinde çoğullaştırma isteğine karşı koymamız gerekiyor. Diğer taraftan İngiltere’de çoğul hâli ile kullanmaya çok alıştığımız grafiti (duvar yazısı) kelimesi yerine tekil olan *graffitoyu* tercih ederek köşebaşındaki duvar yazılarından şikâyet edecek ya da *two cappuccinos* yerine *two cappuccini* diye sipariş verecek olursak tuhaf bakışlarla karşılaşabiliriz.

Görünen o ki *two cappuccinos* ifadesini çoktan kabul etmiş durumdayız. Cahil ya da gösterişçi görünmeden bu tür kelimeleri daha doğru kullanmanın makul bir yolunu bulmalıyız.

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Sözelimi *mist* (pus) kelimesini ele alalım. Zamanla, belki biraz da değişen çevre koşulları sebebiyle bu kelime *mistiness* şekline dönüştü. Belki de meteorolojide çalışan biri tek heceli bu kelimayı sıfat hâline -misty (puslu)- dönüştürdükten sonra onu isim şekliyle -*mistiness*- kullanmaya devam etti. Zaman zaman yüksek bölgelerde fogginess (sislilik) de bu kelimeye eşlik etmeye başladı. Yakında sunniness (güneşlilik) ya da snowiness (karlılık) gibi kelimelerle karşılaşmak pek de şaşırtıcı olmayacak galiba!

Bazen de isimlerden sıfat türetmek yerine onları fiil olarak kullanıyoruz. *Captivate* (etkilemek), *frighten* (korkutmak), *liquefy* (eritmek), *patronize* (himaye etmek) örneklerinde de görebileceğimiz gibi genel olarak isim köklerine -ate, -en, -ify ya da -ize eklerini getirerek onları fiile dönüştürürüz.

Şimdilerde bu eklerin kullanımı giderek azalıyor. Artık çalışanların bir işi yapmak için görevlendirildiğini ifade etmek için *tasked* ve hatta bir işin yapılmasını istemek için *asked* fiilini kullanıyoruz. Yine benzer şekilde bir toplantıyı yönetmek için *chair* ya da toplantıda bir tartışma açmak için *table*; bir binayı yakmak için *torch*, bir yemeği servis etmek için *plate* kelimelerini tercih edebiliyoruz.

Elbette bu tür kullanımlar konuşmalarımızı daha renkli ve nükteli hâle getirebilir. Önemli olan bu kelimeleri dikkatle ve ustaca kullanarak gelişigüzel kelime uydurmaktan kaçınmak.

Fiiller: Eylem Bildiren Kelimeler

Fiiller, eylem ya da hareket bildiren kelimeler olarak bilinir. Söz konusu etkinlik açıkça görünebilir olmasa da şayet ortada bir "fiil" varsa bir kişi ya da varlığın bir şeyler yaptığını anlarız.

Fiil en karmaşık sözcük türüdür; çünkü bir eylemi bildirdiği gibi bize o eylemin ne zaman ve kim tarafından yapıldığını da anlatır.

Fiilde Zamanlar

İyi haber şu ki İngilizcede Fransızca ya da Almanca gibi dillerin aksine daha az son ek vardır. Bununla birlikte İngilizcede fiilin mastarı (çekimlenmemiş biçimi ya da kök hâli) tuhaf bir görünüşe sahiptir.

Bildiğiniz gibi mastar, bir fiilin henüz bir zaman ve kişi ile ilişkilendirilerek değiştirilmemiş hâlidir. Diğer dillerdeki mastarlar tek bir kelimeyken İngilizcede bir fiili mastar hâli ile göstermek için *to be* (ol-mak), *to go* (git-mek) örneklerinde olduğu gibi fiilden önce *to* kullanırız. İşte bu yüzden İngilizce, -mastar iki kelimedenden oluşuyor; fakat bu iki kelime tek anlamı karşılıyor fikrini savunan bazı gelenekçilerin canını sıkıyor olsa da- fiilin mastar ekinden ayrılabilirdiği bir dildir. Tıpkı *to* ve fiilin arasına bir zarf yerleştirdiğimiz şu örnekte olduğu gibi: *to boldly go* (cesurca gitmek).

Zamanlar, bize bir eylemin ne zaman (şimdi, geçmişte, gelecekte) gerçekleştiğini, **şahıslar** ise eylemin kimin tarafından gerçekleştirildiğini anlatır: **Birinci tekil kişi** (I), **ikinci tekil kişi** (you/thou); **üçüncü tekil kişi** (he, she, it), **birinci çoğul kişi** (we), **ikinci çoğul kişi** (you) ve **üçüncü çoğul kişi** (they).

Fiilde zamanı ve eylemi gerçekleştiren kişiyi göstermek için (I walk / I walked; he walks/he walked) **fiil çekimi**, fiil üzerindeki bu değişiklikler için kullandığımız ekler için ise (walk/walks/walked) **fiil çekim ekleri** ifadelerini kullanırız.

Geniş Zaman (The Present Tense)

Basit Geniş Zaman (The Simple Present Tense)

İşte “to walk” (yürümek) fiilinin geniş zamanlı çekimi:

I walk
(Yürürüm)

We walk
(Yürürüz)

You walk
(Yürürsün)

You (çoğul) walk
(Yürürsünüz)

He/she/it walks
(Yürür)

They walk
(Yürürler)

Fiilin sadece üçüncü tekil kişilerde değiştiğini not etmekte yarar var.

Geniş zaman, “Koalas live in trees. / Koalalar ağaçlarda yaşar.” ya da “I don’t trust politicians. / Politikacılara güvenmem.” örneklerindeki gibi belli bir süreklilikte yapılan eylemler ya da genel ifadeler için kullanılır.

Şimdiki Zaman (The Present Progressive)

Present Continous olarak da bilinen bu zamanda, sonuna *-ing* eklenmiş bir fiil kullanmamız gerekir.

Bu zamanda cümle oluştururken fiile eşlik edecek bir *to be* yardımcı fiili gerekir; fiilin sonu değişmez: *walking*

I am walking
(Yürüyorum)

We are walking
(Yürüyoruz)

You are walking
(Yürüyorsunuz)

You are (çoğul) walking
(Yürüyorsunuz)

He/she/it is walking
(Yürüyor)

They are walking
(Yürüyorlar)

Bu zamanı, daima olmayan; ama cümlenin kurulduğu anda yapılan eylemler için kullanırız: "Sally is sitting at her desk. / Sally masasında oturuyor.", "It is raining. / Yağmur yağıyor."

Şimdiki zaman, gelecekteki bir eylemi anlatmak için de kullanılabilir: "I am going there tomorrow. / Yarın oraya gidiyorum.", "We are flying to Spain next month. / Gelecek ay İspanya'ya uçuyoruz."

Yakın Geçmiş Zaman (The Present Perfect)

Bu zamanda yardımcı fiil olarak *to have* ve esas fiil olarak geçmiş zaman formundaki bir fiili; örneğin *walked* kullanırız.

I have walked
(Yürüdük)

We have walked
(Yürüdük)

You have walked
(Yürüdünüz)

You (çoğul) have walked
(Yürüdünüz)

He/she/it has walked
(Yürüdü)

They have walked
(Yürüdüler)

Bu zamanı, eylemin geçmişte ne zaman yapıldığını belirtmediğimiz durumlarda kullanırız.

Örneğin, “I have walked there last Monday. / Geçen Pazartesi oraya yürüdüm.” diyemeyiz. Bunun yerine zamanı belirtmeden, “I have never walked there. / Oraya hiç yürümedim.” ya da “I have walked there once. / Oraya bir kez yürümüşüm.” diyebiliriz. Cümle geçmişte yapılan; fakat bugünden görülen bir eylemi anlatır.

Yakın Geçmiş Zamanın Hikâyesi (The Present Perfect Progressive)

The Present Perfect *Continuous* olarak da bilinen bu zaman, yakın geçmiş ve şimdiki zamanların birleşimidir ve geçmişte başlayan bir eylemin şu anda da devam ediyor olduğunu ifade etmek için kullanılır.

Örneğin, “I have been walking for hours and have still not reached the mountain. / Saatlerdir yürümekteyim ve hâlâ dağa ulaşmadım.”

Geçmiş Zaman (The Past Tense)

-di'li Geçmiş Zaman (Simple Past Tense)

I walked
(Yürüdüm)

We walked
(Yürüdük)

You walked
(Yürüdün)

You (çoğul) walked
(Yürüdünüz)

He/she/it walked
(Yürüdü)

They walked
(Yürüdüler)

Bu zaman, geçmişte belli bir anda yapılan bir eylemi ifade etmek için kullanılır. Örneğin, "I walked there this morning. / Oraya bu sabah yürüdüm."

Şimdiki Zamanın Hikâyesi (The Past Progressive)

Past Continuous olarak da bilinen bu zamandaki cümleler şimdiki zamanla (present progressive) aynı kalıp kullanılarak oluşturulur.

I was walking
(Yürüyordum)

We were walking
(Yürüyorduk)

You were walking
(Yürüyordun)

You (çoğul) were walking
(Yürüyordunuz)

He/she/it was walking
(Yürüyordu)

You (çoğul) were walking
(Yürüyordular)

Bu zaman, geçmişte süregelen bir eylemin daha kısa bir eylem ile kesintiye uğramasını ifade etmek için kullanılır: "I was walking to the park when it started to rain. / Yağmur başladığında parka yürüyordum." ya da "I was walking home when I remembered my appointment. / Randevumu hatırladığımda eve yürüyordum."

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Süregelen eylemi kesintiye uğratan durum, basit geçmiş zamanla ifade edilir.

-miş'li Geçmiş Zaman (The Past Perfect)

Bu zamandaki cümleler, yakın geçmiş zamanla (present perfect) aynı kalıp kullanılarak oluşturulur.

I had walked. / *Yürümüşüm.*

Örneğin, "I had walked there once, but found it too far. / Bir keresinde oraya yürümüşüm ama bana çok uzak geldi."

Uzak Geçmiş Zamanın Hikâyesi (The Past Perfect Progressive)

Bu zamandaki cümleler yakın geçmiş zamanın hikâyesi (present perfect progressive) ile aynı kalıp kullanılarak oluşturulur. Aradaki fark eylemin geçmişte yapılmış ve bitmiş olmasıdır.

I had been walking. / *Yürüyordum.*

Örneğin, "I had been walking for hours and still had not reached the mountain when it began to rain. / Saatlerdir yürüyordum ve yağmur başladığında henüz dağa varmamıştım."

Düzensiz Fiiller

Bu fiiller zamanların gerektirdiği çekim kurallarına uyum sağlasalar da diğer fiillerin takip ettiği düzene uymazlar. Bu tür fiiller arasında karşımıza en sık çıkan iki örnek, to be (olmak) ve to go (gitmek) fiilleridir.

Simple Present ve Past Tense

I am/was

I go/went

You are/were

You go/went

He/she/it is/was

He/she/it goes/went

We are/were

He/she/it goes/went

You are/were

We go/went

They are/were

You go/went

Present ve Past Progressive

I am going / I was going

The Present Perfect

I have been / I have gone

The Past Perfect

I had been / I had gone

The Past Perfect Progressive

I had been being / I had been going.

Sıfat-Fiiller

Bunlar yardımcı fiillerle kullanılarak *perfect tense* oluşturan fiillerdir. Yukarıdaki örneklerde *walking*, *being* ve *going* ile geniş zaman; *walked*, *been* ve *gone* ile de geçmiş zaman için kullanıldıklarını gördük.

Sıfat-Fiillerin Yanlış Kullanımı

Özellikle sit (oturmak) ve stand (ayakta durmak) fiillerini kullanırken şimdiki zaman sıfat-fiili yerine geçmiş zaman sıfat-fiilinin kullanımı oldukça yaygındır; yani insanlar “I was sat on the bus when it began to snow. / Kar yağmaya başladığında otobüse oturtulmuştum.” veya “He was stood watching the carnival. / Karnavalı seyretmek için ayağa dikilmişti.” gibi cümleler kurabiliyorlar. Oysa bu cümleler ancak gerçekten edilgen bir durum varsa doğru kabul edilebilirler. Sözelimi eğer biri beni gerçekten otobüse “oturtmuşsa” ya da birileri o adamın tıpkı bir çocuk ya da oyuncak gibi “dikilmesini” sağlamışsa bu cümleler anlamlı olur.

Doğru bir ifade için bu cümleler şimdiki zaman sıfat-fiilleri ile kullanılmalıdır:

I was sitting in the bus when it began to rain. / Kar yağmaya başladığında otobüste oturuyordum.

The man was standing watching the carnival. / Adam karnavalı seyretmek için ayakta duruyordu. (Böyle bir durumda iki kez -ing kullanmak kaçınılmazdır.)

Şimdiki zaman ortacı -ing bir fiili isimleştirmek için de kullanılır: “Walking is good for you. / Yürüyüş sana yarar.”

Aynı zamanda bir eylemin parçası olarak da kullanılır: “She was walking down the street. / Sokaktan aşağı yürüyordu.”

Ya da bir sıfat olarak kullanılabilir: “The walking man disappeared round the corner. / Yürüyen adam köşede kayboldu.”

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Geçmiş zaman ortaçları edilgen yapılar oluşturmak için kullanılabirler: “The burglar was walked to the police station. / Hırsızlar karakola götürüldü.”

Ya da sıfat olarak kullanılabirler:

“That is a well-walked dog. / Bakımlı bir köpek.”

Gelecek Zaman Yapıları

Gelecekteki olaylardan bahsetmek için birçok yol vardır.

Geniş zamanı kullanabiliriz: “The train leaves at 11 a.m tomorrow. / Tren yarın sabah 11’de hareket ediyor.”

Genellikle birinci tekil ve çoğul kişilerde kullanılan *will, shall* ya da *be going to* kalıplarını tercih edebiliriz:

“He *will* give a talk at next week’s conference. / Gelecek haftaki konferansta konuşma yapacak.”

“I *shall* go there tomorrow. / Yarın oraya gideceğim.”

“We *are going to* play on Saturday. / Cumartesi günü oynayacağız.”

Gelecek zaman, şimdiki zaman kullanılarak da ifade edilebilir. Bu ifadeler genellikle bir planlama yaparken ya da hâlihazırda planlanmış eylemler için kullanılır:

“I *am going* there next week. / Gelecek hafta oraya gidiyorum.”

“They *are visiting* us in August. / Ağustosta bizi ziyaret ediyorlar”

“What *are you doing* next week? / Gelecek hafta ne yapıyorsun?”

Will be, shall be ya da *to be* kullanılabir:

“He *will be going* there next week. / Gelecek hafta oraya gidiyor olacak.”

“I *shall be flying* to Australia tomorrow. / Yarın Avustralya’ya uçuyor olacağım.”

“I’m *going to be clearing* the house on Saturday. / Cumartesi evi temizliyor olacağım.”

Present Perfect Simple için kullandığımız kalıbı *will* ile beraber kullanabiliriz: “On Monday I *will have had* the dog for three weeks. / Pazartesi köpekleri üç haftalığına almış olacağım.”

Present Perfect Progressive için kullandığımız kalıbı *will* ile beraber kullanabiliriz:

“By the end of next month they *will have been married* for six years. / Gelecek ayın sonunda altı yıldır evli olmuş olacaklar.”

Ve böyle devam eder gider...

Sıfatlar ve Zarflar: Kelimeleri Nitelemek

Sıfat nedir?

Sıfatlar, isimleri ve zamirleri tanımlar ya da onlar hakkında bizi bilgilendirir.

Bu bilgilendirme şunlarla ilgili olabilir:

Kaç tane ya da ne kadar: sixteen / on altı, five hundred / beş yüz, a few / birkaç vs.

Nitelik, renk, boyut, görünüş, eylemin özelliği: blue / mavi, large / geniş, sunny / güneşli, bad-tempered / huysuz, slow / yavaş, gloomy / kasvetli, kind / nazik vs.

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Sahiplik: My / benim, her / onun, your / senin, their / onların. Bunlar aynı zamanda belirteçtir.

İşaret: This / bu, that / şu, these / bunlar, those / şunlar. Aynı zamanda zamir ve belirteçtirler.

Sıfatlar cümle içindeki bir ismin önüne gelerek bu ismi niteleyerek ya da onun nasıl olduğuyla ilgili ayrıntılar verir. Buna niteleyici işlev denir: “The tall tree. / Uzun ağaç.”, “The yellow ball / Sarı top.”

Sıfatlar cümlede isimden daha uzakta da yer alabilir. Bu durumda onlarla beraber bir yardımcı fiil kullanmamız gerekir: “The tree is tall. / Ağaç uzundur.”, “The ball is yellow. / Top sarıdır.”

Sıfatlar, belli bir şeyden bahsederken gerekli olabilirler: “Please pass me the *blue* book. / Lütfen, *mavi* kitabı bana uzat.” Yani kırmızı ya da siyah olanı değil. “Take the *right-hand* turn. / Sağdan dönün.” Aksi takdirde kaybolabilirsiniz. “Exam candidates have *two hours* in which complete this paper. / Sınava giren adayların bu kâğıdı doldurmak için iki saatleri var.” O hâlde hemen başlayın.

Sıfatlar bir ismi diğerinden ayırır. Mesela bize herhangi eski bir bayramdan değil de *bembeyaz* olandan bahsettiğimizi anlatırlar; öyle bir bayram ki her yerin harika görünmesini sağlayan kar yağdığı için özeldir. Sıfatlar, zihnimizde oluşacak resmin tamamlanmasını sağlayan sözcüklerdir.

Sıfatlar bize nefis, memnun edici, lezzetli, besleyici, işlenmiş, taze, ekşi, acı, ağır, sindirilmesi zor ya da yenilemeyecek yiyecekler verir. Bize bir kitabın ilgi uyandırıcı, okunması güç, taklit, sürükleyici, sıkıcı ya da heyecan verici olup olmadığını anlatır.

Benzetme ve Mecaz (Metafor)

Bu araçların her ikisi de bir nesneyi kendisinden tamamen farklı başka bir şeyle ilişkilendirerek ya da karşılaştırarak tarif etmek için kullanılır.

Mecaz her zaman değil ama sıkça “İyi bir kitap vefalı bir dosttur.” örneğindeki gibi yardımcı fiille beraber kullanılır. Şu ifadeler de benzer mecazlar içerir:

“Relations were starting to thaw. / İlişkiler erimeye başlıyordu.” İlişkiler buzla ilişkilendirilmiştir.

“The salesman landed the contract. / Satıcı, kontratı kaptı.” Satıcı avcıyla, kontrat avla ilişkilendirilmiştir.

“He had a velvet voice. / Kadife bir sesi vardı.” Ses bir kumaşla ilişkilendirilmiştir.

Benzetmeler genellikle *gibi* ya da *kadar* kelimeleri kullanılarak oluşturulduğu için kolay fark edilebilirler:

“Jim danced to the music like a wave on the sea. / Jim müzik eşliğinde denizdeki dalga gibi dansetti.”

“Under her wig, Irene was as bald as a billiard ball. / Irene, peruğunun altında bir bilardo topu kadar keldi.”

İyi bir metin uygun kelime ve üslup seçimini gerektirir. Söylediklerinize katkı sağlayacak sıfatlar kullanın. Onları gerektiğinden fazla kullanmayın.

İngilizceyi konuşmanın ve yazmanın en önemli kuralı her şeyden önce açık ve anlaşılır ifadeler kullanmaktır. Sıfatları ve zarf gibi fazladan öğeleri, sadece yazdıklarınızı ya da söylediklerinizi güzelleştirmeye yarayacaklarında kullanın.

Karşılaştırma Sıfatları:

Daha iyisi mi daha kötüsü mü?

Nesneleri ya da insanları karşılaştırmak durumunda kaldığımızda karşılaştırma sıfatlarını (comparative adjectives) kullanırız. Karşılaştırma yapabilmek için genellikle sıfatın sonuna *-er*; eğer kelime *e* harfi ile bitiyorsa *-r* ekini getiririz:

“Ben is *taller* than Bill. / Ben, Bill’den daha uzundur.”, “Mississippi *wider* than the Seine. / Mississippi, Sen Nehri’nden daha geniştir.”

Far (uzak) sıfatı kuraldışıdır ve daha uzak diyebilmek için onu *farther* ya da *further* şeklinde kullanırız.

Eğer bir sıfat tek heceliyse ve son harfi bir sesli ve ardından bir sessiz harfle bitiyorsa sondaki sessiz harf tekrar yazılarak sonuna *-er* eklenir: fat / fatter (şişman / şişko); wet / wetter (ıslak / ıpsıkak)

“That is the lesser of our two problems. / Bu, iki meselemizden daha önemsiz olanıdır.”

Sıfat, sonu *y* ile biten iki heceli bir kelime ise sondaki *y* harfi *i* harfine dönüşür ve sona *-er* eklenir: happy / happier (mutlu / daha mutlu); ugly / uglier (çirkin / daha çirkin)

Daha fazla heceye sahip sıfatların önüne sadece *more* (daha) getiririz: more boring (daha sıkıcı)

Good (iyi) ve bad (kötü) sıfatları kural dışıdır. Daha iyi demek için *better*, daha kötü demek içinse *worse* kullanırız.

Karşılaştırma cümlelerinde sıfattan sonra genellikle *than* kullanılır:

“Your dog is uglier *than* mine. / Köpeğin benimkinden daha çirkin.”

Fakat bu kelimeyi kullanmayabiliriz de: “Of the two dogs, yours is the uglier. / İki köpekten seninkisi daha çirkindir.” ya da “Bill is tall but Ben is taller. / Bill uzun; fakat Ben daha uzundur.”

İki insanı karşılaştıracak olursak daima karşılaştırma sıfatlarını kullanırız. “Bill and Ben are brothers, Bill is the *older* brother. / Bill ve Ben kardeşler. Bill daha büyüktür.” Burada “Bill is the *elder*.” diyebiliriz ama *the oldest* (ya da *eldest*) (en yaşlı) ifadesini kullanamayız. Yahut “Bill is *elder* than Ben.” de diyemeyiz. Bununla birlikte bu kardeşlerin daha küçük bir kız kardeşleri varsa bu durumda Bill üç kardeşin en büyüğü (*the oldest*) olarak nitelendirilebilir.

Benzer bir örneğe bakalım:

“Of those two essays, yours is *worse*. / İki kompozisyondan seninkisi daha kötü.” diyebiliriz; ama karşılaştırdığımız üç kompozisyonsa, “Of three essays, yours is the *worst*. / Üç kompozisyon arasında en kötüsü seninki.” demek uygundur.

Üstünlük Sıfatları (Superlative Adjectives): En iyi, En kötü ve En çirkin

İkiden fazla şeyi karşılaştırdığımızda üstünlük sıfatlarını kullanırız. Üstünlük sıfatları, karşılaştırma sıfatlarında *-er* ve *-r* eklediğimiz kelimelere *-est* ve *-st* ekleyerek oluşturulur.

“Ben is the *tallest* of the three. / Ben üçü arasında *en uzun* olanıdır.” “The Amazon is the *widest* river in the world. / Amazon, dünyanın *en geniş* nehridir.”

Bağımsızlıklarına düşkün olan *good* ve *bad* sıfatları, üstünlük sıfatına *best* ve *worst* şeklinde dönüştürülür ve aralarına yeni biri daha katılır: *less* / *least* - az / en az.

“That is the least of my many problems. / Bu birçok problemimden en küçük olanıdır.”

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Karşılaştırmalardaki düzen burada da devam eder: Fatter / fattest – şişman / en şişman; wetter / wettest – ıslak / en ıslak.

Çok heceli sıfatlarda daha önce kullandığımız *more* kelimesinin yerini *most* (en) alır: Most boring. / En sıkıcı.

Üstünlük sıfatları kullanılarak oluşturulan cümlelerde sıfatın önüne *the* getirmek bir kuraldır:

It's *the wettest* place on earth. / Orası dünyanın *en yağışlı* yeridir.

He chose to go to *the furthest* country he could find. / Bulabildiği en uzak ülkeye gitmeyi tercih etti.

That is *the ugliest* dog I have ever seen. / Şimdiye kadar gördüğüm en çirkin köpek.

That is *the most boring* speech he's ever given. / Şimdiye kadar yaptığı en sıkıcı konuşma.

We get *the best* pupils here, and the worst. / Burada en iyi ve en kötü öğrencilere sahibiz.

Zarf nedir?

Zarflar (adverb) fiilleri, sıfatlar ise isimleri niteler. Zarflar bize bir eylemin nasıl gerçekleştiğini anlatır. Genellikle hareketleri tanımlar ve çoğu -en azından nitelikli olanlar- sıfatların sonuna -ly ekleyerek oluşturulurlar: happily (mutlulukla), playfully (eğlenceli şekilde), sunnily (neşeyle), bad-temperedly (huysuzca), slowly (yavaşça), gloomily (hüzünlü bir şekilde), kindly (nazikçe) gibi.

Unutmayın, *y* ile biten sıfatlarda *y* genellikle *i* ile yer değiştirir; fakat shyly / utanarak gibi istisnalar da yok değildir.

Çok yaygın olmasa ve genel kurala uymasa da sıfatları zarflara dönüştürmenin başka yolları da bulunur:

Downwards (aşağıya doğru), grammar-wise (dilbilgisine göre), old style (eski tarz) vs.

Zarflar eylemin gerçekleştiği zamanı ve yeri bildirir:

“We will catch the London train *tomorrow*. / Yarınki Londra trenine yetişeceğiz.”

“My teacher worked *far away*. / Öğretmenim uzaklarda çalıştı.”

Aynı zamanda sayı ya da zamirleri de niteleyebilir:

“There were *almost* a hundred books on my reading list. / Okuma listemde neredeyse yüz kitap var.”

“*All* those buildings are to be demolished. / Bu binaların tümü yıkılacak.”

Zarflar sıklıkla sıfatları nitelemek için de kullanılır:

“She is *extremely* pretty. / O, son derece güzeldir.”

“I am *very* tired. / Çok yorgunum.”

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Bazen diğer zarfları nitelerler:

“You did *very* well. / Çok iyi yaptın.”

Bazen de kelime grubu ya da yan cümle formunu alırlar:

“We came back from holiday *very* reluctantly indeed. / Doğrusu tatilden hiç istemeyerek döndük.” (zarf-fil); “We came back from holiday in time to start school. / Okula başlama zamanı geldiğinde tatilden döndük.” (zarf cümlecigi)

Kural Dışı Zarflar

Quite zarfının anlamına çok dikkat edin. Bu kelime somewhat (biraz) anlamına gelebildiği gibi fairly (bir hayli), very (çok) ya da absolutely (kesinlikle) anlamına da gelebilir: “He is quite nice. / Oldukça hoş biri.” (Bu cümlede vurgu yok: Hoş biri fakat çok da özel değil.) “He sewed on the button quite well. / Düğmeyi oldukça iyi dikti.” (Burada *quite* üzerinde hafif bir vurgu var ve *well* zarfına dikkat çekilmiş: Oldukça iyi, şaşırtıcı bir şekilde.) “This is quite gorgeous. / Bu kesinlikle harika.” (*Quite* üzerinde vurgu var: Çok güzel.) “He is quite the nicest man I’ve ever met. / O, tanıdığım en hoş adam.” (*Quite* üzerinde vurgu var: Çok hoş bir adam.) “This is quite an improvement. / Bu hakikaten iyi bir ilerleme.” (*Quite* üzerinde hafif bir vurgu var: Çok daha iyi.)

Ve elbette klavye üzerinde gezinen parmaklar onu yanlışlıkla quiet (sessiz) olarak yazabilir. Bu yüzden dikkatli olun. Bu *oldukça* kolay düşülebilecek bir hata – Şişşt, onu hemen sessizce (*quite* quietly) düzeltin.

Zarfları Yerleştirmek

Zarflar cümlelerin içinde bir nesnenin önüne ya da bir fiilin arkasına gelerek sık sık yer değiştirebilir ve yine de cümlelerin anlamlı olmasını sağlayabilirler.

Örneğin: “The team captain scored both goals *skilfully*. / Takımın kaptanı her iki golü de ustaca attı.” ya da “The team captain *skilfully* scored both goals. / Takımın kaptanı ustaca iki golü de attı.” Hatta kulağa biraz tuhaf gelecek olsa da: “*Skilfully*, the team captain scored both goals. / Ustaca, iki golü de kaptan attı.” diyebiliriz.

“The rain fell *suddenly*. / Yağmur birdenbire yağmaya başladı.” ya da “*Suddenly* the rain fell. / Birdenbire yağmur yağmaya başladı.” diyebiliriz.

Eğer zarf üçten fazla heceye sahipse onu fiilin arkasına yerleştirdiğinizde cümlelerin daha akıcı hâle geldiğini görürsünüz.

Örneğin: “The politician *eloquently* spoke at the meeting. / Politikacı toplantıda etkileyici konuştu.” yerine “The politician spoke at the meeting *eloquently*.” ya da “The politician spoke *eloquently* at the meeting.” diyebilirsiniz. İkinci cümle kuralla uygun olduğu hâlde kulağa tuhaf gelirken sonuncusu zarfla fiili birbirinden öyle uzaklaştırıyor ki anlam kayboluyor. Cümleyi bu son şekildeki gibi kurmaktan mümkün olduğu kadar kaçınılmalı.

Bazı durumlarda zarfın yerini değiştirmek cümlelerin anlamını değiştirebilir. Aşağıdaki örnekte *only* (sadece) zarfı ile olduğu gibi:

“I only kicked the dog once. / Köpeği bir kez sadece tekmeledim.” Anlatılmak istenen: Tekme atmaktan fazlasını yapmadım.

“I kicked only the dog once. / Sadece bir kez, köpeği tekmeledim.” Anlatılmak istenen: Başka hayvanları tekmelemedim.

İNGİLİZCE BİR OLAY!

“I kicked the dog once only.” ya da “I kicked the dog only once. / Köpeği sadece bir kez tekmeledim.” Anlatılmak istenen: Onu iki kez tekmeledim.

Böyle durumlarda içinizdeki sesi dinleyin. Eğer yardımcı olacaksa yazdığınızı yüksek sesle okuyun, böylelikle yanlış yapma olasılığınız azalacaktır.

Karşılaştırma Zarfları (Comparative Adverbs): Daha iyi ve Daha kötü

Bu zarflar genellikle bir şeyin ya da bir insanın bir eylemi bir başkasından daha iyi ya da daha kötü yaptığını anlatır. Karşılaştırma yapmak için sonu -ly ekiyle biten zarfların önüne more (daha) getiririz:

quickly / more quickly (hızlı/daha hızlı); reluctantly / more reluctantly (isteksizce/daha isteksizce); Böyle bir durumda less de kullanabiliriz: “You drove *less well* during the test than in lessons. / Test sürüşünde derslerde sürdüğünden daha iyi sürmedin.” Bu kelime worse (daha kötü) kelimesinden daha teselli edicidir.

Sıfat görünümünde bir zarf ile karşılaşırsanız bu biraz daha karışık gibi görünebilir. Bu durumda yapmanız gereken zarfın sonuna sanki bir sıfatmış gibi *-er* eklemektir:

“Amina ran fast but Carla ran *faster*. / Amina hızlı koşar fakat Carla daha hızlı koşar.”

Ya düzensizler? Daha önce karşılaştırma sıfatlarında olduğu gibi *good* (iyi) sıfatı ile bağlantılı olan karşılaştırma zarfları *better*; *bad* (kötü) sıfatı ile bağlantılı zarflar ise *worse* kelimelerine dönüşür.

“George plays football *well* but Hassan plays *better*. / George iyi futbol oynar fakat Hasan daha iyi oynar.”

“I did *badly* yesterday but today I’m going *worse*. / Dün kötüydüm ama bugün daha kötüyüm.”

Üstünlük Zarfları (Superlative Adverbs): En kötü ve En iyi

Bir zarf *-ly* ekiyle bittiğinde onu üstünlük zarfı yapmak için önüne *most* (en) getiririz:

“The doctor stitched up the wound *most skilfully*. / Doktor yaraya ustalıkla dikiş attı.”

Eğer zarf bir sıfat gibi görünüyorsa kelimenin sonuna *-est* ekleriz:

“Of the three athletes, Hans ran the *fastest*. / Üç atletin arasında en hızlı koşan Hans idi.”

Peki ya *good* ve *bad* sıfatları? *Good* sıfatı için *the best* (en iyi) ve *bad* sıfatı için *the worst* (en kötü) kelimelerini kullanırız. *Less* (az) için ise bu örnekte olduğu gibi *the least* (en az) kelimesini kullanırız: “Jo ran the *least fast*. / En az hızlı koşan Jo idi.”

Sıfat mı Zarf mı?

Konuşmalarda yazılardan daha sık yapılan yanlışlardan biri de sıfatları zarflarla karıştırmaktır.

“You’ll have to *move* quick if you want to catch the train.”

“He *crept* timid through the city.”

“You *did* good.”

Move, crept, did kelimelerinin hepsi birer fiil; *quick, timid* ve *good* ise sıfattır. Sıfatlar isimleri, zarflar ise fiilleri niteler. Bu yüzden yukarıdaki cümleler yanlıştır.

İşte bu cümlelerin doğru şekilleri:

“You’ll have to move quickly if you want to catch train.

/ Trene yetişmek istiyorsanız çabuk hareket etmeniz
gerekecek.”

“He crept timidly through the city.

/ Şehri ürkekçe dolaştı.”

“You did well.

/ İyi yaptın.”⁴

Zamirler: Onun, Bunun, Şunun

Kişî Zamirleri

Zamir, daha önce bahsedilmiş bir şey ya da insandan tekrar bahsedildiğinde onun yerini alan kelimedir.

4 Çabuk ve iyi kelimeleri Türkçede hem zarf hem sıfat görevi ile kullanıldığı hâlde İngilizcede *quick* sıfatının zarfı *quickly*; *good* sıfatının zarfı *well* ile karşılanır. Dolayısıyla bu cümleler Türkçe çevirilerinde doğru gibi gözükseler de İngilizce dilbilgisi kurallarına aykırıdır. (çn.)

En yaygın olarak kullanılan zamirler fiilin öznesinin; yani fiili gerçekleştiren öznenin yerine kullanılan kişi zamirleridir:

- I - Ben
- You - Sen/Siz
- He, She, It - O
- We - Biz
- They - Onlar

“He took down the book. / Kitabı o yazdı.” (Bu örnekte kitap bir nesnedir.)

Sıkça kullanılan nesne zamirleri (object pronouns) ise şöyledir:

- Me - Beni/Bana
- You - Seni-Sana/Sizi-Size
- Him, Her - Onu/Ona
- Us - Bizi/Bize
- Them - Onları/Onlara

“The large dog knocked *him* over. / Koca köpek onu yere serdi.”

İyelik Zamirleri (Possessive Personal Pronouns)

İyelik zamirleri şu şekildedir:

- Mine - benim/benimki
- Yours - senin-seninki/sizin-sizinki
- His, hers - onun/onunki
- Ours - bizim/bizimki
- Theirs - onların/onları

“That is mine, not yours. / Bu benimki, seninki değil.”

“The white house is theirs. / Beyaz ev onlarınki.”

My (benim), your (senin / sizin), his, her (onun) ve there are (orada / vardır) kelimeleri de belirteç (determiner) olarak sınıflandırılan zamirlerdir.

Kişi Zamirlerinin Doğru Kullanımı

Zamirler, konuşmalarda ve yazılarda bir isim ya da kelimeyi defalarca tekrar etmemek için kullanılır. Söylemek istediğiniz anlaşılır olsa da kontrol edin. Aşağıdaki gibi bir cümle, kimseyi kimin kim olduğu ya da orada kaç kişi olduğu konusunda bilgilendirmez:

“And then she said to her that he had gone to see her but she was out so he went to his friend’s house and he said that she was driving in his car to see her friend... / “Ve sonra ona, onu görmeye gitmek zorunda olduğunu ama onun evde olmadığını ve bu yüzden onun arkadaşının evine gittiğini ve onun da onun arabasına binip onun arkadaşını görmeye gittiğini söyledi...”

Dönüşlülük Zamiri (Reflexive Pronouns)

Bu zamirler bir şeyin ya da kişinin bir eylemi kendisine ya da kendisi için yaptığını işaret eder.

“We cooked *ourselves* a delicious supper. / Kendimize lezzetli bir akşam yemeği hazırladık.”

“The dog scratched *himself*. / Köpek kendini kaşıdı.”

“The wobbly chair righted *itself*. / Sallanan sandalye kendi kendine düzeldi.”

Diğer Zamirler

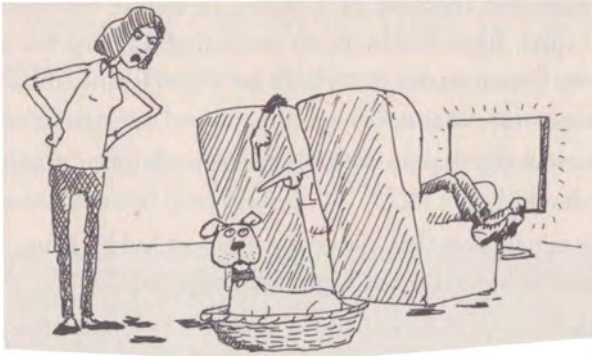
Belgisiz zamirler (indefinite pronouns) söz konusu insan ya da şey belli olmadığında kullanılır:

“Is there *anything* in there? / Orada bir şey var mı?”

"Who's going to lead the trek? / Yürüyüşe kim önderlik edecek?"

"Someone has put mud on the carpet? / Biri halıya çamurlu ayağıyla basmış."

"Many are called, but few are chosen. / Çoğu çağrıldı fakat azı seçildi."

Soru zamirleri (interrogative pronouns) bazen *wh* sözcükleri diye isimlendirilir; çünkü *who* (kim), *whom* (kim/kimi/kime), *which* (hangi) ve *what* (ne) şeklinde sıralanırlar. Bu kelimeler soru formunda kullanılır ve cümledeki rollerine (özne, nesne vb.) göre seçilmelidir:

"Who left those footprints on the floor? / Yerdeki ayak izlerini kim bıraktı?" (Özne)

"Whose are those suitcases in the hall? / Girişteki şu valizler kimin?" (İyelik)

"Which path shall we take? / Hangi yoldan gidelim?" (Nesne)

"To whom shall we give these cakes? / Bu pastaları kime vereceğiz?" (Dolaylı Nesne)

İNGİLİZCE BİR OLAY!

İşaret zamirleri belirteçtir. Onları, konuşmalarda söz konusu bir nesneyi ya da kişiyi işaret ettiğimizde ya da başka bir şekilde o nesneden ya da kişiden bahsettiğimizde kullanırız:

“*This is the dress I bought.* / Bu, satın aldığım elbisedir.”

“*Those potatoes will never feed us all.* / Bu patateslerin hepimizi doyurması mümkün değil.”

“*These are my brothers.* / Bunlar, erkek kardeşlerim.”

İlgi zamirleri (relative pronouns), cümlenin bir kısmını diğerine bağlar. Eğer cümlenin ilk parçasındaki özne bir insansa zamir *who* (insan nesne görevinde ise *whom*); cins isimse zamir *that* ya da *which* olur.

“*Jean was the person who led the expedition.* / Geziye rehberlik eden kişi Jean idi.”

“*The expedition that I went on was not led by Jean.* / Katıldığım keşif seferinin rehberliğini Jean yapmadı.”

“*Pietro joined the expedition in which I climbed the mountain.* / Pietro, dağa tırmandığım keşif seferine katıldı.”

“*He was the person whom I trusted to lead us.* / O, rehberliğine güvendiğim kişiydi.”

Bugünlerde *whom*, günlük konuşmalarda yerini daha basit olan *who* zamirine bırakmıştır. Bunun sebebi insanların onu kullanma konusunda tereddüt yaşaması olabilir; fakat resmî bir yazı yazarken *whom* hâlâ uygun bir kullanımdır.

İngilizcenin Küçük Parçaları... Geriye Kalanlar

Edatlar: Over, Under, Sideways, Down

Edatlar bir isim ya da zamir ile cümle içindeki başka bir öge arasında zaman, mekân ya da farklı şekilde bir ilişkiyi anlatır.

Kısacası edat, bize bir şeyin diğer bir şeyle nerede ve ne zaman ilişki içinde olduğunu ifade eder. Örneğin: “The man on the platform. / Platform üzerindeki adam.” ya da “He arrived after dinner. / Yemekten sonra geldi.” gibi.

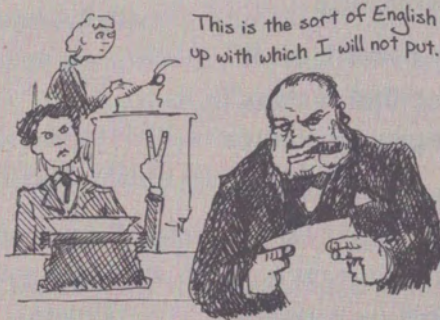
İngilizcede yüzün üzerinde edat vardır; fakat bunların çoğu zaman ya da mekânla ilişkilidir:

Zaman edatlarından bazıları: before (önce), after (sonra), during (boyunca), at (-de/-da), by (kadar), for (-dır), since (-den beri).

Yer edatlarından bazıları: under (altında), over (üzerinde), on (üstünde), off (-dan/-den), through (içinden), down (aşağıya/aşağıda), around (etrafında).

Up With It Put

Bir zamanlar bir cümlemin edatla bitirilip bitirilemeyeceği tartışma konusuydu. Dile olan hâkimiyeti reddedilemeyecek Winston Churchill, bunun dili ne kadar sakarlaştırabileceğini şu cümleyle göstermeye çalıştı: “This is the sort of the English up with which I will not put. / Bu, değil benim tahammül edebileceğim İngilizce.” Bugün eğer bir cümlemin sonuna edat koymanız gerekiyorsa bunu yapabileceğiniz düşünülüyor. Sağduyunuzu ve içinizdeki sesi dinlerseniz yanılmamış olursunuz.

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Bazen edatlar iki ya da daha fazla kelimedenden oluşabilir: owing to (borçlu olmak), because of (bu yüzden), off of (-den/-dan), in spite of (-e karşın) with reference to (dolayısıyla), in accordance with (-e uygun olarak), except for (-den başka) vb.

Bunlar anlaşılması kolay ve kullanımları belirgin edatlardır. Dolayısıyla onları doğru olarak kullandığımızdan emin olmak aslında kolaydır.

Yine de birçok insan hangi edatı kullanacağı konusunda kararsız kalır.

Örneğin neden, “I’ll see you *on* Monday. / Pazartesi görüşürüz.” derken *on* edatını, “I’ll see you at four o’clock. / Saat dörtte görüşürüz.” ve “I’ll see you at the weekend.⁵ / Hafta sonu görüşürüz.” derken *at* edatını kullanırız?

Bu tür konularda şüpheye düştüğünüzde sözlüğe ya da bir dilbilgisi kitabına başvurun.

This, That ve Öbürleri: Belirteçler

Belirteçler bize isimler hakkında bilgi verme özellikleri dolayısıyla zamirlerle benzerlik gösterir; fakat isimleri tanımlamaktan ziyade onları belirginleştirirler.

Bazı sıfat ve zamirler, belirli ve belirsiz tanımlıklar (the, a, an) gibi belirteçtirler. Sıfatların aksine iyelik zamirleri ait oldukları isimden asla ayrılmazlar.

“My book / Benim kitabım.”

“Our house / Bizim evimiz.”

“The dog / Köpek.”

“That man / Şu adam.”

⁵ Muhtemelen Amerikan İngilizcesinin etkisiyle “on the weekend” ifadesini kullanma konusunda giderek artan bir eğilim var.

İşaret Zamirleri (Demonstratives): This (bu), that (şu), these (bunlar), those (şunlar), yonder (ötedeki).

Miktar Belirteçleri (Indefinite Determiners): some (biraz), few (az), less (daha az), several (çeşitli), many (birçok), much (çok), neither (hiçbiri) vb.

Sayılar: Sayma sayıları ve sıralı sayılar. Örneğin: one (bir) ya da the first (birinci).

Belirli ve Belirsiz Tanımlıklar

Belirli ve belirsiz tanımlıklar arasındaki fark, isimlerinden de anlaşılacağı gibidir. *The* tanımlığı belirli bir şeyi ya da insanı işaret eder. Bu tanımlığı kullandığımızda dinleyicinin ya da okuyucunun bahsedilen şey ya da kişiyi zaten biliyor olduğunu farz ederiz:

“Mary took the dog for a walk. / Mary köpeği yürüyüşe çıkardı.”

“The house needs re-decorating. / Evin yeniden dekore edilmesi gerekiyor.”

Bu cümlelerde *the* yerine *a* kullanacak olursak, söz konusu köpek ve evin belli bir köpek ve belli bir ev olmadığını ifade etmiş oluruz.

An tanımlığının kullanımı, kendisinden sonra gelecek kelimenin ilk harfine göre belirlenir. İki ayrı sesli harfi arka arkaya telaffuz etmek biraz tuhaf olurdu. Onları birbirinden ayrı tutmak için *an* elephant (bir fil) ve *an* understatement (küçük gösterme) örneklerinde olduğu gibi *an* kullanırız.

Bu, zaman zaman Britanya'nın bazı bölgelerinde “Pass me a apple.” derken kullanılan gırtlak vurgusundan (glottal stop) daha zarif bir çözümdür.

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Buna benzer şekilde, *the* tanımlığı, arkasından ilk harfi sesli olan bir kelime geldiğinde *thee* şeklinde uzatılarak okunur:

“He is the (*thee*) expert on Japanese painting. / O, Japon resim sanatında uzmandır.”

“The (*thee*) umbrella is by the door. / Şemsiye, kapının yanında.”

A ve *the* tanımlıkları zaman zaman vurgulama amacıyla da (*ay* ve *thee* şeklinde) uzatılabilir.

“No, not your car – a (*ay*) car. / Hayır, senin araban değil, bir araba.”

“It is the (*thee*) finest vintage. / Bu, en iyi mahsul.”

Sıfır Tanımlık

Bazı isimler belirli ya da belirsiz tanımlığa ihtiyaç duymazlar. Buna sıfır tanımlık (zero article) denir. Bir isim bu şekilde kullanıldığında bir genelleme yapmamızı sağlar:

“Home is where the heart is. / Ev, kalbin attığı yerdir.”

“Ink will stain your clothes. / Mürekkep kıyafetlerinizi lekeler.”

“Anger is a destructive emotion. / Öfke, yıkıcı bir duygudur.”

Bağlaçlar: Not Only, But Also⁶

İngilizcede iki temel bağlaç şekli vardır:

Sıralama (coordinating conjunctions) bağlaçları ve yan cümle (subordinating conjunctions) bağlaçları.

⁶ “Sadece değil, Ayrıca ... da” (çn.)

Sıralama bağlaçları eşit ağırlıkta olan iki cümle parçasını birbirine bağlar. Bunlar arasında en yaygın olarak kullanılan bağlaç *and* bağlacıdır:

“The Orient Express stopped at Strasbourg *and* Vienna *and* Budapest *and* Bucharest. / Şark Ekspresi, Strazburg ve Viyana ve Budapeşte ve Bükreş’te durdu.”

“The boys came hungry *and* tired *and* dirty. / Çocuklar aç ve yorgun ve kirli hâlde geldiler.”

Bu şekilde, *and* ile birbirine bağlanabilecek nesnelerin ya da sıfatların listesi sonsuzdur ve her bir nesne eşit öneme sahiptir.

Benzer durumlarda karşıtlığı sağlamak amacıyla *but* (ama) ve seçenek vermek için *or* (ya da) bağlaçlarını kullanınız:

“Cycling to work is better for your health, *but* getting the train is quicker. / İşe bisikletle gitmek sağlığınız için daha iyidir ama trenle gitmek daha hızlıdır.”

“I don’t know whether to cyle *or* get the train this morning. / Bu sabah bisiklete ya da trene mi bineceğimi bilmiyorum.”

Bu cümlelerdeki bisiklet sürme ve trene binme eylemleri, -en azından dilbilgisi açısından- denktir.

Yan cümle bağlaçları, sıralı bağlaçlardan biraz daha karmaşıktır. Onlar cümlede eşit ağırlıkta olmayan parçaları birbirine bağlar; yan cümle esas olan birinci kısma bağlanır.

Örneğin: “We will go for a walk when the snow has melted. / Kar eridiğinde yürüyüşe gideceğiz.”

Cümlenin esas kısmı, “We will go for a walk” kısmıdır; “the snow has melted” ise ona bağlanan yan cümledir ve bu iki cümle birbirine *when* bağlacı ile bağlanır.

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Sık karşılaşabileceğiniz bağlaçlar şunlardır: *although* (-e rağmen), *and* (ve), *because* (çünkü), *but* (fakat), *if* (eğer), *or* (ya da), *so* (bu yüzden / bunun için), *unless* (-mazsa / -mezse), *when* (-diğında) ve *while* (-iken).

Bir cümleye *and* ya da *but* ile başlamanın yanlış olacağına dair geleneksel bir kanaat vardır. Muhtemelen bazıları hâlâ bu kurala bağlı kalıyor; ama kimsenin bunun için ortaya koyduğu mantıklı bir gerekçe yok.

En iyisi gereksiz olduğu durumlarda onları cümlelere başlar-ken kullanmamak; fakat eskiden beri en iyi yazarlar kendilerine has üsluplarını kullanarak cümlelerine *And* ve *But* ile başlamışlardır. Öyleyse bu kural, kesinlikle çiğneyebileceğimiz bir kuraldır. Tabii dikkatli olmak koşuluyla...

“And” Ne Zaman “To” Yerine Kullanılır?

And (ve) bir bağlaçtır. Kelimeleri, sayıları, kelime gruplarını ya da cümleleri birbirine bağlar ve bazen fazladan bir yorum eklemek istediğimizde de onu kullanırız. Günlük konuşmalarda *also* (ayrıca / dahi) ya da *as well* (aynı zamanda / hatta) anlamında da kullanılır. Bazen *to* edatı yerine de kullanılır.

“We should go and buy a new alarm clock. / Gidip yeni bir çalar saat almalıyız.” Bu cümle, “We should go to buy a new alarm clock. / Yeni bir çalar saat almaya gitmeliyiz.” şeklinde olmalıdır.

Basit bir kelimenin bir başkasıyla neden değiştirildiği belirsizdir. Belki de bunun sebebi iki fiilin (bizim örneğimizde *go* ve *buy*) bir bağlaçla birbirine bağlanması gerektiğinin düşünülmesidir. Bu kullanım, günlük konuşma dilinde yaygındır; fakat resmî metinlerde bu yapıyı kullanmaktan kaçınmalısınız.

Ön Ekler ve Son Ekler

İngilizcede birçok kelimenin türetilmesini sağlayan bir diğer yol ise ekleri kullanmaktır. Bu, bir kelimenin başına getirilen *ön ekler* ve kelimenin sonuna getirilen *son ekler* kullanılarak yapılabilir. Bazı ekler kelime köküne (*understaffed* –yeterli personeli olmayan ya da *outclassed* –galip gelen gibi) uyum sağlarken ya da manada ufak değişiklikler yaparken diğerleri kelimenin anlamını tamamen değiştirebilir.

Disbelief (inançsızlık), unfriendly (samimiyetsiz) ya da demystify (netleştirmek) örneklerini ele alalım.

Dis-, *un-* ve *de-* ekleri pozitif bir kelimeyi negatif bir kelimeye dönüştürmek için en yaygın kullanılan eklerdir. En yaygın son eklerden biri olan *-ise / ize* eki bir ismi fiile dönüştürür: *real / realize* (gerçek / gerçekleştirmek) ya da *critic / criticize* (eleştiri / eleştirmek) gibi.

-ly eki, zarf sözcüğü türetmeyi sağlar: *real / really* (gerçek / gerçekten)

-ity eki, sıfattan isim yapar: *similar / similarity* (benzer / benzerlik)

ANLAMLI CÜMLELER KURMAK

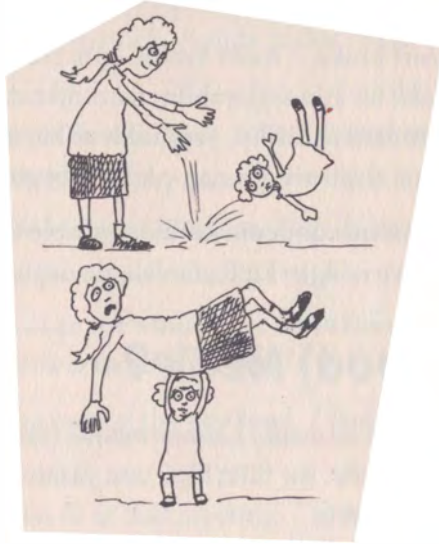
Kendimizi açık ve net ifade etmek istiyorsak kelime düzeni ve cümle yapısı ile ilgili dilbilgisi kurallarını doğru bir şekilde anlayarak kullanmak büyük önem taşır. Kelimeleri doğru şekilde sıralamak, konuşmamızın ve yazdıklarımızın anlaşılabilirliği için son derece önemlidir.

Önceki bölümde cümle öğelerinin birçoğundan bahsettik: İsimler, fiiller, sıfatlar, zarflar, edatlar ve bağlaçlar. Bunların tümü kelime gruplarını, yan cümleleri ve cümleleri oluşturmamızı sağlar. Cümle, bir **özne** (isim) ve en az bir **fiil** içeren yüklemden oluşan dilbilgisi birimi olarak tanımlanabilir. Bu öğeler bir araya gelip, bir düşünce ya da fikri ifade eden bir yapı oluştururlar.

“The baby (özne) cried (fiil). / Bebek ağladı.”

Bu gibi örnekler birkaç öge ile tamamlanabilen basit cümlelerdir. Daha karmaşık cümlelerde nesneler de bulunur. **Nesne** bazen edilgen, yani öznenin eylemlerinin sonuçlarına maruz ka-

lan isim olarak da tanımlanır. Örneğin: “The child (özne) dropped (fiil) the doll (nesne). / Çocuk oyuncak bebeği attı.’

Özne, daima cümlenin başında yer alır ve cümlenin geri kalanı (yüklem) bize nesne hakkında bilgi verir. Öznenin yerini nesne ile değiştirecek olursak cümlenin anlamı da değişir. Böyle bir durumda, yukarıdaki örnekte, oyuncak bebek çocuğu yere atmış olurdu.

Gördüğünüz gibi yanlış bir sıralama, anlatmaya çalıştığımız şeyi anlamsız bir hâle getirir.

Basit bir cümlede, fiil özneyi takip eder. Fiil, geçişsiz (*intransitive*); yani anlamlı olmak için bir nesneye ihtiyaç duymayan bir fiilse, özne-yüklem biçimli bütün bir cümle oluşturabilir:

“The rain fell. / Yağmur yağdı.” (özne-yüklem)

Eğer geçişli (*transitive*) yani nesne isteyen bir fiil kullanacak olursak basit cümlemize üçüncü bir öğeyi daha dâhil etmemiz gerekir:

“Jennifer caught the measles. / Jennifer kızamığa yakalandı.”
(özne-yüklem-nesne) “Jennifer caught” ifadesi bir nesne olmadan anlamlı değildir.

“Her heart broke. / Kalbi kırıldı.” gibi çok kısa cümleler, bazen dokunaklı bir etki sağlayabilir; fakat dikkatli kullanılmalıdır. Çok kısa cümlelerin dizilişi, yapmacık ve küçük bir çocuğun ilk okuma yazma alıştırmalarından çıkmış gibi gözükebilir.

Kelime düzeni cümlelerin kurulduğu kiple de ilişkilidir; dolaşısıyla etken ve edilgen kipli cümlelerde değişiklik gösterebilir.

Kip (Mood) Nedir?

Mood (bazen de *mode*) Latince *modus* (tarz / biçim) kelimesinden gelmektedir. Bir fiilin kipi, onu yazanın ya da konuşanın bakış açısını yansıtır.

Haber kipi (*indicative mood*), bir durumu bildirmek için kullanılır:

“It’s raining today. / Bugün yağmur yağıyor.”

“My new car is blue. / Yeni arabam mavidir.”

Soru sordüğümüzde haber kipini kullanırız ve özne, yardımcı fiilin (*has*) arkasından gelir: “Has the baker sold out of bread? / Fırıncı ekmeklerin tamamını sattı mı?”

Emir kipi (*imperative mood*) buyruk bildiren cümlelerde kullanılır:

“Go and get your bag. / Git ve çantanı getir.”

“Shut the door. / Kapıyı kapat.”

Dilek kipi (*subjunctive mood*) varsayılan ya da gerçek olmayan anlatımlar, dilekler, tavsiyeler, umutlar ve zorunluluk

vurgulayan ifadeler için kullanılır. Bu cümleler çoğu zaman *to be* fiilinin *were* olarak değişmesi ve üçüncü tekil kişi (*he/she/it*) tarafından gerçekleştirilen geniş zaman eylemlerinin sonundaki *-s* ya da *-es* eklerini kaybetmesi dışında dikkat çekici bir fark olmadan kurulur.

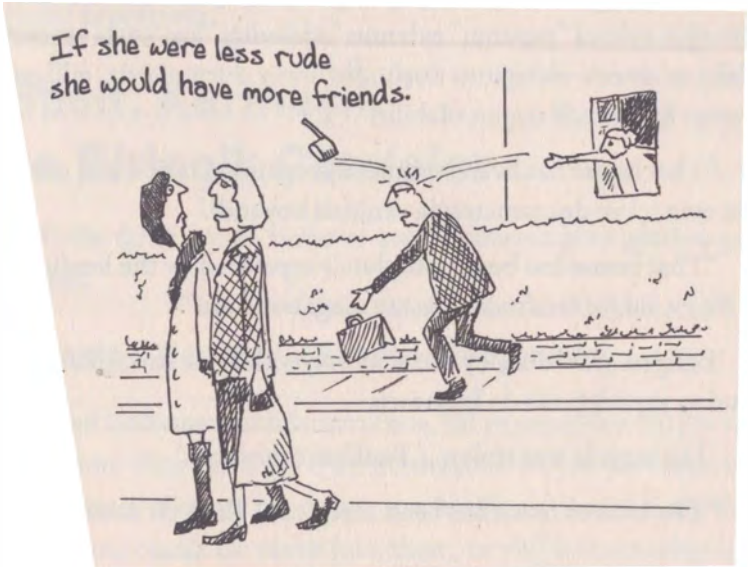
“I wish I *had* more time to paint. / Keşke resim yapmak için daha fazla zamanım olsaydı.”

“I wish I *were* able to draw like that. / Keşke böyle resim yapabilseydim.”

“If she *were* less rude she would have more friends. / Daha az kaba olsaydı daha çok arkadaşı olabilirdi.”

“I suggest that he *come* at the weekend. / Bence o, haftasonu gelir.”

“It’s vital that you *be* at that meeting. / O toplantıda bulunman çok mühim.”

Etken ve Edilgen: Do As You Would Be Done By⁷

Etken yapı, cümlede anlatılan eylemin öznenin kendisi tarafından gerçekleştirildiğini gösterir. Aşağıdaki cümlede özne adam, nesne ise arabadır.

“The man washes his car. / Adam arabasını yıkar.”

Basit ve olduğu gibi anlaşılan bir cümle. Özne, nesneye *bir şey* yapıyor. Edilgen yapıda ise eylemin sonuçlarıyla karşılaşan öznedir. Eğer yukarıdaki cümleyi edilgen bir yapıda ifade edecek olursak, özne değişir. (Aksi hâlde araba adamı yıkıyor olur.)

“The car is washed by the man. / Araba adam tarafından yıkandı.”

Bu cümlede görüldüğü gibi edilgen yapıdaki bir cümle genellikle kulağa tuhaf ya da yapay gelir; fakat bazı durumlarda, örneğin eylemi “yapanın” eylemin “etkilediği” kişi ya da şeyden daha az önemi olduğunu düşündüğümüz durumlarda, edilgen yapıyı kullanmak uygun olabilir:

“That house has been completely repainted inside and out. / Bu evin içi ve dışı tamamıyla yeniden boyandı.”

“That house has been completely repainted by the landlord. / Bu ev, sahibi tarafından baştan aşağı boyandı.”

Edilgen cümleleri, eylem bilinmeyen kişi ya da kişiler tarafından yapıldığında da kullanırız:

“His bicycle was stolen. / Bisikleti çalınmıştı.”

“The broken fence has been mended. / Kırık çit onarıldı.”

⁷ “Kendine yapılmasından hoşlanmadığın şeyi, başkasına yapma.” (çn.)

Birini açıkça suçlamak ve hatta bir şeyi yaptığımızı itiraf etmek istediğimiz durumlarda da edilgen cümleler kullanırız:

“The CDs were dropped on the floor. / CDler yere düşürüldü.”

“Top-secret papers were mislaid. / Gizli evrakların yeri değiştirilmiş.”

Özetle, edilgen yapı bazı durumlarda işe yarayabilir ve bu yapıyı ister istemez kullanmanız gerekebilir. Yine de bunu çok fazla yapmayın; kibirli ya da hedef şaşırtmak istemişsiniz gibi anlaşılabilir.

Unutmayın ki her zaman için birini (someone) suçlayabilirsiniz:

“Someone has dropped mud all over the floor. / Biri her yere çamur bulaştırmış.”

“Someone mislaid top-secret papers. / Biri gizli evrakların yerini değiştirmiş.”

Basit, Karmaşık ve Birleşik Cümleler

Gelin farklı cümle türlerini zorluk sırasına göre gözden geçirelim.

Basit Cümleler (Simple Sentences)

Basit bildirme cümlelerinin özne, fiil ve nesneden oluşan sabit kelime düzenini daha önce görmüştük. Birçok durumda bu sıralamanın arkasına bir dolaylı nesne eklenir. Bu sıralama, dolaylı nesne olarak bir zamir (me, them, us vb.) kullanmadığımız tüm durumlarda uygulanabilir.

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Soru sorduğumuzda, hiddetli ifadeler ya da istek kipi kullandığımızda cümlelerin bu düzeni değişiyor olsa da bir açıklama yapmak istediğimizde, kelimeleri şu sırada kullanmalıyız:

“Granny put the present on the table. / Büyükanne hediyesini masanın üzerine koydu.”

Özne (subject) - fiil (verb) - nesne (object) - dolaylı nesne (indirect object)

Dolaylı nesneyi göstermek için ismin yerine zamir kullandığımız durumlarda, bu kelime düzeninde bir istisna oluşur.

Hediye *bana* veriliyorsa cümle üzerinde bir değişiklik yapılır ve zamir (me) bir şeyi alan kimse olur. *Ben*, dolaylı nesne olurum ve cümledeki kelime düzeni de buna göre değişir.

“Granny gave *me* the present. / Büyükanne bana hediye verdi.”

Bu sefer kelime düzeni özne (subject), fiil (verb), dolaylı nesne (me), nesne (object) şeklinde oldu.

Baştaki cümleyi, nesnenin *to*, *by*, *with* ya da *from* gibi bir edat alması için yeniden oluşturmak mümkünse, ortaya çıkan sonuç dolaylı nesnedir.

“Granny gave the present to me. / Büyükanne hediye bana verdi.”

Karmaşık Cümleler (Complex Sentences)

Bu tür cümlelerin, basit cümlelerden biraz daha karmaşık olduğunu söylemek sanırım şaşırtıcı olmaz. Bu tür cümlelerde yan cümle şeklinde fazladan bilgi bulunur.

Büyükanne ile ilgili cümleye tekrar döner ve bir bağlaç (ya da bağlayıcı sözcük) eklersek, artık o cümlelerin tamamlanmamış bir cümle hâline geldiğini görürüz:

"Although Granny put the present on the table... / Büyükanne hediyesini masanın üzerine koymuş olmasına rağmen..."

Gördüğünüz gibi bağlaç, basit bir cümleyi tamamlanmamış bir parçaya dönüştürdü ve şimdi onu tam bir cümle yapabilmek için daha fazla bilgiye ihtiyacımız var.

Gelin biraz daha detay ekleyelim ve bir kez daha bakalım.

"Although Granny put the present on the table, she had forgotten to wrap it. / Büyükanne, hediyesini masanın üzerine koymasına rağmen paketlemeyi unutmuştu."

Şimdi elimizdeki malzeme, tamamlanmış karmaşık bir cümle olarak daha anlamlı bir hâle geldi.

Başlangıç cümlemiz (Granny put the present on the table.) yan cümle ve sonradan eklediğimiz detay, esas cümle oldu. Bu iki parça birbirine although (-e rağmen) bağlacı ile bağlandı.

Yan cümle bağlaçları, yan cümleleri esas cümlelere bağlar. Birkaç örnek: Unless (-mazsa/-mezse), since (-den beri), whereas (oysa), while (-iken), if (eğer) ve after (sonra).

Birleşik Cümleler (Compound Sentences)

Gördüğümüz gibi karmaşık cümleler, kendi başına anlamlı olmayan yan (ya da bağımlı) cümleler içerirken esas (ya da bağımsız) cümleler tek başına anlamı olan cümlelerdir.

Birleşik cümlelerde ise hepsi bağımsız (yani tek başına anlamlı), genellikle *and*, *but* ya da *or* gibi bağlaçlarla birbirine bağlanan eşit ağırlıkta yan cümleler vardır. Buna şöyle bir örnek verebiliriz:

İNGİLİZCE BİR OLAY!

“I’ll take the high road, but you’ll take the low road. / Ben doğru yoldan gideceğim ama sen yanlış yoldan gideceksin.”

Her iki taraf da bağımsızdır ve bu cümleler iki ayrı basit ve eksiksiz cümle olarak yazılabilirler:

“I’ll take the high road. You’ll take the low road.”

Bazı birleşik cümleler ikiden fazla eşit ağırlıkta küçük cümleye sahip olabilir.

Karmaşık ve birleşik cümleler arasındaki fark, karmaşık cümlelerde birleşik zarfların olmasıdır. Bu zarflar bize cümleler arasındaki bağlantıyı gösterir.

They agreed, however, that the introduction of Tom to his new office and office companions could hardly fail to throw a light upon the subject; and therefore postponed its further consideration until after the fulfilment of the appointment they have made with Mr. Fibs.

Tom’un yeni ofisine ve arkadaşlarına tanıştırılmasının konunun açığa çıkmasına sebep olacağına ve bu yüzden bunun yeniden değerlendirilmesinin Mr. Fib ile yapılacak görüşmenin sonrasına ertelenmesine karar verdiler.

-Charles Dickens, *Martin Chuzzlewit*

His looks and words meant more to her than other men’s, because she cared more for them.

Bakışları ve sözleri onun için diğer erkeklerinkinden daha anlamlıydı; çünkü onlara daha fazla değer veriyordu.

-George Eliot, *Middlemarch*

Karmaşık cümlelerde bulunabilecek çok sayıda birleşik zarf vardır. Bazıları zamanla ilişkilidir: at last (en sonunda), finally (nihayet), later (daha sonra), next (bir sonraki) gibi.

Bazıları karşıtlık anlamı taşır: *instead* (yerine), *otherwise* (aksi takdirde), *on the contrary* (aksine), *on the other hand* (diğer taraftan) vb.

Bazıları sonuca ulaşmamızı sağlar: *thus* (bu nedenle), *finally* (sonuç olarak), *similarly* (benzer şekilde), *in addition* (buna ek olarak) vb.

Bu zarfların ardından gelecek herhangi bir yan cümle, -anamlı olabilmek için- esas cümleye bağlı bir yan cümle olacaktır.

Yan Cümleler ve Cümle Parçaları

Karmaşık bir cümle yan cümle (clauses) ve cümle parçalarına (phrases) ayrılabilir.

Yan Cümleler

Cümle, dilbilgisinin en önemli ve tamamlanmış birimi ise ikinci sırada da yan cümleler vardır. Cümleler yan cümleler kullanılarak oluşturulur. Diğer yandan bir yan cümle tek başına bir anlam ifade etmek zorunda değildir.

Basit bir cümle bir yan cümleden oluşmuş olsa bile yan cümlelerin amacı genellikle cümlenin öznesi hakkında daha fazla bilgi vermektir. Küçük cümle olarak tanımlanabilmek için bilginin, bir fiil içermesi gerekir.

Tüm yan cümleler eşit değildir. Kendi başına anlam ifade eden temel cümle ve tek başına anlam ifade etmeyen yan cümleler vardır. Yan cümleleri kendi aralarında dörde ayırabiliriz: *isim*, *zarf*, *ilgi* ve *karşılaştırma*.

Cümle Parçaları

Bir cümle parçası, tek bir kelime olabildiği gibi -eylem

İNGİLİZCE BİR OLAY!

öbeği olmadığı sürece- fiil içermeyen bir kelime grubu da olabilir ve tek başına bir anlam ifade etmez. Diğer yandan yan cümleler gibi özne-yüklem kalıbına da uymaz; bunun yerine esas kelime ve onu tamamlayan kelimeler olarak kabul edilir. Cümle parçaları *sıfat, zarf, isim, fiil* ve *edatlardan* oluşabilir.

Gelin onları tek tek inceleyelim:

When you see Sibyl Vane [adverbial phrase/zarf-fiil grubu] you will feel [verbal phrase/fiil grubu] that the man who would wrong her [noun phrase/isim grubu] would be [verbal phrase/fiil grubu] a beast [noun phrase/isim grubu], a beast without a heart [adjectival phrase/sıfat grubu].

Sibbly Vane'i gördüğünde, ona kötülük edebilecek kişinin bir canavar; kalpsiz bir canavar olabileceğini anlayacaktır.

-Oscar Wilde, *Dorian Gray'in Portresi*

A stream [noun phrase/isim grubu], unseen but clamorous [adjectival phrase/sıfat grubu], fell echoing down [verbal phrase/fiil grubu] close at hand [adverbial phrase/zarf-fiil grubu].

Yakınlarda ancak görünmeyen bir nehir, gürültüyle çağlıyordu.

-Dorothy L. Sayers, *Hangman's Holiday*

Gördüğünüz gibi cümle parçaları temel cümleden virgüllerle ayrılabilir. Bunu yaparak söylediklerimiz ve onları tamamlayan detaylar arasında küçük aralar vermiş ve cümlelerin okunmasını kolaylaştırmış oluruz.

Eğer vurgulamak istediğimiz bir şey varsa, sözcüklerimizin sıralaması çok önemlidir. Cümle parçaları, hakkında bilgi verdikleri kelimeye mümkün olduğu kadar yakın olmalıdır.

Cümlelerin Yedi Aşaması

Cümleleri öğelere ayırmanın yedi yolu vardır. Önce öğeleri onların baş harflerini kullanarak gösterelim: Ö = Özne, F = Fiil, N = Nesne T = Tümleç ZS = Zarf grubu/Sıfat grubu

Bu öğeleri kullanarak aşağıdaki birleşimleri elde ederiz:

Ö + F (geçişsiz fiil): "The dog barked. / Köpek havladı."

Ö + F + N (geçişli): "The dog saw the postman. / Köpek postacıyı gördü."

Ö + F + T: "The dog is an Alsatian. / Köpek bir Alman çoban köpeğiydi."

Ö + F + ZS: "The dog barks loudly. / Köpek yüksek sesle havlar."

Ö + F + N + N: "The dog gave me a bite. / Köpek beni ısırıldı."

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Ö + F + N + T: "The dog got its paws wet. / Köpek patilerini ıslattı."

Ö + F + N + ZS: The dog bit the postman on his ankle. / Köpek postacıyı ayak bileğinden ısırıldı.

İşte muhteşem yedili. Eğer herhangi bir ögeyi değiştirir ya da cümleden çıkarırsak anlam bozulur. Bazı düzenlemeler yapabiliriz ama tüm cümlelerin temel yapısı bu şekildedir.

Tümleş

Tümleş tamamlayıcı özelliktedir. Birçok fiilin ardından nesne ve dolaylı nesne kullanıyor olsak da bu durumun bir istisnası vardır. Neyse ki bu istisna karşımıza oldukça sık çıkıyor ve zaten fark ederek ya da fark etmeden onu öğrenebiliyoruz. *to be* ve *become* (olmak, hâle gelmek) gibi fiillerle nesne yerine tümleş kullanırız. Bu, özne ve onun hakkında söylenen şeyin aynı olduğu anlamına gelir. Örneğin:

She is a sculptor. / O bir heykeltıraştır.

The stew tasted of caraway. / Yahnide kimyon tadı vardı.

Böyle fiillerin görevi cümlemin iki parçasını (özne ve özne hakkında söyleneni) birleştirmek olduğundan onları *birleştirici fiiler* diye isimlendiririz. Bu tür durumlarda tümleş bir isim, zamir, zarf ya da sıfat olabilir.

NOKTALAMA İŞARETLERİ NEDEN ÖNEMLİDİR?

Noktalama işaretleri olmadan yazı yazmak yön tabelaları olmadan araba sürmeye benzer. Onlar olmasaydı tamamen yanlış bir yöne, yanlış bir hızda ve çevremizdeki herkesi rahatsız ederek yolculuk ediyor olurduk. Noktalama işaretleri olmadan yazılmış bir paragrafı okuyacak olursanız bunu daha iyi anlayabilirsiniz.

Noktalama işaretleri çok önemlidir; çünkü birçok şeyin yanı sıra bize ne zaman duracağımızı, ne zaman biraz soluklanacağımızı ve bir düşünceden diğerine ne zaman geçeceğimizi anlatır. Bir soru soruyorsak başkalarının soru sorduğumuzu anlaması için soru işaretine ihtiyacımız vardır. Bağırıyor, acele ediyor ya da şaşıırıyorsak yine noktalama işaretleri bunları yaptığımızı belli eder. Aynı zamanda (kesme işareti kullandığımızda) neyin kime ait olduğunun ve orada olduğu hâlde yazmadığımız harflerin ya da birleştirdiğimiz kelimelerin fark edilmesini sağlar; kimin hangi kelimeye sahip olduğunu ya da hangi kelimenin kime ait olduğunu söyler.

Doğru olmayan noktalama işaretleri, yazdığımız şeyin anlamını tamamen değiştirebilir.

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Aşağıdaki ifadeleri ele alalım:

Bring me the ball boy.

(Topçu çocuğu bana getir.)

Ladies clearance sale.

(İndirimli bayan satışı.)

The boy's like chocolate.

(Çocuk çikolata gibidir.)

Thirty minute meals.

(Otuz küçük yemek.)

Fifty odd hats.

(Elli tuhaf şapka.)

Do not pull emergency break.

(Acil durum frenini çekmeyin.)

Onlara noktalama işaretlerini eklersek her birinin anlamının tamamen değiştiğini görürüz:

Bring me the ball, boy.

(Evlad, topu bana getir.)

Ladies' clearance sale.

(Bayan ürünlerinde indirimli satış.)

The boys like chocolate.

(Çocuklar çikolatayı sever.)

Thirty-minute meals.

(Otuz dakikalık yemekler.)

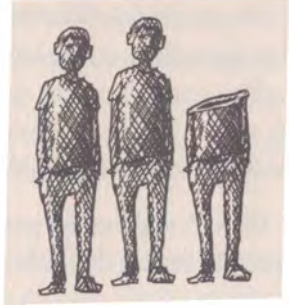
Fifty-odd hats.

(Elli küsür şapka.)

Do not pull. Emergency break.

(Çekmeyin. Acil durum freni.)

Noktalama işaretlerinin canımızı çok sıkacağını ve başımızı ağrıtmaya değmeyeceğini hissetsek bile yazdığımızı okuyacak olanları düşünmek zorundayız: Okurlarımıza yazdığımızın ne şekilde okunmasını istediğimizi belirtmek, nezaket gereğidir.

Düşüncelerimizi doğru ve anlaşılır bir şekilde ifade etmek, bir düşüncüyü diğerine geçmeden tamamlamak ve bir düşüncenin bitip diğerinin başladığı yeri işaret etmek, yazdıklarımızı okuyacaklara duyduğumuz saygının göstergesidir.

Okuyucularımız, yüz yüze konuştuğumuzda ses tonu, yüz ifadeleri gibi konuşanın ne demek istediğini anlatan işaretleri görme imkânına sahip kişilerden çok daha fazla rehberliğe ihtiyaç duyar. Bu rehberliğin büyük bir kısmı, iyi kullanılan noktalama işaretleriyle sağlanır.

Nokta: Önemli bir Nokta

Nokta, hepimizin okulun ilk günlerinden hatırladığı en basit noktalama işaretidir.

“John sees the ball. / John, topu görüyor.”

“Janet plays with the dog. / Janet, toppla oynuyor.”

Hatırladınız mı? Her cümle mutlaka büyük harfle başlar ve noktayla ya da -içinde yine bir nokta olan- ünlem ve soru işaretiyle sonlanır.

Nokta (Britanya İngilizcesinde full stop, Amerikan İngilizcesinde period), belli bir düşünce ya da görüşün sonuna gelindiğini ve okuyucunun ara vererek bir sonraki cümleye hazırlanması gerektiğini işaret eder.

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Duraksız müzikler bir ritme ya da tarza sahip olmazlardı; yani sessizlik sesin kendisi kadar önemlidir. Aynı durum yazılı İngilizce ve nokta için de geçerlidir. Nokta size, bir metni yüksek sesle okurken, okumaya devam etmek için nerede nefes almanız gerektiğini gösterir.

İki ayrı açıklamayı genellikle noktayla ayırmak gerekir; çünkü virgül yeterli değildir. Örneğin:

“Janet planted roses in her garden, she’s thinking of planting more next year. / Janet bahçesine gül dikti, gelecek yıl biraz daha dikmeyi düşünüyor.”

Gördüğünüz gibi virgül, iki düşünceyi ayırmak için yeterli duraklamayı sağlamadı. Bu yüzden nokta kullanmamız gerekir:

“Janet planted roses in her garden. She’s thinking of planting more next year.”

Bunu yapmak yerine iki ayrı cümleyi arada bir bağlaç kullanarak daha akıcı şekilde ifade edebiliriz:

“Janet planted roses in her garden and she’s thinking of planting more next year.”

Şüpheye düşecek olursanız cümleyi bir de yüksek sesle okuyun. Eğer kulağınıza hoş gelmezse daha güzel şekilde duyulana kadar noktalama işareti için uygun yeri bulmaya çalışın.

Üç (Evet üç olmalı daha az ya da daha fazla değil.) noktanın kullanımı ise son derece kendine özgüdür.

Tamamlanmamış cümle olarak da bilinen cümle yapılarında üç nokta, gerekli görmediğimiz ya da kullanmak istemediğimiz için cümleye dâhil etmediğimiz kelimelere işaret eder.

Örneğin, bir afişte görebileceğimiz, “A terrifically ... exciting film. / Müthiş derecede... ilgi çekici bir film.” gibi bir ifade, aslında bir film eleştirisinden alıntılanmış, “boring remake of an / ...in sıkıcı bir tekrarı” gibi bir cümleden alıntı olabilir.

Üç noktayla biten cümleler, cümlenin bir sebeple yarıda bırakıldığına işaret edebilir. Belki konuşan kişinin konuşacak takati kalmamış olabilir:

“I hereby bequeath my worldly goods to my darling... / Tüm mal varlığımı sevgili...”

Üç nokta, meydana gelmek üzere olan ilginç bir şeyin aslında ne olduğunu bir sebeple söyleyemediğiniz izlenimini vermek için de etkili bir araç olabilir. Bu yüzden bir tanıtım yazısında şu satırlarla karşılaşabiliriz:

“When a second body is found in a nearby forest, the forensic team draw their own conclusions... / Yakınlardaki ormanda ikinci bir ceset bulunduğunda, adli tıp ekibinin konuya ilişkin kanaati...”

Graham Greene’in, *The Power and the Glory* isimli kitabındaki üç noktalar söylenmemiş çok söz olduğunu gösteriyor.

It’s been so long...

Say an Act of Contrition for your sins. You must trust God, my dear, to make allowances...

I wouldn’t mind suffering...

Uzun zaman oldu...

Günahların için tövbe et. Tanrının seni bağışlayacağına inanmalısın canım...

Izdırıp çekmek umurumda olmazdı...

Üç noktaları noktalarla değiştirerek bu kısa alıntıyı tekrar okursanız, yazarın vermek istediği özlem ve mahrumiyet duygusu zedelenir. Gördüğünüz gibi fazladan kullanılan iki nokta, muazzam bir duygusal güce sahiptir.

Virgül: Düşünmek için Duraklama

Virgülün kullanımı oldukça tartışmalı olsa da son zamanlarda biraz modası geçmiş gibi görünüyor. Victoria Dönemi⁸ romanlarını okuyacak olursanız bu eserlerin iki nokta ve noktalı virgül gibi noktalama işaretleriyle dolu olduğunu görürsünüz. Günümüz romanlarındaysa virgülün kullanımı daha seyrek.

Elbette mesele modayı takip etmek değil; virgül kullanmanın anlamlı olduğu yerlerde kullanın, gerekli olmadığında ise çıkartın gitsin.

Virgülün birçok kullanımı vardır. Bununla birlikte nokta, ünlem ve soru işaretinin kullanım kuralları belliyken virgül ile ilgili kurallar pek katı sayılmaz. Bu da yazarken onu yanlış kullanmamıza sebep olabilir.

Doğru şekilde kullanılan virgül, okuyucunun metinde doğru yerde duraklamasına ve yazarın tam olarak ne dediğini anlamasına imkân verir. Yanlış kullanıldığında ise anlamı tersine çevirip kolayca karışıklığa sebep olabilir.

Şu iki cümleyi karşılaştıralım:

“I picked all the flowers, which were growing over the path.
/ Yolda yetişen bütün çiçekleri topladım.”

“I picked all the flowers which were growing over the path.
/ Yoldaki tüm çiçekleri topladım.”

⁸ Victoria Dönemi (Victorian Era) tabiri, Britanya’da Kraliçe Victoria’nın tahtta olduğu yılları (1837-1901) ve bu yıllar arasındaki edebiyat, kültür, mimari ve benzeri alanlardaki gelişmeleri ifade etmek için kullanılır. (çn.)

Birinci cümlede tüm çiçekler yolun üzerinde yetişmiştir. İkincisinde ise sadece yolun üzerindeki çiçekleri toplamış diğerlerini bırakış olurum.

Şu cümleleri de karşılaştıralım: “The man said his wife was crazy. / Adam karısının deli olduğunu söyledi.”, “The man, said his wife, was crazy. / Karısı, adamın deli olduğunu söyledi.”

Said his wife ifadesinin önündeki ve ardındaki virgülleri kaldırdığımızda tamamen farklı bir anlam elde ederiz.

Gelin, anlamı tamamen değiştirme gücüne sahip olduğunu gördüğümüz virgölün farklı kullanımlarına göz atalım.

1. Virgül, birbiri ardına sıralanan parçaları birbirinden ayırmak için kullanılır: “That weekend we watched *Shrek*, *Toy Story* and *Alice in Wonderland*. / Hafta sonu *Shrek*, *Oyuncak Hikâyesi* ve *Alice Harikalar Diyarında*’yı izledik.”

Normalde cümledeki son parçanın önüne virgül koymayız. *And* bağlacı virgül görevi görür ve okuyucuyu son parçaya götürür. Yalnız bir belirsizlik oluşursa, örneğin bahsedilen son parça iki kelimeden oluşuyorsa, virgül kullanmak anlamı daha açık hâle getirebilir: “That weekend we watched *Manhattan*, *Annie Hall*, and *Hannah and Her Sisters*. / Hafta sonu *Manhattan*, *Annie Hall* ve *Hannah ve Kız kardeşleri*’ni izledik.”

2. Virgül dolaysız anlatımdan önce kullanılır. Bir karşılıklı konuşma yazıyorsanız yazılan metni konuşmadan ayırmak için tırnak işaretinden önce daima virgül kullanmanız gerekir. Örneğin: Sally turned round and said, “I’d love a cup of coffee.” / Sally arkasına döndü ve “Bir fincan kahve istiyorum.” dedi.

3. Virgüller, ikinci düşünceyi bağlı olduğu esas cümlenin anlamından ayırmaya yarayan parantezler gibi kullanılır. Böyle bir durumda tek başına kullanılacak bir virgül çok yararlı olmaz. Bu yüzden virgül yanında bir arkadaş getirmelidir. Böylece okuyucu, virgüller arasında anlatılan düşüncenin sonlanacağını ve cümlede anlatılmak istenen esas konuya geri döneceğinin farkında olur:

“She walked slowly, having broken the heel of her shoe, as she crossed the bridge that night. / O gece köprüden geçerken, ayakkabısının kırılan topuğu yüzünden, yavaşça yürüdü.”

“The ship was bound for New York, not Boston as I had believed, and was due to depart the following week. / Gemi gelecek hafta hareket edecek ve zannettiğim gibi Boston’a değil New York’a gidecekti.”

Bu örneklerde virgüller arasında kalan kısımlar cümleden atılsa bile anlam değişmez.

Genellikle isimleri iki virgül arasına alırız. Bahsedilen şey ya da kişi tek ise virgüllerle cümleden ayrılmalı, değilse ayrılmamalıdır. Aşağıdaki cümlede kişinin ismi öne çıkartılıyor:

“The Mayor and his wife, Eleanor, attended a banquet at the Guildhall. / Belediye başkanı ve eşi, Eleanor, belediye binasındaki yemeğe katıldı.”

Aslında, “The Mayor and his wife Eleanor attended a banquet at the Guildhall.” cümlesi de yanlış değildir. Tabii böyle bir durumda, belediye başkanının *wife Anna* ve *wife Charlotte* gibi ve hatta daha başka eşleri de olabileceğine dair ufak bir şüphe doğabilir!

Aşağıdaki iki cümle arasında da ince bir fark var:

“The Beatles’ album *Let it Be* sold millions of copies. / Beatles’ın *Let it Be* albümü milyonlarca sattı.”

“The Beatles’ final album, *Let it Be*, sold millions of copies. / Beatles’ın son albümü, *Let it Be*, milyonlarca kopya sattı.”

İlk cümlede bahsedilen albüm, grubun adı belirtilmemiş birçok albümünden biridir ve bu yüzden virgüle ihtiyaç duymayız. İkinci cümlede ise albümün onların son albümü olduğunu belirtiyoruz; bu yüzden albümün ismini virgüllerin arasına koymamız gerekiyor. İkinci cümlede albümün adını; yani virgüller arasındaki kelimeleri kaldırarak olursak cümlelerin anlamı değişmeyecektir. Oysa birinci cümlede aynı şeyi cümlelerin anlamını değiştirmeden yapamayız.

Virgüller arasına yazdığınız kelimeleri cümleden çıkardığınızda cümle anlamını yitiriyorsa virgülleri yanlış yerleştirmiş olmalısınız. Kontrol edin; hatta cümleyi yüksek sesle okuyun.

4. Başlangıç kelimesinden önce virgüller: Cümle bir giriş kelimesiyle; mesela later (sonra), afterwards (daha sonra), before (daha önce) ya da a long time ago (uzun zaman önce) gibi bir zaman zarfıyla başlıyorsa bu kelime ya da kelime gruplarının ardından virgül kullanılmalıdır.

Virgülün sağlayacağı kısa bir ara okuyucuya anlatılanı kavraması ve zihninde canlandırması için zaman tanır.

“Before the war, I used to gather seashells on this beach. / Savaştan önce bu kumsalda deniz kabuğu toplardım.”

“One day, when snow has melted, we should visit your mother. / Bir gün, kar eridiğinde, anneni ziyarete gitmeliyiz.”

Aynı şey however (bununla beraber), nevertheless (yine de) ve meanwhile (bu esnada) gibi kelimelerin kullanıldığı durumlar için de geçerlidir. Tabii her cümle kullanıma göre ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Örneğin:

“However you look at it, we still need to take a present with us. / Ne olursa olsun, yine de bir hediye götürmemiz gerekir.”

“However, if we do go to the party, we will need to take a present. / Yine de, partiye gideceksek bir hediye götürmemiz gerekecek.”

5. Bir ismin etrafında virgüller: Eğer birinin ismini doğrudan ya da ona hitap etmek için kullanıyorsak, ismi cümlemin kalanından virgüllerle ayırmamız gerekir.

“For Heaven’s sake, Catherine, don’t look so angry!”
(Allah aşkına Catherine, öfkeyle bakma öyle!)

-Linton in *Wuthering Heights*

“Pity, Jane, from some people is a noxious and insulting sort of tribute.”

(Merhamet, Jane, bazı insanlardan geldiğinde övgünün zararlı ve onur kırıcı bir türüdür.)

-Mr Rochester in *Jane Eyre*

Virgülleri kaldırmak cümlede karışıklığa, yanlış anlamaya ve hatta gülünç bir ifadeye sebep olabilir.

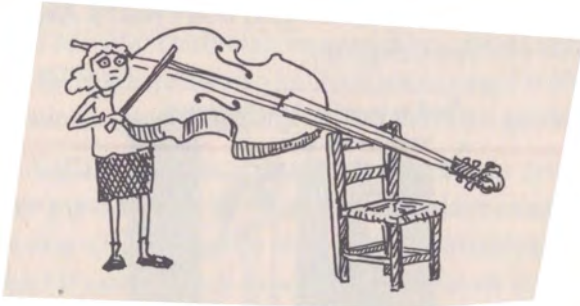
Örneğin, “I’m drowning Mother! / Annemi boğuyorum.” elbette “I’m drowning, Mother! / Anne, boğuluyorum!” şeklinde okunmayacaktır ve tek bir minik işaretin aslında ne denli önemli olduğunu gösterir.

6. Cümleleri dengeleyen virgüller: Bir cümle iki zıt düşünce içeriyorsa bu iki düşünce virgülle ayrılabilir. Örneğin:

“If not now, when? / Şimdi değilse, ne zaman?”

“I’ll say what I think, not I’m told. / Ne düşünüyorsam onu söyleyeceğim, benden isteneni değil.”

“She learned to play the violin, not the double bass. / Keman çalmayı öğrendi, kontrbas değil.”

Jane Austen’ın *Emma*’yı tanıtırken kullandığı virgüller sayesinde kelimelere nasıl hükmettiğine ve cümlelerin kesintiye uğramadan ya da karışıklık çıkarmadan ne kadar akıcı olduğuna bakalım:

Emma Woodhouse, handsome, clever, and rich, with a comfortable home and happy disposition, seemed to unite some of the best blessings of existence; and had lived nearly twenty-one years in the world with very little to distress or vex her.

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Rahat bir evi, iyimser bir yaradılışı olan Emma Woodhouse, güzel, zeki ve varlıklıydı ki bu yüzden dünyanın en büyük nimetlerine sahip sayılırdı; ömrünün şu ilk yirmi bir yılında pek az sıkıntı ya da üzüntü çekmişti.

7. Seslenmelerde, sorularda ve daha çok nida ya da ünlem olarak bilinen hiddetli söyleyişlerde virgölün kullanımı sanıldığından çok daha kolaydır. Cümlede, “Oh good gracious! / Aman ya rabbi!” gibi hayret bildiren bir ifade varsa, anlaşılır olması için cümleden virgülle ayrılmalıdır.

Örneğin: “I believe I can see, oh good heavens, an oasis in the distance. / Sanırım görebiliyorum, aman Allah’ım, ileride bir vaha var.”

Cümleyi bir soruyla tamamlamak isterseniz cümle ile soruyu birbirinden ayırmak için virgöl kullanmalısınız. Örneğin: “You’ll be home for dinner tonight, won’t you? / Akşam yemeğinde evde olacaksın, değil mi?”

8. Bağlama virgülü (comma splice): Noktanın kullanımını incelediğimizde virgölün zaman zaman yanlış yerlerde kullanıldığından bahsetmiştik. Örneğin: “Mary went to the park yesterday, she saw several swans on the lake. / Mary dün parka gitti, gölde birkaç kuğu gördü.”

Bu örnekte virgül kullanılması yanlıştır; çünkü bu iki cümle iki ayrı fikri yansıtıyor. Oysa onları aşağıdaki gibi birleştiresek virgül cümleyi dengelemeyi ve ikinci cümleden önce kısa bir ara vermeyi sağlar:

“When Mary went to the park yesterday, she saw several swans on the lake. / Mary dün parka gittiğinde, gölde bir sürü kuğu gördü.”

9. Virgüller aynı zamanda iki özne için tek bir fiil kullandığımızda cümleyi dengelemek için de kullanılır. Örneğin:

“Natalie wore a red dress, Melanie a green. / Natalie kırmızı, Melanie yeşil bir elbise giydi.”

“Some people enjoy juice, others mineral water. / Bazı insanlar meyve suyu sever, bazıları soda.”

İlk örnekte giyinmek fiili iki kişi için de kullanılıyor ve virgül eylemin her ikisi tarafından da yapıldığını gösteriyor. İkinci cümledeki fiil bazı insanlar için kullanılıyor ve virgül kullanıldığı için cümlelerin devamında öznenin tekrar edilmesi gerekmiyor.

Virgül kullanımı konusunda verilebilecek en iyi tavsiye, yazılan her şeyin eleştirel bir gözle tekrar tekrar okunmasıdır. Doğal bir akış içinde duraklar eklemek için içinizdeki sesi dinleyin ve hiçbir zaman, sıkça yapıldığı gibi, özensiz bir yaklaşım sergilemeyin.

İki Nokta ve Noktalı Virgül: Daha Uzun Duraklama

İki nokta günümüzde, on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda kullanıldığından daha seyrek kullanılıyor. Artık noktalı virgölün, ilgili iki cümlecği birbirine bağlayarak, nokta ve virgölün işaret ettiği duraklama süresinin arasında bir süreyi göstermek için iki noktanın yerini kapıldığı söylenebilir. Bugünlerde

İNGİLİZCE BİR OLAY!

iki nokta çoğunlukla bir şeyleri sıralamak, bir örnek vermek ya da açıklama yapmak için kullanılıyor.

Bu kitapta iki nokta kullanımının birçok örneğini gördük. Ama alın size iki örnek daha. Burada iki nokta kendisinden istendiği gibi bir açıklamayı takdim edecek:

What I want to know is this: ought I at once to take such steps as I can to discover the writer of the letter?

Bilmek istediğim şey şu: Mektubu yazanı bulabilmek için hemen harekete geçmeli miyim?

- Wilkie Collins, *The Woman in White*

Burada da iki nokta renkli etekleri tarif ediyor:

The women's long cloth skirts are printed so gaily with the oddest things: there is no telling when a raft of yellow umbrellas, or the calico cat and the gingham dog, or upside-down image of Catholic Pope might just go sauntering across our yard.

Bu kadınların uzun etekleri tuhaf şeylerle capcanlı desenlenmiş: Bahçemizin önünden ne zaman bir yığın sarı şemsiye, patiska kediler ve ekose köpekler ya da başaşağı çevrilmiş Papa resminin salınarak geçeceğini tahmin etmek mümkün değil.

- Barbara Kingsolver, *The Poisonwood Bible*

İki nokta, bir tiyatro oyununda geçen konuşmada, konuşanı söylediklerinden ayırmak (veya bir örnek vermek) için virgölün yerine kullanılabilir: *Hamlet*: to be, or not to be... / olmak ya da olmamak...

İki noktayı iki görüşü karşı karşıya getirmek için de kullanabiliriz: "Find keepers: losers weepers. / Bulan saklar, kaybeden ağlar."

Aynı zamanda bir ana başlığı altbaşlıktan ayırmak için de kullanılır: “Twenty-First-Century Punctuation: The Demise of the Colon. / Yirmi birinci yüzyılın Noktalama İşaretleri: İki noktanın sonu.”

Dikkat edilmesi gereken bir kural daha: İki noktadan sonra boşluk kullanırız ama önce kullanmayız.

Herhangi bir İngilizce romanda sadece noktalama işaretlerinin kullanılışına bakarak romanın kaleme alındığı tarihi tahmin edebilirsiniz. Victoria Dönemi yazarları virgül, noktalı virgül, iki nokta ve tire kullanarak birbirine bağladıkları uzun cümleler kullanmaktan hoşlanırdı. Modern zamanların yazarları ise daha kısa ve bağlaçlarla birbirine bağlanan cümleleri tercih ediyor. Bu da noktalı virgüle olan ilginin bir ölçüde devam edeceğini gösteriyor. Elbette bu, onun kullanımıyla ilgili keskin ve sabit kurallar olduğunu göstermez.

Noktalı virgölün temel amacı, bir cümlenin iki parçası arasındaki bağlantıyı sağlamak ve bu parçaları okuyucunun nefes almasına imkân tanıyacak mesafede bir arada tutmaktır. Bazen nevertheless (yine de), however (fakat / bununla beraber), consequently (sonuç olarak) gibi bağlaçların öncesinde noktalı virgül kullanırız:

“She wished to study literature; however, the course was full. / Edebiyat çalışmayı (okumayı) arzu ediyordu; fakat program doluydu.”

Noktalı virgül karmaşık parçaları birbirinden ayırmak için de kullanılır:

“The hotel offered splendid accomodation: there was a gym with a treadmill, a rowing machine and weights; a lounge, a bar and a terrace restaurant; gardens, a pool and a hot tub.”

“Otel mükemmel bir konaklama hizmeti veriyordu: Koşubandı, kondisyon kürekleri ve ağırlıklarla donatılmış bir spor salonu; lobi, bar, teras restoranı; bahçeler, yüzme havuzu ve bir jakuzi vardı.”

Bugünlerde iki noktanın kullanılması gereken yerlerde noktalı virgül kullananlar var. Bunun sebebi insanların noktalı virgüle ve onun kullanımına aşına olmayışları ya da noktalı virgül ve iki noktanın klavyede birbirine yakın yerlerde bulunması olabilir.

Soru? Ünlem!

Soru işaretiyle ilgili hatırlanması gereken yegâne ve en önemli husus, bu işareti yalnızca *dolaysız sorulardan* sonra kullanmamız gerektiğidir. Bu, oldukça açık gibi gözükse de sıklıkla gözden kaçabiliyor.

Ne yaptığımızı bildiğimizden emin olmak için dolaysız ve dolaylı soru arasındaki ayrımı görmemiz gerekir. Aşağıdaki cümleler dolaysız sorulara örnektir:

“When will the cake be ready? / Kek ne zaman hazır olacak?”

“Are you going to the dance on Sunday? / Pazar Günü dansa gidecek misin?”

Soru, dolaylı olduğunda sıradan bir cümle gibi gözükür; yani soru işaretini kullanmayıp yerine bir nokta kullanabiliriz. Örneğin:

“Yasmine wondered when the cake would be ready. / Yasmine, kekin ne zaman hazır olacağını merak etti.”

“Rosa asked her sister what she was planning to wear to the dance. / Rosa, kız kardeşine dansa giderken ne giyeceğini sordu.”

Bazen soru yapmak için sadece bir soru işareti yeterlidir: “She’s going to the dance on Sunday? / Pazar Günü dansa gidiyor?”

Bu cümledeki soru işaretini bir nokta ile değiştirirsek soru, olumlu bir cümleye dönüşür: “She’s going to the dance on Sunday.”

Sözlükler ünlemi, şaşkınlık, kızgınlık, acı gibi duygular karşısında verdiğimiz tepkiyi yansıtmaya yarayan sözcük şeklinde tanımlar. Ünlem işareti ise okuyucuya kelimelerin ardında güçlü duygular olduğunu anlatır.

This is it gibi kısa bir cümleyi ünlem işareti kullanarak korku, dehşet ya da hayret belirten bir cümleye dönüştürebiliriz. - *This is it!* / İşte bu!

Bugün gelişigüzel şekilde kullanılsa da ünlem işareti, aciliyet bildiren cümlelerde yeri doldurulamaz bir simgedir.

Bir emirden sonra kullanılabilir: “Run and fetch the doctor! / Koş ve doktoru çağır!”

Bir uyarıdan sonra kullanılabilir: “Never think of doing it again! / Bunu bir daha yapmayı aklından geçirme!”

Aciliyeti ifade etmek için kullanılır: “We need boiling water – now! / Sıcak suya ihtiyacımız var – hemen!”

Güçlü duyguları ifade etmek için kullanılır: “May they always be happy! / Daima mutlu olsunlar!”

Şaşkınlık için kullanılır: “No! / Olamaz!”

Ünlem işaretinin şüpheyi ifade etmek için kullanıldığı da görülür. Aşağıdaki cümleler bu kullanıma örnek gösterilebilir:

“He’s working late again? Sure! / Yine geç saatlere kadar çalışıyor mu? Eminim öyledir!”

“She’s lost a stone already! / Şimdiden bir kilo verdi bile!”

Ünlem işaretini bir şeyi dilemek ya da birine yakarmak için

bazen şiirsel bir şekilde “Oh my beloved! / Ey sevgili!”; bazen de sıradan bir şekilde “Oi! Mister! / Hey! Bayım!” kullanırız.

H. W. Fowler, *Modern English Usage* isimli kitabında, bir cümle sadece kelimelerle anlatılmak istenen duyguyu ifade ediyorsa ünlem işareti kullanmamamız gerektiğini söyler. Örneğin: “That is a lie. / Bu bir yalan.” cümlesi, anlatılmak isteneni tam olarak ifade etmektedir. Sadece yazıldığından farklı bir tonlama ile söyleniyorsa ünlem işaretine gerek vardır.

Ünlem işareti, bir cümlenin ya da karşılıklı konuşmanın anlamını daha da yoğunlaştırdığı için düz yazıyı etkili bir hâle getirmek için kullanılabilir. Bundan mümkün olduğu kadar kaçınmamız gerekir.

Çok sayıda ünlem işareti kullandığınızı fark ederseniz yazdıklarınızı kontrol edip düzeltmeye çalışın. Bu konuya ve diğer üslup problemlerine son bölümde tekrar değineceğiz. Uyarı için son bir söz: Bir seferde birden fazla ünlem işareti kullanmak yazdıklarınızı bir çizgi romana dönüştürür. Lütfen, bu işareti iyi düşünerek ve tasarruflu kullanın.

Kesme İşareti: Mülkiyet Hukukun Onda Dokuzudur

Kesme işareti küçük olmasına rağmen çok karışıklık çıkarabilir. Bazılarımız kesme işaretinin yanlış kullanımı konusunda çabucak öfkeleniyor olsak da akademisyenler, yazarlar ve hatta editörler bile onun belli durumlardaki kullanımı konusunda hemfikir değildir.

Kesme işareti üç şekilde yanlış kullanılabilir:

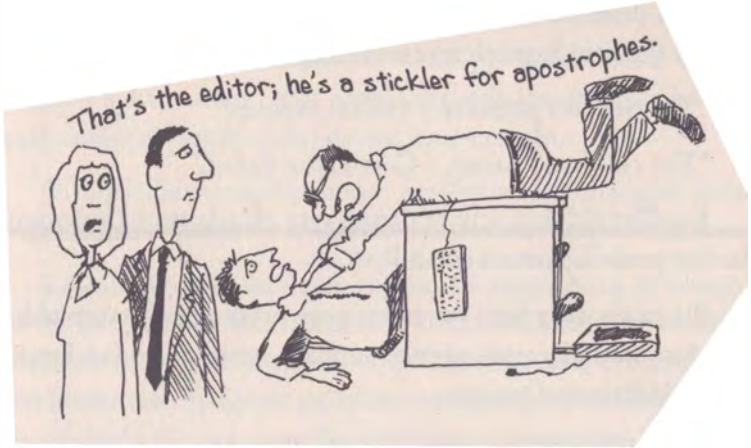
Onu, yanlış yere konuruz.

Onu, kullanmamız gereken yerde kullanmıyoruz.

Onu, ihtiyacımız olmayan yerlerde kullanıyoruz.

Kanıt isterseniz, *Suttons Snax's* (ne söyleyeceğimi bilemiyorum) ve *Beaver's use their teeth* ve *crispy roast potato's* gibi birçok örneğin yer aldığı Kesme İşaretini Koruma Derneği (Apostrophe Protection Society) sitesine göz atabilirsiniz.⁹ Ne yazık ki bu örneklerden çok daha fazlası var...

Gelin ilk sorunla; yani kesme işaretinin yanlış yere konulmasıyla başlayalım. Bunun için önce kesme işaretinin doğru yerinin neresi olduğunu bilmemiz gerekiyor. Kesme işaretinin İngilizce'de iki işlevi vardır: Sahiplik bildirme ve kısaltma.

Sahiplik

Tekil

Bir şeye sahip olduğunu söylediğimiz kişi tekilse ismin arkasında kesme işareti ile birlikte s (-nın, -nin) gelir:

“Jennifer's diary. / Jennifer'in günlüğü.”

⁹ <http://www.apostrophe.org.uk/> (çn.)

İNGİLİZCE BİR OLAY!

“The boy’s life. / Çocuğun yaşamı.”

Bu kural cümlelerin sonundaki harf s olduğunda da geçerlidir:

“St James’s Park. / St James Parkı”

Çoğul

Düzenli bir şekilde; yani çoğul eki s ile çoğullaştırılan bir isimle karşılaştığımızda yaptığımız tek şey, s ekinden sonra bir kesme işareti kullanmaktır.

“The girls’ dresses / Kızların elbiseleri.”

“The shops’ Windows. / Dükkânların camları.”

İsim düzensiz bir şekilde çoğul oluyorsa kelimenin sonuna kesme işaretini koyarak arkasından s getiririz.

“The people’s princess. / Halkın prensesi.”

“The children’s nanny. / Çocukların dadısı.”

Kurallar oldukça açık ve daima aynı olsa da yanlış kullanımlar her yerde karşımıza çıkabiliyor.

Bir ya da daha fazla ismin bir şeye ortak olarak sahip olduğundan bahsediyorsak sadece sondaki ismin ardından kesme işareti kullanırız. Örneğin:

“Jack, Jill and Mary’s aunt. / Jack, Jill ve Mary’nin teyzesi.”

“Lewisham, Islington and Lambeth’s hospital trusts. / Lewisham, Islington ve Lambeth’in hastane grubu.”

Bir ismi bir zamirle değiştirdiğimizde kesme işareti kullanamayacağımızı da hatırlatmakta fayda var.

“The book was hers. / Kitap onundu.”

“The people waved their banners. / İnsanlar pankartlarını salladı.”

Bu duruma istisna olan tek zamir, artık pek kullanılmayan *one* (biri / kişi) zamiridir. *One* ile kesme işaretini diğer tüm isimlerle kullandığımız gibi kullanırız:

“One is expected to do one’s duty. / Kişinin görevi kendisinden beklenileni yapmaktır.”

Kısaltmalar

Kesme işaretinin diğer bir görevi kısaltma yapmaktır. Kısaltma yaparken kelimeden çıkardığımız harfin yerine kesme işaretini kullanırız. İşte birkaç örnek: *can’t, didn’t, don’t, he’s, I’ve, mustn’t, shouldn’t, they’re, won’t, you’ve...*

Görüldüğü gibi kısaltılan ve böylece bir harfini kaybeden kelimeler genellikle *are, have, is* ve *not* gibi kelimelerdir. Bu kelimeleri iş başvuruları gibi resmî yazılarda kısaltmadan kullanmak daha çok tercih edilir: *do not, have not* gibi.

Şu ana kadar kesme işaretinin nerelerde kullanılacağını anlamaya çalıştık. Şimdi bir de nerede kullanılmayacağına bakalım.

Kesme işareti kullanılarak yapılan en yaygın hata, *its* (onun) ve *it’s* (o...) kelimelerini birbirinin yerine kullanmaktır. Aslında basit, ne var ki kafa karıştırıyor. *It’s* kelimesinin *it is* kelimelerinin kısaltması olduğunu anlarsanız ve sadece *it is* kullanacağınız durumlarda *it’s* yazarsanız bir daha hata yapmazsınız. Yaşasın!

Kesme işareti olmadan kullandığımız *its*, daima bir hayvanın ya da bir nesnenin sahip olduğu bir şeyi işaret eder:

“The horse shook its head. / At kafasını salladı.”

“The tree has lost its leaves. / Ağaç yapraklarını döktü.”

Kesme işareti hakkındaki ne olursa olsun hatırlanması gereken son kural, onun asla ve hiçbir şekilde çoğul yapmaya yaramadığıdır. İsimlerle ilgili bölümde gördüğümüz gibi isimleri

çoğul yapmanın birçok yolu vardır; fakat kesme işareti kullanmak bunlardan bir değildir. Asla.

En azından bir tane çiğnenemeyecek kural olması güzel değil mi?

Tırnak İşareti ve Tek Tırnak

Bu işaretler, *diple* ismiyle bilinen ve eski bazı metinlerin kenarlarına dikkat çekmek için konulan işaretten doğmuştur. Yıllar içinde onları metinlerdeki konuşmaları göstermek için kullanmaya başladık. ABD’de çift tırnak işareti; yani “...” kullanımı daha yaygınken Britanya’da tek tırnak işareti ‘..’ tercih edilmektedir.

Dolaysız konuşmalar daima tırnak içinde yazılır. Bu konuşmanın içinde başka bir kişinin söylediği alıntılanıyorsa, alıntılanan cümleler için konuşmada kullandığımız tırnak işaretinden farklı olanı kullanırız. Bir başka deyişle konuşma için çift tırnak işaretini kullandıysak, ikinci alıntı için tek tırnak işaretini kullanırız.

Britanya’daki kullanım: ‘I heard a voice call to me. “Mary, look out,” it said.’ / Beni çağıran bir ses duydum. “Mary, dikkat et” diyordu.

ABD’deki kullanım: “My father told me his life story. ‘Son, I want you to remember me,’ he began.” / “Babam, bana hayat hikâyesini anlattı. ‘Oğlum, beni hatırlamanı istiyorum,’ diye başladı.”

Britanya’da noktalama işaretlerinin tırnak içinde kullanılması daha yaygınken ABD’de daha ziyade tırnak işareti dışında kullanım tercih edilir. ABD’deki daha kolay olsa da Britanya’daki

daha mantıklı gibi gözüküyor: Noktalama işaretleri dolaysız konuşmanın bir parçasıysa onları tırnak işaretleri içinde kullanın. Noktalama işaretleri alıntı yapılan kısmın dışındaki cümleyle ilgiliyse onları dışarıda kullanın.

Dolaylı konuşmalarda ise tırnak işareti kullanmamıza gerek yoktur: He asked his friend if he had said look out. / Arkadaşına dikkat et deyip demediğini sordu.

Kompozisyonlar, Şiirler, Bölümler

Kurgu ve kurgu dışı kapsamlı çalışmalarla müzik ve film gibi eserlerin isimleri italik yazılırken daha kısa çalışmalar genellikle tırnak içinde gösterilir. Bunların arasında kompozisyonlar, çok uzun olanlar hariç şiirler, kısa öyküler ve şarkılar vardır.

Diğer Kullanımlar

Tek tırnak işareti genellikle bir cümle içindeki özel bir kelime ya da kelime grubuna dikkat çekmek için kullanılır. Örneğin:

The mathematics teacher said that the kind of maps we were studying are called ‘topological’.

Matematik öğretmeni, kullandığımız türden haritaların ‘topolojik’ diye isimlendirildiğini söyledi.

Mum’s ‘tempting tuna tartine’ was a huge success!

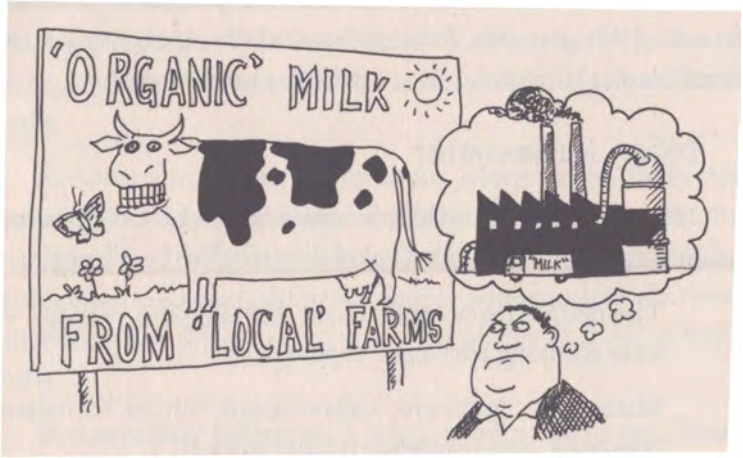
Annemin ‘lezzetli ton balıklı sandviçleri’ olağanüstüydü.

Bu kullanım tam tersi bir etki de oluşturabilir. Gazetelerdeki, reklam panolarındaki, levhaların üzerindeki tanıtımlarda vurgulanmak istenen kelimeler, tırnak içine alınırlar. Elbette bu suç değildir ve evet, tek tırnak işareti belli kelimelere dikkat çekmek için kullanılır; fakat bunu her zaman olumlu şekilde yapmaz. Bu tanıtımları yazanlar tırnak işaretinin istenenin tam tersi etki

İNGİLİZCE BİR OLAY!

oluşturabileceğinin farkında değil gibi görünüyorlar: Tırnak işaretleri okuyucunun şüphe etmesine de sebep olabilir.

Bize sütün, 'local' (yerel) çiftliklerden 'organic' (organik) olarak satışa sunulduğu ifade edilecek olursa bunu şu şekilde yorumlarınız ya da yorumlamalıyız: Üreticinin organik süt dediği ürün belki de bir hastanenin ilaç deposundan daha fazla antibiyotik içeriyordur. 'Local' kelimesinin etrafındaki tırnak işareti, çiftliklerin yerel olduğuna işaret edebilir; ama eğer bir adada yaşıyorsanız sütün size ulaştırılması için litrelerce mazot kullanıldığını da ima eder.

Tırnak işaretlerini gören okuyucu zihninde tırnak işareti içine alınmış her kelimenin önüne *sözüm ona* ifadesini getirir. Bu işaretler, *yapmacık* diye bağırır. Bu yüzden alaycı olmayı özellikle amaçlamıyorsanız onları kullanmamaya çalışmalısınız.

'Loser' Lennie wins Lottery.

'Talihsiz' Lennie, piyango kazandı.

Politician's 'expenses' exposed.

Politikacıların ‘harcamaları’ ortaya çıktı.

Bu iki cümlede de yazar, tırnak içine alınmış kelimeleriyle üstü örtülü ya da bilinçli bir şekilde alay etme amacı güttüğünü göstermektedir. Söylenenlere şüpheyile yaklaşın.

Ayraçlar: Detayları Ayırmak

Ayraç (parantez) genellikle ilave bir düşünceyi asıl cümleden ayırmak için kullanılır. Ayraç doğru şekilde yerleştirildiyse cümle, ayraç içinde yer alan ifade olmaksızın anlamlı; fakat biraz eksik olacaktır.

Ayraç içindeki ifade başka bir şeyden bahsediyor olsa da bu, düşünceyi dağıtacak, yazarın aklına ansızın gelen başka bir düşünceden fazlası olmalıdır. Asla cümlelerin asıl vurgusunun önüne geçmemelidir. Söz gelimi metni destekleyici öğeler parantez içinde verilebilir; yani parantezi örnekler ya da tarihler gibi detaylar için kullanabiliriz:

Add the dry ingredients (sugar, flour, baking powder) to the eggs.

Kuru malzemeleri (şeker, un, kabartma tozu) yumurtaya ilave edin.

Napoleon’s invasion of Russia (1812) resulted in calamity.

Napolyon’un Rusya’yı işgali (1812) felaketle sonuçlandı.

Bu örnekler yay ayraç () içindi. Şayet ayraçların içine fazladan bilgi eklemek istersek köşeli ayraç [] kullanırız. Köşeli ayraçlar metine editör tarafından bir açıklama eklenmek istendiği zaman da kullanılabilir:

“My grand dad has a hoary [*sic*] beard. / Dedemin kır sakalı var.”

Bu örnekte editör, “Tuhaf gözüktüğünü biliyorum ve belki

‘hairy’ (gür) demek istediğimi düşünüyor olabilirsiniz; ama bu kelime doğru olarak kullanılmıştır.” demek ister. Bu arada, Latince kökenli *sic* kelimesi “aynen” ya da “gerçekten öyle” anlamına gelir.

Parantez açmadan önce virgül kullanmayın. Kapanan parantezin içinde tamamlanmış bir cümle olmadığı sürece -çünkü böyle bir durumda cümlenin sonunda nokta vardır- parantezi kapattıktan sonra virgül kullanabiliriz.

Bazen detay bilgiyi cümlelerin ana fikrinden ayırmak için iki çizgi de kullanabiliriz. Çizgiler fazla ağırbaşlı değildir ve metnin ahengini ayraçtan daha iyi koruyabilirler. Bunlardan hangisini seçeceğinizi yazınızın içeriğine ve vermek istediğiniz etkiye bağlı olarak seçebilirsiniz.

Tireler: Birleştir ve Ayır

Tire, iki amaçla kullanılan bir noktalama işaretidir; kelimeleri bir araya getirir ya da onları birbirinden ayırır. Klavyedeki küçük tire neredeyse hiçbir zaman boşlukla beraber kullanılmaz; çünkü yazarken boşluğun yerini alır. Öte yandan “*man- and womankind*” gibi bir örnekte birinci kelimeye *kind* ekinin eklenmediğini göstermek için boşluk kullanırız; aksi takdirde sadece *man* demek istediğimiz sanılacaktır.

Bir sıfat iki kelimeden oluşuyor ve nitelediği isimden önce geliyorsa bu iki kelime arasında tire kullanılmalıdır. *A little worn dress* (küçük ve yıpranmış elbise) ve *a little-worn-dress* (neredeyse yeni) ifadeleri arasında dağlar kadar fark vardır. Sıfatın ismin önünde olmadığı durumlarda anlam açık olduğundan tire gerekli değildir. Bu şekildeki tire kullanımına şu örnekler bakalım:

“That is an eye-catching outfit. / Havalı bir kıyafet.”

“That outfit is eye catching. / Şu kıyafet havalı.” (Böyle bir durumda sıfatı tire ile kullanmak yani *eye-catching* da kabul edilebilir.)

Sıfat görevi gören kelime grupları beraber bir nesneyi nitelediklerinden onlarla beraber tire kullanılmalıdır:

“A round-the-world trip. / Dünya turu.”

“A once-in-a-life time occasion. / Hayatta bir kez karşılaşılacak bir durum.”

“An off-the-peg suit. / Hazır¹⁰ takım elbise.”

İşte tireli sıfatları kullanma konusundaki beceriyi gösteren bir alıntı:

She was middle-aged, well-preserved, well-dressed, well-mannered woman such as I had seen in countless public places.

O, sokakta sayısız kez gördüğüm orta yaşlı, bakımlı, iyi giyimli, kibar kadınlar gibiydi.

-Evelyn Waugh, *Brideshead Revisited*

Tire ve virgüller, sıfatlara okuyucuyu bilgilendirecek ayrıntılı tanımlamayı kısa bir şekilde aktarma imkânı tanır. Waugh, bahsettiği kadının yaşını, görünüşünü, geçmişini ve davranışlarını gerçekten hayranlık uyandıracak şekilde kısa ve öz olarak anlatmayı başarmıştır.

Well-informed (bilgili), ill-mannered (kaba) ve self-motivated (kendini motive eden) gibi ifadeler de sıfatların anlaşılabilirliğini ve kolay okumayı sağladığından tire ile kullanılır.

Tireler aynı zamanda *anti-American feeling* ya da *post-Georgian architecture* örneklerindeki gibi öneki özel bir isme bağlamak için de kullanılır.

10 Kişiye özel dikilmemiş anlamında. (çn.)

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Bazı kelimelere tire ekleyerek onları tire eklenmemiş olanlardan anlamca ayırırız. Örneğin, a re-formed rock band (yeniden toparlanan bir rock grubu), a reformed rock band (protest bir rock grubu) ifadesinden çok farklıdır. Tire ile *yeniden* anlamına gelen *-re* önekini; tire olmadığında ise sadece *re* harfleri ile başlayan başka bir fiili kullanmış oluruz. Örneğin *relay*, bilgi aktarmak anlamına gelirken *re-lay* halıyı yere sermek anlamında kullanılabilir.

21'den 99'a kadar olan sayılar yazıda tire kullanılarak yazılır: *thirty-one, one hundred and thirty-four* vb. Kesirli sayılar da aynı şekilde yazılır: *seven-eighths*.

Son zamanlarda, fencepost (çit direği), bookshelf (kitap rafı), chimneypot (baca başlığı) örneklerindeki gibi bazı birleşik isimleri tire kullanmadan yazmak yaygınlaştı; fakat iki ismin birleşerek tuhaf bir kelime oluşturduğu durumlarda kelimeler tire ile ayrılır: Flower-bud (tomurcuk), lamp-post (lamba direği), film-maker (film yapımcısı).

İki kullanım da mümkün olduğunda her hâlde en iyisi, yazmadan önce sözlükten kelimeyi kontrol etmektir.

Tirelerin, widely held belief (yaygın olarak kabul edilen düşünce) ya da slowly moving vehicle (yavaşça hareket eden araç) gibi zarf gruplarında kullanılmasına artık gerek duyulmuyor. Yine de karşınıza çıkabilirler ve onları kullanmak çok da büyük bir suç sayılmaz.

Çizgi: Sınır Koymak

Kısa çizginin (*en rule*) görevi, alt bir fikri cümlelerin genel anlamından ayırmaktır ve parantezin kullanımına çok benzer. Çizgiler birbiriyle ilişkili iki fikri gevşekçe birbirine bağlı tutarak cümleleri birbirinden ayırır. Örneğin:

“I watched that film you lent me – what a tearjerker! / Bana verdiğin filmi izledim – ne kadar da duygusaldı!”

Bu tür cümlelerde noktalı virgül kullanmak yanlış olmasa da çizgi, kelimelerin ardındaki heyecan ve duyguyu yansıtır.

Benzer şekilde, çizgileri sonradan akla gelen bir düşünceyi cümleye eklemek için de kullanırız:

“Please bring back a bottle of juice when you come to dinner – orange would be the best. / Lütfen yemeğe gelirken bir şişe meyve suyu getirmeyi unutma – portakal olsa iyi olur.”

“It’s snowing – don’t forget your gloves. / Kar yağıyor – eldivenlerini unutma.”

Çizgiler tıpkı virgüller gibi cümlede dengeyi sağlamak için kullanılır:

His face was white, fanatical, and rather beautiful – the expression that all English faces were to wear at Chandrapore for many days.

Yüzü beyaz, gergin ve oldukça güzeldi – günlerdir Chandrapore’daki tüm İngilizlerin yüzündeki o ifadeyi takınmıştı.

-E. M Forster, *A Passage to India*

İşte virgüllerden bahsettiğimiz bölümden alıp virgüllerin yerine uzun çizgi kullanarak yazdığımız cümleler:

“One day, when snow has melted – we should visit your mother. / Bir gün -kar eridiğinde- anneni ziyarete gitmeliyiz.”

“You’ll be home for dinner tonight – won’t you? / Akşam yemeğinde evde olacaksın - değil mi?”

“Some people enjoy juice – others mineral water. / Bazı insanlar meyve suyu sever - bazıları soda.”

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Uzun çizgilerin cümleyi dengelediği kadar ifadelere yoğunluk kazandırdığını da görüyoruz:

When the snow has melted, definitely not now. (Kar yağdığında, ama belli ki şimdi değil.); Not sure you'll be home for supper, but hope so. (Akşam yemeği için evde olacağına emin değilim; ama öyle umuyorum.)

Daha eski metinlerde karşımıza genellikle daha uzun çizgiler (*em rule*) çıkar:

“We shall go no farther with —th than the city gate. / —th ile şehrin kapılarından daha öteye gidemeyeceğiz.”

“Mrs S—, Miss Emmy, and Mr Joseph in India. / Hindistan'daki Bayan S—, Bayan Emmy ve Bay Joseph.”

İki örnek de William Makepeace Thackeray'in *Vanity Fair* isimli kitabından alınmıştır.

Bu örneklerdeki uzun çizgiler yazarın tedbirini işaret eder. Yazar, söz konusu alayın numarasını ya da kadının ismini açığa vurmak istemez ve kimden bahsettiğini bizim anlamamız gerekir. Günümüzde yazarlar böyle durumlarda gerçek ya da uydurma isimler kullanmaya daha yatkınlardır.

Uzun çizgi bazen de bir dizi sayı, harf ya da tarih aralığını belirtmek için to (-e, -e kadar) kelimesinin yerine kullanılır.

The A—Z map

The 1914—1918 War

Uzun çizgi birçok kullanım alanına rağmen metni böler ve anlatımın akışını bozar. Bu sebeple karışıklıktan kaçınmak için onu özel bir dikkatle kullanmak gerekir.

KELİMELERİ DOĞRU SÖYLEMEK

İngilizce, kelimeleri doğru telaffuz etmek isteyenlerin işini hiç kolaylaştırmıyor; hatta kelimelerin yazıldığı gibi okunması konusunda en zorlayıcı dillerden biridir. Bu dilde yazdıklarımız ve onları okurken çıkardığımız sesler arasında sabit ve şaşmaz bir bağ yok. Örneğin şu paragrafın ilk cümlesini okunduğu gibi yazacak olsaydık şu şekilde gözükürdü:

The English language does not make life easy for those of
us who wish to spell correctly; in fact, it is one of the least
phonetic languages in the world.

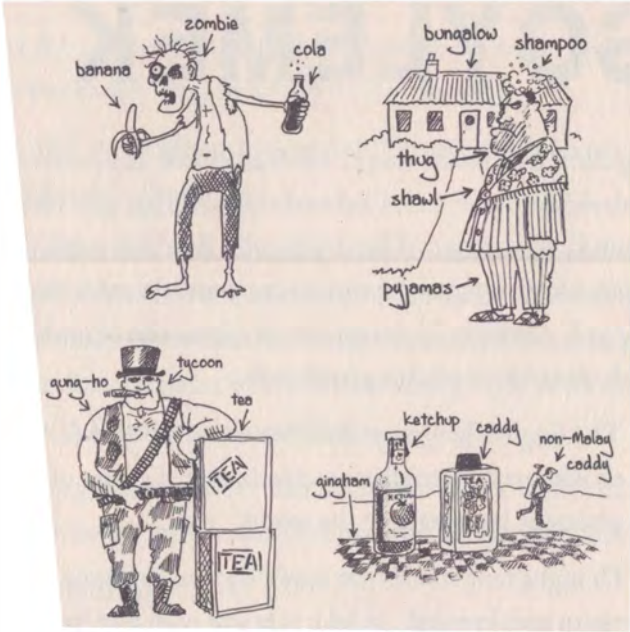
Dı ingliş lengvic dız nat meyk layf iizi for dooz ıv as huu
viş tu spel kırrektli, in fekt, it iz van ıv di liist finetik leng-
viciş in di vörlđ.

Gördüğünüz gibi çok az kelime çıkardığı sese göre yazılıyor ya da bir sonraki bölümde de değineceğimiz üzere yazıldığı gibi telaffuz ediliyor. Bazıları neredeyse tanınmayacak hâlde.

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Bu sorun, dilin yüzyıllar boyunca istilalarla gelen yeni kelimelerle uğradığı değişimden kaynaklanmaktadır.

Başka dillerden yeni kelime alımı günümüze kadar devam etmiştir. Britanya'nın sömürüsü olan ülkeler de dâhil: Urduca ve Hintçeden bungalow (bungalov), pyjamas (pijama), shampoo (şampuan), shawl (şal), thug (haydut); Batı Afrika'dan banana (muz), cola (kola), zombie (zombi); Çince gung-ho (hevesli), tea (çay), tycoon (iş adamı); Malay dilinden caddy (çay kutusu), ketchup (ketçap), gingham (çizgili örtü) gibi gündelik yaşamda kullandığımız kelimeler İngilizceye girmiştir.

Kelimeleri doğru yazmak gerçekten önemli midir? Elbette. Çünkü yazılışları ne kadar kafa karıştırıcı olursa olsun, kelimeleri birinden duyduğumuz gibi yazmak çok fazla karışıklığa sebep olabilirdi.

Kelimelerin doğru şekilde yazıldığı bir metin, yazarının detaylara özen gösterdiğine işaret eder. Yanlış yazılmış kelimeler ve doğru kullanılmayan noktalama işaretleriyle dolu bir iş başvuru formu, bu formu yazan hakkında kötü bir izlenim bırakır.

Bir CV ya da başvuru formundaki yazınızı kontrol etmeye gerek duymaz ya da kelimeleri yanlış yazarsanız bu, işi çok fazla ciddiye almadığınızı ve hatta bir görüşmeye çağırılmayı çok da önemsemediğinizi işaret edebilir. Hatta bazı işverenlerin “üç hata yapan dışarı” kuralı vardır; başvurunuzda üçten fazla hata varsa, gerisini okumazlar bile.

Bilgisayarınızdaki yazım hataları denetleyicisinin bu işi sizin yerinize yapamayacağını hatırlamakta fayda var. O, yanlış yazdığınız bir kelimeye dikkat çeker ve kelimenin doğru yazılış seçenekleriyle sizi baş başa bırakır. Sizin ne yazmaya çalıştığınızı tahmin edemez ve önerileri de hatasız olmayabilir.

Bir kelimeyi doğru şekilde yazıp yazmadığınız konusunda şüpheye düştüğünüzde, kelimeyi sözlükten kontrol edin. Bu şekilde, gerçekten yazmak istediğinizi yazdığınızdan da emin olursunuz.

İngilizcede yazılışlar kuralsız ya da değişken olabilir ama yine de bu dil (Çince ve İspanyolcadan sonra) dünyada yaygın olarak konuşulan üçüncü dildir. Bilim, ticaret ve her türlü uluslararası iletişimde hâkimiyetini sürdürmektedir ve tüm dünyada ikinci dil olarak tercih edilmektedir.

Birkaç Basit Yazım Kuralı

- Bir *q* harfinin ardından neredeyse her zaman bir *u* gelir – quiet (sessiz), quiz (test), quota (pay, hisse) vb.

İNGİLİZCE BİR OLAY!

- *v* sesiyle biten kelimeler daima *ve* harfleri ile yazılır – *voti*-*ve* (adak), *motive* (gerekçe, sebep), *love* (sevgi, aşk), *have* (sahip olmak) vb.
- İngilizcede *luv* (love/sevgi) kelimesi de dâhil *uv* sesi yoktur; daima *uh* sesini veren *o* harfini kullanırız: *cover* (kı-lıf), *dove* (güvercin), *move* (hareket) vb.
- İngilizcede *all* sesiyle telaffuz edilen fakat tek *l* ile yazılan yedi kelime vardır – *altogether* (tamamen), *always* (daima), *alternative* (alternatif), *altar* (sunak), *already* (zaten), *alternate* (karşılıklı), *alter* (değiştirmek).
- Önüne ek alan kelimenin yazılışı değişmez. Örneğin: *unhappy* (mutsuz), *misspell* (yanlış yazmak), *antibiotic* (antibiyotik) vb.
- *full* sesi ile biten kelimeler daima tek *l* ile yazılır – *hopeful* (ümitli), *spoonful* (kaşık dolusu), *wishful* (istekli) vb.
-al, *-il*, ya da *-ul* harfleri ile biten kelimelerden zarf türetilirken çift *l* kullanılır: *gradual* / *gradually* (aşamalı / gitgide), *magical* / *magically* (büyülü / büyüleyerek), *hopeful* / *hopefully* (ümitli / umutla), *beautiful* / *beautifully* (güzel / güzelce) vb.
- *e* harfinden önce *i* harfi kuralı her zaman geçerli değildir. Aslında *i* harfi sadece *c* harfinin ardından gelmediği sürece *e* harfinden önce gelir. Bu kural, *deity* (ilah), *neighbour* (komşu), *neither* (hiçbiri) ya da *weight* (ağırlık) gibi kelimeler için geçerli değildir. Kural, ses *ee* (uzun e) şeklinde telaffuz ediliyorsa, *i* harfi *c* harfinden sonra gelmediği sürece *e* harfinden önce gelmelidir şeklinde değişmiştir. Ama bu durumda bile kurala uymayanlar –örneğin *caffeine* (kafein) ve *weird* (acayip)- vardır ve bu kural her zaman uygulanamaz. Altın kural burada da geçerli: Şüp-

heye düşünce sözlüğe başvur!

- *lincence / license* (lî-sən(t)s) ve *practice / practise* (prak-təs) gibi kelimelerde *c* harfinin isim görevli kelime için kullanıldığını unutmayın. Eğer kelimeyi fiil olarak kullanıyorsanız *s* harfi ile yazmalısınız. Küçük bir hatırlatma; *advise* (əd-'vîz) ve *advice* (əd-'vîs) kelimelerini ele alalım. Bu kelimeler birbirinden farklı telaffuz edildiğinden hangisinin hangisi olduğunu biliriz; fiil olan *s* ile yazılandır.

-İse ve -İze ile ilgili bir not

Britanya İngilizcesinde *eyes* kelimesi gibi telaffuz edilen üç farklı yazılış vardır. Bunlar *-yse*, *-ise*, *-ize* ekleridir ve farklı yazılışlarının sebebi her birinin farklı kökten geliyor oluşudur. *Paralyse* (felç etmek), *analyse* (analiz etmek) gibi *-yse* ile biten fiillerin isim görevli kelimeleri, *analysis* (analiz) gibi *-is* harfleriyle biten kelimelerdir. Fark edilmeleri kolaydır ve Amerikan İngilizcesi dışında bu kelimelerin içinde *z* harfi bulunmaz.

Britanya İngilizcesinde ikinci gruptaki fiiller daima *-ise* ile biter. Bu kelimeler arasında *advertise* (tanıtım yapmak), *exercise* (egzersiz yapmak), *improvise* (doğaçlama yapmak) gibi kelimeler bulunur.

eyes ile aynı şekilde telaffuz edilen kelimelerin çoğunluğunu içine alan üçüncü gruptaki fiiller hem *-ise* hem de *-ize* şeklinde yazılabilir. Amerikan İngilizcesinde daima *-ize* kullanılırken Britanya İngilizcesinde *-ise* daha ağırlıklı olmak üzere her iki ek de kullanılır.

İstediginizi kullanabilirsiniz; fakat emin değilseniz sözlükten kontrol edin ve aynı metinde *-ize* ve *-ise* yazılışlarını karıştırmayın.

-able ve *-ible* ekleri: İkisi de Latince'den gelen *-ibilis* ekinin bir formu olan *-ible* birkaç kelimedede kullanılırken: (audible / duyulabilir, compatible / uyabilir, horrible / dehşet verici, visible / görülebilir) *-abilis* ekinden gelmiş olan *-able* sıkça kullanılır. Bu ekle biten birçok kelime olmakla beraber gün geçtikçe yeni kelimeler ekleniyor. Örneğin: fossilizable / fosilleştirilebilir ve networkable / ağ kurulabilir kelimeleri *Oxford Sözlüğü*'ne eklenen son kelimeler arasındadır. Bu ek, neredeyse her fiile eklenebilir (ör: emailable / elektronik postalanabilir). Daha yerleşik olan kelimeler üzerinden: drinkable (içilebilir), enjoyable (eğlenceli), washable (yıkanebilir) vb. örneklerini verebiliriz. Kural, *-able* ekini kaldırdığınızda geriye kalan kelimenin anlaşılabilir bütün bir kelime; *-ible* ekini kaldırdığınızda ise anlamı olmayan eksik bir kelime olmasıdır. Elbette istisnalar vardır: affable (nazik), friable (kolay kırılabilir), immutable (değişmez), accessible (erişilebilir), flexible (esnek), suggestible (önerilebilir)...

Sesteş Kelimeler Ailesi

Sözlüğe üstünkörü göz attığımızda bile kelimelerin büyük bir bölümünün birden fazla anlama sahip olduğunu görürüz.

Aynı şekilde yazılan; fakat farklı anlamlara sahip olan kelimeler aynı şekilde telaffuz edilirse bu kelimelere sesteş (homonyms); farklı şekilde telaffuz edilirse eşyazımlı (homographs) denir. Aynı şekilde telaffuz edilip farklı şekilde yazılan ve farklı anlamlara sahip olan kelimelere ise homophones (eş sesli) denir. (Merak ettiyseniz, *homo* öneki Yunancada *aynı* anlamına gelen *homos* kelimesinden gelmektedir.)

Sesteş Kelimeler (Homonyms)

Aşağıdaki kelimelerin çoğunun burada gösterilenlerden daha fazla anlamı vardır.

Bark: Köpeğin çıkardığı ses. / Ağaç kabuğu.

Fair: Adil, tarafsız. / Eğlence, sosyal olay ya da sergi.

Hide: Gizlemek. / Hayvan postu.

Jam: Meyve reçeli. / Zorla sıkıştırmak ya da itmek.

Lap: Yalamak. / Yarış pistinin çevresi.

Lie: Yalan. / Uzanmak.

Loom: Belli belirsiz görünmek. / Dokuma tezgâhı.

Mail: Mektup, paket postalamak. / Metal örgü zırh.

Page: Anons etmek. / Otel ve benzeri yerlerde çalıştırılan uşak.

Pound: Yumruklamak. / Bir ağırlık ölçü birimi.

Stalk: Sinsice takip etmek. / Çiçeğin ana gövdesi.

Eş Sesli Kelimeler (Homophones)

Eş sesliler komedyenler tarafından çok sevilir. Onlar sözcüklerle oynamaya bayılır. Seyirciler de kelimenin ilk anlamını düşünürken başka anlamları ile karşılaşır. Sonuç: Karmaşa ve mizah. En iyi sözcük oyunları son derecede nüktelidir; yine de çoğu iyi bir zamanlama gerektirir ve tekrar edildiğinde anlamını yitirir. Meşhur bir örnek, *Two Ronnies* isimli eski eğlence programındaki fork handles (dişli dirgen sapı) ile four candles (dört mum) kelimelerinin karıştırılmasıdır. (Programın ismini bir arama motoruna yazarak şakanın tamamını izleyebilirsiniz.)

Eş sesli kelimeler kullanılarak yapılan ve sadece yüksek sesle okunduğunda işe yarayan şu şakalara da bir göz atın:

“Venison’s dear, isn’t it?”

Soru: What’s your favourite wine?

Cevap: You don’t buy me flowers any more? /

Gördüğünüz gibi birinci şakanın püf noktası dear (sevgili) ve deer (geyik) kelimelerinin karıştırılmasıdır. ikincisinde ise wine (şarap) ve whine (şikâyet) kelimeleri arasındaki eş seslilik kullanılmıştır.

James Essinger *Spellbound* isimli kitabında, bir kamu binası üzerinde, “Closed due to leeks. / Pırasalardan dolayı kapalıdır.” yazdığını anlatır. Sebzeler nasıl bu kadar büyük bir hasara sebep olabilir ki? Arabaların arkasında yazan en sinir bozucu yazılardan birisi ise şudur: “If you can read this your too close. / Eğer bunu okuyabiliyorsan senin çok yakınındır.” Benim çok yakınım mı? Benim “çok yakınım” da ne demek? O, her neyse bende ondan yok.¹¹

¹¹ *leek* (pırasa) kelimesi aynı okunuşta olan *leak* (sızıntı); *your* (senin) ise *you’re* (sen) kelimeleriyle karıştırılmıştır. Doğrusu: Closed due to leaks. / Sızıntı dolayısıyla kapalıdır. - If you can read this you’re too close. / Eğer bunu okuyabiliyorsan fazla yaklaşmışsın demektir. (çn.)

Sesteş Kelimelerden Bazıları

Aşağıdaki kelimeler aynı şekilde telaffuz edilir; fakat yazılışları ve anlamları farklıdır:

air – oksijen, nitrojen vb.

e'er – (şiirsel) ebedî

bored – sıkılmış

cereal – tahıl

chews – çiğnemek (çekimli)

fate – kader

flaw – kusur

gamble – kumar

groan – sızlanma

hear – duymak

loan – ödünç vermek

male – eril

heir – vâris

ere – ezeli

board – tahta

serial – seri

choose – seçmek

fête – şölen,

floor – zemin

gambol – oyun

grown – büyümüş

here – burada

lone – yalnız

mail – posta

prise – kaldıraç

pries – burnunu sokmak

sail – denizde seyretmek

sense – duyu, his

cents – Amerikan para birimi

wait – beklemek

prize – ödül

sale – satış

scents – kokular

weight – ağırlık

Eşyazımlı Kelimeler (Homographs)

Eşyazımlı kelimeler dikkatsiz okuyucuların kafasını karıştırabilir. Kelimeler aynı şekilde yazılır; fakat anlamları farklıdır. Anlamları konusunda tek ipucu, kullanıldıkları içeriktir. Bu yüzden ne okuduğunuza dikkat edin.

Eşyazımlı Kelimeler İçeren Tuhaf Cümleler

The **august** proffessor is coming to give a talk in **August**.
/ Saygın profesör ağustos ayında konuşma yapmaya geliyor. (Birinci kelimedeki vurgu *gust*, ikinci kelimedeki vurgu *au* harfleri üzerindedir.)

The violinist gave a **bow** and dropped his **bow**. / Keman sanatçısı eğilerek selam verdi ve keman yayını düşürdü. (Birinci kelime *cow* gibi ikinci kelime *no* gibi okunur.)

I don't want him to **desert** me in the **desert**. / Beni çölde terk etmesini istemiyorum. (Birinci kelimenin vurgusu ikinci; ikinci kelimenin vurgusu ise ilk hecesindedir.)

As she made her **entrance**, she presented a sight to **entrance** even the most cynical. / Sahneye çıktığında en

alaycı olanları bile büyüledi. (Birinci kelimedede vurgu *en* ikinci kelimedede vurgu *ance* üzerindedir.)

Even though he was an **invalid** they would not let him through because his paper were **invalid**. / Sakat olmasına rağmen geçmesine izin vermediler; çünkü evrakları sakattı. (Birinci kelimedeki vurgu *in*, ikinci kelimedeki vurgu ise *val* üzerindedir.)

The **lead** singer's comments went down like a **lead** balloon. / Assolistin yorumları fiyaskoydu. (Birinci kelime *feed* kelimesi gibi ikincisi *red* gibi okunur.)

She lives to hear about celebrities' lives. / Ünlülerin yaşamları hakkında bir şeyler duymak için yaşıyor. (Birinci kelime *gives* gibi, ikinci kelime *hives* gibi okunur.)

The **minute** hand on this watch is **minute**; I can hardly see it. / Bu saatin yelkovanı incecik; onu zor görüyorum. (Birinci kelimedeki vurgu *in* üzerindedir; ikinci kelimedeki *i* harfi 'my newt' örneğindeki gibi uzun okunur.)

Have you **read** that article yet? Oh, you must **read** it. / Şu makaleyi okudun mu? – mutlaka okumalısın. (Birinci kelime *red* gibi, ikinci kelime *seed* gibi okunur.)

They had a **row** as to who was to **row** the boat. / Kimin kürek çekeceğini belirleyen bir sıra düzenleri vardı. (Birincisi *cow* gibi, ikinci kelime *so* gibi okunur.)

She was in **tears** about the **tears** across her dress. / Elbisesindeki yırtıklar yüzünden gözyaşına boğulmuştu. (Birinci kelime *ears* gibi ikinci kelime *airs* gibi okunur.)

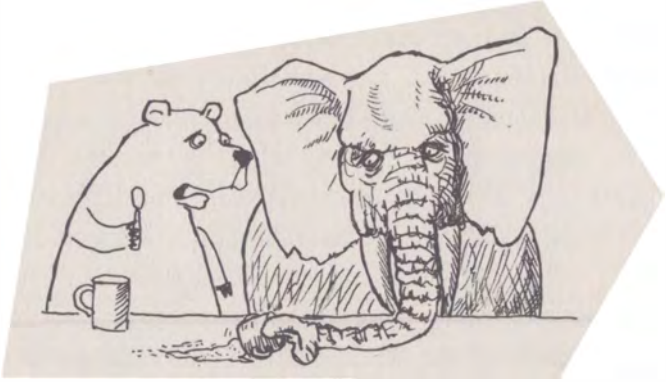
She **wound** the bandage round the **wound**. / Bandajı yaranın etrafına sardı. (Birinci kelime *bound* gibi ikinci kelime *mooned* gibi okunur.)

Doğru Yazım için İpuçları

İşte karıştırılması muhtemel bazı kelimelerin yazılışlarını aklınızda tutmanızı sağlayacak birkaç hatırlatıcı. Genellikle tuhaf anlamı olan bu kelime grupları kelimenin yazılışını aklınızda tutmak için bir dizi harften daha yararlı olacaktır.

Accommodate: A Cosy Cottage Of Mellow Maple Or Dark Ash To Enter

Business: Bears Use Sugar in Nescafé, Elephants Spill Sugar

Diarrhoea: Died In A Rolls Royce Having Over-Eaten Again

Necessary: Never Eat Cake, Eat Salmon Sandwiches And Remain Young

Professor: Pigs Roam Over Fields Eating Sausage Sandwiches Or Rolls

Eğer yazarken sürekli problem yaşadığınız kelimeler varsa siz de kendiniz için bu tür hatırlatıcılar oluşturabilirsiniz. Aşağıda nasıl yazarsanız yazın bir türlü doğru değilmiş gibi gözüken bazı kelimeler için birkaç ipucu daha var.

Separate – Doğru sözcükleri ara: sep-ara-te

Lose (kaybetmek), loose (gevşek) – Bir düğüm gevşek olabilir fakat asla ortadan kaybolamaz. Lose kaybetmek demektir. Belki de bir *o* kaybetmiştir. Unutmayın, *lose* kelimesinde *s* harfi *z* sesi verir fakat *loose* kelimesindeki *s* harfi *z* sesi vermez.

Rhyme (kafiye) ve rhythm (ritim) – Her ikisi de *rhy* harfleri ile başlar. Rhythm kelimesinin son üç harfini kolayca hatırlayabilirsiniz: Türk Halk Müziği’nde ritim çok önemlidir.

Onomatopoeia (yansıma) – İçinde bir sürü sesli harf olan bu kelime yazması zor kelimelerden biridir. Yine de “O En İyi Arkadaştır” cümlesindeki kelimeleri düşünürseniz doğru sesleri (O, E, I, A) hatırlayabilir ve yerlerine yerleştirebilirsiniz.

Stationary (sabit) ve Stationery (kırtasiye) – *Stationery* kelimesinin son hecesinde kırtasiye kelimesindeki gibi *e* harfi vardır. *Stationary* kelimesindeki *a* harfi ise tıpkı bir istasyon gibi (*station*) hiç hareket etmez.

Yazıldığı Hâlde Okunmayan Harfler

B – doubt, comb, numb, thumb

D – adjust, edge, handsome, Wednesday

G – campaign, design, gnarled, gnome, resign, through

H – rhyme, rhythm, whether, white

K – knife, knight, knock, know

L – calf, colonel, embalm, walk, yolk

N – column, damn, solemn

P – pneumonia, psychology, receipt

T – castle, listen, soften

U – biscuit, building, guard, tongue

W – sword, two, wrist, wrong

Cian, sion ve tion

–*cian*, –*sion* ve –*tion* harfleriyle biten kelimeler genelde *şın* ya da *jın* şeklinde okunurlar ve fiilleri isimleştirir.

- Kelimenin kökü *d* harfi ile bitiyorsa neredeyse her zaman –*sion* ekini kullanırız – fakat *retard* / *retardation* (geciktirmek / gecikme) bir istisnadır.
- Kelimenin kökü *s* harfi ile bitiyorsa –*sion* ekini kullanırız: *compress* / *compression* (sıkıştırma / sıkışma).
- Kelimenin kökü *t* sesi ile bitiyorsa –*tion* ya da –*sion* ekini kullanırız: *complete/comletion* (tamamlamak/tamamlama), *permit/permission* (izin vermek/izin).
- Kelimenin sonu *şın* diye telaffuz ediliyor ve bir insanı tanımlıyorsa –*cian* eki ile yazılır: *musician* (müzisyen), *optician* (gözlükçü), *politician* (politikacı), *technician* (teknisyen) vb.
- Kelimenin sonu vurgulu bir *jın* sesi ile telaffuz ediliyorsa –*sion* eki alır: *vision* (görme, görüntü), *confusion* (karışıklık) vb.
- Bu kurallara aykırı kaç istisna bulabilirsiniz?

Tuzaklardan Kaçınma Yolları...

1. Uzun bir kelimeyle çalışırken onu ikiye bölüp çift harfler konusunda dikkatli olun.
2. *Lampshade* (abajur), *roommate* (oda arkadaşı), *tabletop* (masaüstü) gibi birleşik; yani yeni bir kelime oluşturmak üzere bir araya getirilmiş kelimeleri yazarken herhangi bir harfi unutmadığınızdan emin olmak için kelimeleri tek tek düşünün.

3. Okunmayan harflere dikkat edin. Telaffuzlar konusunda gördüğümüz gibi İngilizcede bu harflerden çok var! Tabii birçok istisna olduğunu da unutmayın.
4. İmlaya dikkat edilmeden yazılmış bir yazı gamsız bir yazara işaret eder. Yazdıklarınızı son bir kez kontrol etmek her zaman işe yarar.
5. Kitabın sonundaki sıkça yanlış yazılan kelimelerin listesine bir göz atın.

KUSURSUZ TELAFFUZ

Telaffuz birçok Avrupa dilinde İngilizcede olduğundan daha az sorun çıkarır. İngilizce konuşan bir kişi için Avrupa kökenli kelimelerin telaffuzu problemi, daha çok doğru sesi çıkarma -gırtlaktan çıkarılan sesler ve özellikle yuvarlanan *r* harfleri- ile ilgilidir. Sonuçta bir kelimenin çıkaracağı sesin nasıl olacağı ile ilgili kuralları vardır ve bu kurallara uyduğumuzda sorun yaşamayız.

İngilizce dikkatsiz olduğunuzda size insafsız oyunlar oynayabilir. Yeni öğrendiğimiz bir kelimenin onun gibi görünen başka kelimelerle benzer telaffuza sahip olduğunu düşünmek cezbedicidir. Tabii aslında öyle değil... Benzer kelimelerin okunuşları son derece farklı olabilir:

bough (dal) / cough (öksürmek) / enough (yeterli) / through (vasıtasıyla)

comb (taramak) / tomb (mezar)

gorse (karaçalı) / worse (daha kötü)

love (sevgi) / move (hareket)

speak (konuşmak) / steak (biftek)

sieve (elek) / grieve (yas tutmak)

wind (rüzgâr) / kind (tür-nazik)

Bu problem, bir ölçüde kelimelerin kökenleri ile açıklanabilir. Yazıldığı hâlde okunmayan birçok harf, çok katmanlı bir dile sahip oluşumuzun sonucudur. Hatırlarsanız kitabın başında, işgaller aracılığıyla dile dâhil olan yeni kelimeler ve Roma alfabesi ile beraber yeni seslerin oluşturulması için bazı harfleri birleştirmenin gerekli hâle geldiğinden bahsetmiştik. Bunlardan en yaygın olanı Eski İngilizcedeki *eth* ve *thorn* harflerinden doğan *th* harfidir.

16. yüzyılda Latince ve Eski Yunancaya karşı canlanan ilgi işleri biraz daha karıştırdı. Dilbilimcilerin kelimeler üzerinde değişiklikler yaparak okunmayan harflerin ortaya çıkmasına sebep olduklarını bilmek konuya açıklık getirebilir. Örneğin, aslında Latince *debitum* kelimesinden gelen debt (borç) kelimesi, *dette* kelimesine *b* harfinin geri koyulmasıyla oluşturulmuştur. Birçok Yunanca kelime okunmayan harflere sahiptir: psychology (psikoloji), pneumonia (zatürre), pterosaur¹² kelimelerindeki *p* harfi okunmaz; sophisticated (bilgili) kelimesindeki *ph* harfleri ise *f* şeklinde okunur.

12 Sürüngenler sınıfından, nesli tükenmiş uçan bir kemirgen. (çn.)

Harflerin Telaffuzu: Küçük Bir Rehber

Önce sesli harflerden başlayalım. Sesli harfler en az bir uzun ve bir kısa sesin yanında başka seslere de sahip olabilen *a, e, i, o, u* ve *y* harfleridir. Bu sesler, ağzımızı açtığımızda havanın ses tellerimize ulaşp onları titreştirmesi sonucu oluşan seslerdir. Genellikle ortalarına düşüp ezildikleri sessiz harflerin arasında ağzımızı açmamızı sağlarlar. Telaffuzları, kelimedeki diğer harflerle ilişkileri başta olmak üzere birçok sebeple farklılık gösterebilir.

Aa *mat* (küçük halı/altlık) ya da *another* (bir başka) kelimelerindeki gibi kısa; *cake* (kek, pasta), *part* (bölüm) ya da *paw* (pençe) kelimelerindeki gibi uzun.

Ee *bet* ya da *the* kelimelerindeki gibi kısa; *she* kelimesindeki gibi uzun.

Ii *pin* (iğne) kelimesindeki gibi kısa; *time* (zaman) kelimesindeki gibi uzun.

Oo *pot* (kap) kelimesindeki gibi kısa; *root* (kök) kelimesindeki gibi uzun.

Uu *hut* (kümes) ya da *put* (atış) kelimelerindeki gibi kısa; *tune* (melodi) kelimesindeki gibi uzun

Yy *pretty* (güzel) kelimesindeki gibi *i* harfi kısa; *my* kelimesindeki gibi uzun.

Buradaki liste oldukça basitleştirilmiştir. Sesli ve sessiz harflerin ortaya çıkardığı sesler farklılık gösterebilir. Bazen ko-

lay fark edilebilen bazen ise belli belirsiz hissedilen bu farklar, kelimenin yanındaki harflere bakılarak tahmin edilebilir; tabii sürekli ve tutarlı bir biçimde değil. Bu ipuçları birazdan göreceğimiz gibi kelimenin yazılışı konusunda yardımcı olabilir. Fakat özellikle alışılmış bir ses veren bir harfle karşılaştığımızda -örneğin *busy* kelimesindeki *u* harfinin kısa *i* olarak okunması gibi- daha fazla karışıklığa sebep olabilir.

Diğer taraftan *Oxford Sözlüğü*'ndeki tanımlamaya göre sesli harfler, saf ses ya da ahenkli seslerden oluşur; sessiz harfler ise tamamen ya da ağırlıklı olarak ağızda ya da ağız ve burunda oluşturulan basit seslerdir. Sessiz harfler, alfabenin büyük bir kısmını oluşturur. Bu harflerin bazıları “sert”, bazıları “yumuşak” sesler, bazıları ise bir araya gelerek belli başlı başka sesler oluşturur. Yine de sessiz harfler tek başınayken seste çok büyük farklılıklar gözükmez. Bu farklılıkların en yaygın olanları aşağıdaki listede yer almaktadır.

Bb bu harf görüldüğü ve kendisinden beklenen şekilde ses çıkarır; fakat kelimenin sonuna geldiğinde bazen okunmaz: bomb (bomba)

Cc cat (kedi) kelimesindeki gibi sert, certain (kesin) kelimesindeki gibi yumuşak olabilir. *h* harfi ile birleştğinde chase (av) kelimesindeki gibi *ch* (ç) sesi ya da bazen *machine* kelimesindeki gibi daha yumuşak bir ses (ş) verebilir. Önemli not: *ch* kelimesi nadiren chasm (darboğaz) ya da ache (sızı) kelimesindeki gibi sert bir ses (*k*) verebilir.

Dd beklenildiği gibi ses verir; bazen adjust (ayarlamak), handkerchief (mendil) kelimelerinde olduğu gibi okunmaz.

Ff off (-den/-dan) kelimesindeki gibi *f* sesini ve of kelimesindeki gibi *v* sesi verir.

İNGİLİZCE BİR OLAY!

Gg go (gitmek) kelimesindeki gibi sert, gentle (nazik) kelimesindeki gibi yumuşak ya da *n* ile birleştirildiğinde *long* kelimesindeki gibi genizden gelen bir ses verir.

Hh *have* kelimesindeki gibi sert ses verir ya da *hour* kelimesinde olduğu gibi okunmaz. *c*, *s* ve *t* harfleriyle birleştiginde ses değişir.

Jj beklenildiği gibi seslendirilir. Nadiren *abjure* (tövbe etmek) kelimesinde olduğu gibi daha yumuşak bir ses verir.

Kk, Ll, Mm. Tüm bu harfler beklenildiği gibi ses verir; fakat *k* ve *l* bazen *balmy* (rahatlatıcı) ve *knee* (diz) kelimelerinde olduğu gibi okunmaz.

Nn *hanging* (asılı) kelimesindeki gibi genizden gelen bir ses vermek için *g* ile birleşebilir ve bazen *autumn* (sonbahar) kelimesinde olduğu gibi okunmaz.

Pp *Philosophy* (felsefe) örneğindeki gibi *f* sesi vermek için *h* sesi ile birleşebilir; bazen *pneumatic* (hava basınçlı) kelimesinde olduğu gibi okunmaz.

Qq *u* ile birleşerek *queen* (kraliçe) kelimesindeki gibi *kw*; *quoit* (halka), *queue* (sıra) kelimelerindeki ya da *-esque* ekindeki gibi sıradan *k* sesini verebilir ve körfez ülkesi olan Qatar ya da Çince *qigong* (bir çeşit fiziksel idman) gibi yabancı dillerden gelen kelimelerde yanında *u* olmadan görünebilir.

Rr *pat* ve *part* kelimelerindeki gibi sesli harfleri uzatır.

Ss *snake* (yılan) kelimesindeki gibi bir *s*; bazen (Amerikan İngilizcesindeki *cozy*) *cosy* (rahat) kelimesindeki gibi bir *z*; *h* harfi ile birleşerek *sharp* (keskin) kelimesindeki gibi *sh* (ş); bazen *ch* ile birleşerek *schedule* (program, çizelge) *sh* ve *school* (okul) kelimesindeki gibi *sk* sesi verir.

Tt *h* ile birleşerek think (düşünmek) ve this (bu) kelimelerindeki *th* sesini verir.

Vv beklenildiği gibi ses verir.

Ww raw (çiğ) ve stew (güveç) kelimelerindeki gibi sesli bir harfin arkasından geldiğinde bu harfin sesini değiştirir; bazen who (kim) ve wrap (paketlemek) kelimelerinde olduğu gibi okunmaz.

Xx beklenildiği gibi ses verir.

Yy sesli bir harf de olabilir.

Zz uykuya dalmayı göstermek için uygundur...

S harfinin yumuşak bir *z* sesi verdiği measure (ölçü); *ti* harflerinin *sh* sesini verdiği attention (dikkat) kelimeleri gibi sessiz harflerle ya da onların oluşturduğu birleşik harflerle (her zaman tutarlı olmayacak şekilde) gösterilen birçok farklı ses daha kullanırız.

Telaffuz İpuçları

I take it you already know
Of **tough** and **bough** and **cough** and **dough**?
Others may stumble, but not you,
On **hiccough**, **thorough**, **lough** and **through**?
Well done! And now you wish, perhaps,
To learn of less familiar traps?
Beware of **heard**, a dreadful word
Th at looks like **beard** and sounds like **bird**,
And **dead**: it's said like **bed**, not **bead** –
For goodness' sake don't call it '**deed**'!
Watch out for **meat** and **great** and **threat**
(Th ey rhyme with **suite** and **straight** and **debt**).
A **moth** is not a moth in **mother**,
Nor **both** in **bother**, **broth** in **brother**,
And **here** is not a match for **there**
Nor **dear** and **fear** for **bear** and **pear**;
And then there's **dose** and **rose** and **lose** –
Just look them up – and **goose** and **choose**,
And **cork** and **work** and **card** and **ward**,
And **font** and **front** and **word** and **sword**,
And **do** and **go** and **thwart** and **cart** –
Come, come, I've hardly made a start!
A dreadful language? Man alive!
I'd mastered it when I was five!

-Anonim

bead /bi:d/ boncuk**bear** /beər / ayı**beard** /bɪəd/ sakal**bed** /bi:'ed/ yatak**bird** /bɜ:d/ kuş**both** /bəʊθ/ her ikisi**bother** /'bɒð.ər / rahatsız
etmek**bough** /baʊ/ ağaç dalı**broth** /brʊθ/ et suyu**brother** /'brʌð.ər / erkek
kardeş**card** /kɑ:d/ kart**cart** /kɑ:t/ el arabası**choose** /tʃu:z/ seçmek**cork** /kɔ:k/ tıpa, mantar**cough** /kɒf/ öksürmek**dead** /ded/ ölü**dear** /dɪər / sevgili**debt** /det/ borç**deed** /di:d/ davranış, eylem**do** /du:/ yapmak**dose** /dəʊs/ doz**dough** /dəʊ/ hamur**fear** /fɪər / korku**font** /fɒnt/ yazı tipi**front** /frʌnt/ ön, cephe**go** /gəʊ/ gitmek**goose** /gu:s/ kaz**great** /gret/ büyük / harika**heard** /hɪər/ duymak
(geçmiş zaman)**here** /hɪər/ burada**hiccough** /'hɪk.ʌp/ hıçkırık**lose** /lu:z/ kaybetmek**lough** /lɒk/ göl**meat** /mi:t/ et**moth** /mʊθ/ güve**mother** /'mʌð.ər/ anne**pear** /peər/ armut**rose** /rəʊz/ gül**straight** /streɪt/ düz,
doğrudan**suite** /swi:t/ suit oda**sword** /sɔ:d/ kılıç**there** /ðeər/ orada**thorough** /'θʌr.ə/ eksiksiz**threat** /θret/ tehdit**through** /θru:/ boyunca,
yoluyla**thwart** /θwɔ:t/ bozmak,
engel olmak**tough** /tʌf/ sert, zor**ward** /wɔ:d/ koğuş**word** /wɜ:d/ kelime**work** /wɜ:k/ çalışmak, iş

Sışşt! Sessiz Harfler

İngilizce, yazı yazmayı ve telaffuzu mayın tarlasına çeviren sessiz harflerle doludur. Neyse ki bize yol gösterecek bazı ipuçları var:

Bir kelime *ps* ya da *kn* ile başlıyorsa bu harfleri okumayız. Birleşen iki harfi okuması zor ise genellikle birinin okunmaması kuraldır; tabii artık çok iyi bildiğiniz gibi İngilizcede kuralların daima istisnası vardır. İşte bize yardımcı olacak birkaç kalıp:

G harfi, *feign* (numara yapmak), *gnome* (cüce), *reign* (saltanat), *sign* (işaret) örneklerindeki gibi arkasından bir *n* geldiğinde okunmaz – *recognize* (farkına varmak) ya da *signature* (imza) gibi istisnalar vardır.

GH harfleri *t* harfinden önce ya da birçok kelimenin sonunda yazıldıklarında okunmaz: *daughter* (kız evlat), *right* (sağ taraf), *through* (vasıtasıyla), *weigh* (ağırlığında gelmek); fakat benzer dizilişte bir kelime olan *laughter* (kahkaha) kelimesinde *gh, f* şeklinde telaffuz edilir

H *w* harfinin arkasından geldiğinde okunmaz: *whale*, *what*, *wheel*, *why*. Bazen kelime başındayken okunabilir; özellikle de dramatik bir etki için: “And HWAT are you doing? / Peki ne yapıyorsun?” Ve evet, Eski İngilizcede gerçekten *hwat* (*hwæt*) şeklinde bir kelime vardır.

K kelimenin başındayken arkasından *n* harfi geldiğinde okunmaz: *knack* (beceri), *knee* (diz), *knife* (bıçak), *knowledge* (bilgi).

L kelimenin sonunda *d, f* ya da *m* harflerinden önce gelirse genellikle okunmaz: *calm* (sakin), *half* (yarım) (fakat *half-penny* geleneksel olarak *ha’penny* şeklinde telaffuz edilir ve *self* kelimesindeki *l* okunur), *salmon* (somon) (*salmonella* olduğunda okunur); *should* tıpkı *bold* (cesur), *mould* (kalıp) ve *scald* (yanık) kelimeleri gibi telaffuz edilir.

- N** *m* harfinden sonra geldiğinde okunmaz: autumn (sonbahar), (autumnal / sonbahara ait kelimesinde okunur.), hymn (ilâhi) (hymnal / ilâhi kitabı kelimesinde okunur.)
- P** Yunancadan türeyen kelimelerin başında okunmaz: pneumonia (olgu), psalm (bir ilâhi), psittacosis (papağan hastalığı), psychiatry (psikiatri), ptarmigan (kartavuşu) Sonuncu kelimedeki *p*, Keltçedeki *tármachan* kelimesinden türemiş olmasına rağmen Yunanca olduğu kanaati yerleştiği için okunmaz.
- W** kelimenin başında ve arkasından *r* geldiğinde okunmaz: wrath (hiddet), write (yazmak), wrestle (güreş) (Burada *t* harfi de okunmaz.), wrong (yanlış). Bazen arkasında *ho* harfleri geldiğinde de okunmaz: who (kim), whole (tüm), whom (kimi / kime), whose (kimin).

Diğer Telaffuz Düzensizlikleri

Sert ve Yumuşak C ve G

Kural: Arkasından *a, o, u* ya da birçok sessiz harf geldiğinde *c* harfi sert bir ses (k sesi) verir. Örneğin, coat (palto), climb (tırmanmak), acorn (meşe palamudu), increase (artmak), uncle (dayı/amca). Her zamanki gibi istisnalar vardır: caesarean (sezaryen) kelimesi yumuşak bir *c* ile telaffuz edilir.

e, i, y ya da *y* harflerinin arkasından gelen *c* harfi yumuşak bir harftir (*s*): celebrate (kutlamak), citizen (vatandaş), pincer (kıskaç), cylinder (silindir).

İstisnalar: Keltik dilinden gelen *ceilidh*¹³ kelimesi -Celt ve Celtic kelimelerinde olduğu gibi- sert bir *c* ile *kaylee* şeklinde telaffuz edilmelidir fakat yumuşak *c* ile telaffuz edilmesi de kabul

¹³ İrlanda ya da İskoçya'da geleneksel müzik, dans ve hikâye anlatma amacıyla yapılan toplantılara verilen isim. (çn.)

İNGİLİZCE BİR OLAY!

edilebilir. *Celtic Football Club* yumuşak *c* ile okunur. Diğer bir istisna ise bazılarımızı hayal kırıklığına uğratarak sert *c* ile telaffuz edilen *arcing* (kıvılcımlanmak) kelimesidir. Ve *cello* (viyolonsel) kelimesi İtalyancadaki orijinal haliyle (*ç*) telaffuz edilir.

G harfi de bir ölçüde aynı kuralları takip eder. Arkasından *a*, *o*, *u* ve birçok sessiz harf geldiğinde sert (*gh*) şekilde okunur: *ago* (önce), *galaxy* (galaksi), *glaze* (cila), *golf* ve *gull* (martı). Bazı kelimelerde sert *g* harfini yumuşatmak için araya bir *u* harfi gelir: *guess* (tahmin), *guide* (rehber), *guitar* (gitar). Bu harfin *margarine* ve Amerika'da *e* olmadan yazılan *acknowledgment* (onay) gibi kelimelerde yumuşak bir *g* şeklinde telaffuz edilmesi istisnadır.

Arkasından *e*, *i*, *y* harfleri geldiğinde *g* harfi *j* sesi verir: *agitate* (kışkırtmak), *general* (genel), *enrage* (kızdırmak), *giant* (dev), *gymnasium*, *misogyny* (kadın düşmanlığı).

Bu kuralın da birçok istisnası vardır: *gear* (vites), *get* (almak), *girl* (kız), *girth* (kuşatmak) ve *gynaecology* (jinekoloji) vb.

Off ve Of

Yaygın olarak kullanılan bu iki kelime anadili İngilizce olmayanlar için kafa karıştırıcı olabiliyor. Uzak, uzakta, kapalı vb. anlamları olan *off* kelimesi, *fluff* (kabartmak), *whiff* (esinti) ve hatta *phase* (safha) kelimelerindeki gibi basit bir *f* sesi ile telaffuz edilir. *-nın* eki olarak kullandığımız *of* kelimesi ise *v* sesiyle telaffuz edilir: *ov*.

İki kelime tamamen aynı sese sahip olmasa da acele ya da dikkatsizlik içinde yazılmış bir yazıda birinin diğeri yerine kullanılması oldukça yaygındır ve bu hata bilgisayarın yazım denetleyicisi tarafından da fark edilmez.

Korkunç gh

-*augh*, -*aigh*, -*eigh*, -*igh* ve -*ough* harfleri ile biten ya da bu harfleri içeren kelimeler (özellikle de -*ough*) anadili İngilizce olanlara bile kafa tutan kelimeler olduğundan, yabancılara çok daha zor gelmeleri normaldir. Unutulmaması gereken detay, *gh* harflerinin çoğunlukla okunmadığıdır... Fakat elbette burada da karşımıza istisnalar çıkar.

En kolayıyla; yani -*ight* harfleri ile biten kelimelerle başlayalım: *Gh i* sesini uzatır ve böylelikle *light* (hafif) ve *tight* (sıkı) kelimeleri bite (ısırmak) ile kafiyeli olarak okunur.

Kelime -*aight* ile bitiyorsa *straight* (doğruca) kelimesinde olduğu gibi *fate* (kader) ile kafiyeli okunur.

Kelime -*eight* ile bitiyorsa *height* (boy) ve *sleight* (beceri), *light* (ışık) ve bite (ısırmak) gibi ya da *eight* ve *weight* kelimelerinde olduğu gibi *straight* ve *fate* ile kafiyeli okunur.

-*augh* ile biten kelimeler de fena sayılmaz. Bu harflerden oluşan kelimelerin çoğu *caught* (yakalanmış), *daughter* (kız evlat),

İNGİLİZCE BİR OLAY!

taught (öğretilmiş) kelimelerinde olduğu gibi *sort* ile kafiyeli olarak okunur.

Sonra birdenbire karşınıza *larf* diye telaffuz edilen laugh (gülmek) kelimesi çıkar ve hemen sonra da *draft* diye okunan draught (cereyan).

Ne saçma (daught) değil mi? Ama daha kötüsü geliyor...

although (-e rağmen) *all go* ile kafiyelidir. bough (dal) ve plough (saban), brow (kaş) ve cow (inek) ile kafiyelidir. bought (satın almak), brought (getirmek), ought (gerekli), thought (düşünce), wrought (sinirli); port (liman) ve short (kısa) ile kafiyelidir.

borough (ilçe), thorough (vasıtasıyla), thoroughbred (safkan) kelimeleri kabaca *urr-'h* diye telaffuz edilir. cough (öksürük) ve trough (oluk) (*gh* harfleri *ff* sesini verir), *off* ile kafiyelidir.

dough (hamur), though (yine de); foe (rakip), slow (yavaş) ile kafiyelidir. drought (kuraklık), out (dışarıda); spout (püskürtmek) ile kafiyelidir.

hiccough (hıçkırık), bu kelimedede *gh* harfleri *p* sesi verir. *pick-up* ve *hiccup* ile kafiyelidir. hough (nadir), bacak eklemi anlamına gelen hock ile kafiyelidir.

lough (göl), İskoçların loch (*lokh*) deyişi gibi telaffuz edilir. rough (pürüzlü) ve tough (yine *ff*), fluff (kabarık) ve stuff (şey) ile kafiyelidir.

slough (bataklık ve bir kasaba ismi), cow (inek) ve now (şimdi) ile kafiyelidir. slough (yılanların yaptığı gibi deri değiştirme ya da toprak ya da kayaların yaptığı gibi kayarak düşme), cuff (kelepçe) ve fluff (kabarık) ile kafiyelidir.

through (vasıtasıyla), *throo* şeklinde crew (ekip) ve true (doğru) ile kafiyeli olarak telaffuz edilir.

Vurguyu Azaltmak

İngilizce, Fransızca ve İspanyolca gibi her hecenin eşit uzunlukta okunduğu (syllable-timed) dillerin aksine -diğer Cermen dilleri gibi- vurgunun hece sayısına bağlı olmaksızın belli aralıklarla oluştuğu (stress-timed) bir dildir. Bu yüzden -vurgu aralığını düzende tutmak için- önemli kelimeler vurgulanır; daha az önemli olan kelimeler (genellikle *a*, *the* gibi tanımlıklar; *of*, *for* gibi edatlar; *and*, *or* gibi bağlaçlar) ise kısa, zayıf ya da aceleyle söyleniyormuş gibi okunur.

Ses Düşmesi

İngilizcede hızlı konuşulurken ses kayıpları oluşur. Bu, sesli harflerin düşmesi ve seslerin birleşmesidir. *ary* sesiyle biten bir kelime -örneğin *a* sesinin vurgusuz olduğu ve ilk heceye düşen vurgu nedeniyle bu hece *ry* şekline dönüşür. Aynı şekilde *temporary* kelimesi *temprary*; *secretary* kelimesi *secretry*; *cemetery* kelimesi *cemetery* ve *necessary* kelimesi *necessry* şeklinde okunur. Bu bir yere kadar kabul edilebilir fakat iş bununla kalmaz ve *temporary*, *tempry*; *secretary*, *seketry*; ve *library*, *libry* hâline dönüşür ki bu kesinlikle gereksizdir.

Bu durumlarda “s raining cats ‘n’ dogs” (It’s raining cats and dogs. / Bardaktan boşanırcasına yağmak.) or “he shouldn’t’ve done that” (He shouldn’t have done that. / Bunu yapmamalıydı.) gibi cümleler duyabilirsiniz. Ya da bazen ses düşmesi gerçekleşir.

Aynı durum kelimeleri tek başına kullandığımızda da söz konusudur. Vurgulu heceler daha kuvvetli olarak söylenirken vurgusuz heceler zayıftır. İngilizcede vurgusuz hecelerde ortaya en

İNGİLİZCE BİR OLAY!

çok çıkan sesli ses, İbranicede *etkisiz sesli harf*, boşluk anlamına gelen kelimedenden türemiş olan **schwa** (ya da **shwa**) kelimesi ile ifade edilir. Uluslararası Fonetik Alfabeti'nde (IPA) /ə/ sembolü ile gösterilen *Schwa*, genellikle -fakat aşağıda da görülebileceği gibi her zaman değil- kelimenin ortasında bulunur ve *uh* gibi telaffuz edilir. İkinci bir dil olarak İngilizceyi öğrenen birçok insan için schwayı öğrenmek, ahenkli bir konuşma ve iyi bir telaffuz için yardımcı olur.

Aşağıdaki kelimelerde *scwha* koyu olarak gösterilmiştir.

Banana, descendant, exhilarate, postman

Apparent, aqueduct, problem, synthesis

Compatible, experiment, pencil, pupil

Brother, gallop, lesson, tomorrow

But, century, support, medium

Misogyny, methylated, syringe, zephyr

Does, measure, mountain, ocean, southern, theatre, thorough

Her sesli harfin *schwa* olabilecek olması, genellikle yazım yanlışlarına sebep olur: *seperate, indispensable, cemetary, desparate* en yaygın yapılan hatalardır ve birçok kişi *dependent* ve *dependant* arasında kararsız kalır. Aslında her iki yazılış da doğrudur; fakat birinci kelime sıfat, ikincisi ise isimdir.

Karışıklığa sebep olan bir diğer konu da isim ve fiil arası dönüşümlerde aynı yazılışa sahip; fakat farklı anlamları olan kelimeler oluşturmak için vurgunun bir heceden diğerine geçmesidir. Böylece bir *hediye*yi, (**present**) (vurgu ilk hecede) arkadaşınıza takdim (**present**) (vurgu ikinci hecede) edebilirsiniz. Ya da bir atlet 10.000 metrelik bir koşuda dünya rekoru kırabilir (**record**) (vurgu ilk hecede); fakat babası o bunu yaparken olayı kaydetmeyi (**record**) (vurgu ikinci hecede) unutabilir.

YAZIŞMA KURALLARI

İngilizce kullanma konusundaki becerimiz, en fazla yazılı iletişim kurmak istediğimizde sınanır. Ev arkadaşımıza evde süt kalmadığıyla ilgili hızla bir şeyler karalayıp bırakabiliriz; ama bir müşteriye, kuruma ya da potansiyel bir işverene elektronik posta yazdığımızda daha anlaşılır biçimde iletişim kurmamız gerekir. İyi bir mektup değer görür ve zamanında, güzel ve işe yarar bir cevap alma ihtimalinizi artırır.

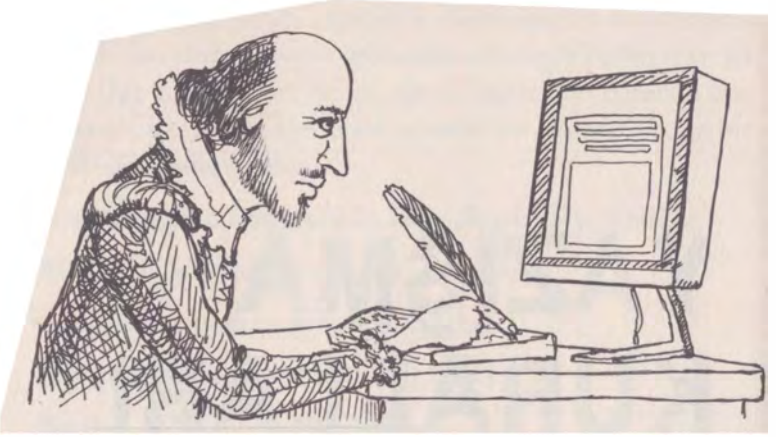
Etkili Elektronik Postalar

Eğer bir yabancıya hitaben yazıyor ve bu kişinin ismini bilmiyorsak mektuba “Dear Sir” veya “Dear Madam” şeklinde başlarız; eğer ismini biliyorsak “Dear Mr / Mrs / Ms / Miss [isim] yazabiliriz.

Mektupları “Kind Regards / İçten dileklerimle” ya da “Best wishes / İyi dileklerimle” ifadeleri ile bitirmek her zaman uygundur. Daima nazik olun; mesajı kısa ve anlaşılır tutun, yazım kuralları ve noktalama işaretlerini kontrol edin. Eğer belge ya da fotoğraf gibi ekler göndermeyi düşünüyorsanız postanıza

İNGİLİZCE BİR OLAY!

bunları eklemeyi unutmayın ve elbette ki gönderdiklerinizin gerçekten göndermek istedikleriniz olduğundan emin olun.

Elektronik postalar, geleneksel mektuplardan daha samimi ve hızlıdır; iki kişi arasındaki elektronik postalar küçük notlar kadar kısa olabilir. Arkadaşlar arasındaki elektronik postalar, “Dear – / Sevgili –” ya da “Hello / Merhaba”, “Hi / selam” diye başlayabilir ve sıradan bir mektup gibi sonlandırılabilir.

Ne olursa olsun postayı göndereceğiniz kişinin adresinin doğru olduğundan emin olun. Bir elektronik postayı yanlış kişiye göndermek sadece tek bir *tık* sonunda oluşabilecek bir talihsizliktir.

Elektronik postalarınıza kredi kartı numarası ya da güvenlik riski taşıyabilecek herhangi bir bilgiyi asla yazmayın.

Önemli Mektuplar

Mektup yazımında formalitenin seviyeleri vardır. Resmi mektuplar; iş mektupları, bankaya ya da sigorta şirketlerine yazılan mektuplar, bir şirkete ürünleri ve servisleri için şikâyet

bulunan mektuplar, iş başvurusu mektupları ve benzer türde mektuplar olabilir. Yine de kalemî kâğıt üzerinde ya da parmaklarınızı klavyede gezdirmeye başlamadan önce uyulması gereken temel kurallar bellidir.

1. Adresinizi daima sağ üst köşeye yazın. (Tabii üzerinde adresiniz yazılı antetli bir kâğıt kullanmıyorsanız.) İsmınızı buraya yazmayın; fakat telefon numaranızı ya da elektronik posta adresinizi yazabilirsiniz:

44 Lettercare Road

London SW25 4NO

Tel: 0201234567

Email: norman.bates@bateshotel.com

2. Mektubu yazdığınız kişinin adresini sol tarafa, sizin adresinizin altındaki satıra yazın. İsmi bilmiyorsanız bile en azından örnekte gösterildiği gibi bir mesleki unvan kullanmaya çalışın: Head of Security (Güvenlik Şefi), Marketing Manager (Pazarlama Müdürü) vb.

Ms Amina Khan [ya da Personnel Officer / Personel Memuru]

Moneybags Bank Plc Miser Street

London EC4 8PR

3. Tarih yazmayı unutmayın. Tarih sağda ya da solda, adres bilgilerinin altında bulunabilir. Britanya’da, 1 April 2012 ya da 1st April 2012 formatları tercih edilir.

4. İsmi bilmiyorsanız mektuba, “Dear Sir / Sayın Beyefendi” veya “Dear Madam / Sayın Hanımefendi”, biliyorsanız “Dear Mr / Mrs / Miss / Ms / Dr” ve soyadı şeklinde başlayın. Bir kadının, “Miss” ya da “Mrs” ünvanlarından hangisini kullandığını bilmiyorsanız her ikisine karşılık gelen “Ms” ünvanını tercih edin.

İNGİLİZCE BİR OLAY!

5. Bir referans numaranız varsa, -örneğin bu kişi size daha önce mektup yazdıysa ve bu mektubun başına bir referans numarası koyduysa- onu, yazdığınız metnin üst kısmında belirtin. Bir bankaya yazıyorsanız, hesap numaranızı, şube kodunu ve hesap adını mutlaka yazın.

6. Yazmak istediğiniz konuyu, kolay okunabilirlik açısından tercihen 1,5 satır aralığıyla, kısa, anlaşılır ve sonuca çabuk ulaştırır şekilde yazın.

Bazı kişiler mektupları üç paragrafa ayırmayı tercih eder. Birinci paragraf mektubun yazılış amacını anlatır:

“Bu mektubu kredi limitimin artırılması talebiyle...” ya da “29 Mart 0x00x0 ref. ile yazmış olduğunuz mektup için teşekkürler...” gibi.

İkinci paragraf daha önce yaptığınız girişi detaylandırmak için kullanılır: Kredi limitinizin artırılmasını istemenizin nede-nini, paraya ne kadar süre için ihtiyacınız olduğunu anlatmak ya da daha önce size yazılan mektuba cevap vermek amacıyla başladıysanız ayrıntılarla devam etmek gibi.

Üçüncü paragrafta karşıdaki kişiye ilgisi için teşekkür edebilir ve beklentinizi dile getirebilirsiniz. Örneğin, böyle bir kredi artırımının mümkün olup olmadığı ya da yakın bir zaman içinde cevap beklediğinize dair satırlar ekleyebilirsiniz.

7. Mektubunuzu tamamlamak için son satıra, karşı tarafa başlangıçta ismiyle hitap ettiyseniz “Yours sincerely / Saygılarımla”; mektuba “Dear Sir veya Madam” diye başladıysanız “Your faithfully / İçtenliklerimle” yazın.

8. İsminizi simgeleyen her zamanki imzanızı atın ve altına da adınızı mutlaka yazın. Mektubun geri kalanı bilgisayarda yazılmış olsa bile imzanın bir kalemle atılması çok önemlidir. Eğer

karşıdaki kişinin isminize bakıp bayan ya da erkek olduğunuzu anlayamayacağından şüphe duyuyorsanız -örneğin isminiz *Hilary* ya *Frances* gibi bay ve bayan ismi olarak da kullanılan bir isimse- uygun ünvanı isminizin yanına parantez içinde yazabilirsiniz.

9. Mektubunuzu kontrol edin! Hatalar karşı tarafta iyi bir izlenim bırakmaz ve söylediklerinizin etkisini zayıflatır. Bir iş başvurusunda yapılan hatalar, başvurunuzun reddine sebep olabilir.

Yazım Kuralları: Otomatik yazım denetimi yararlıdır; ama daha önce de değindiğimiz gibi bir makine sizin ne demek istediğinizi tahmin edemez. Özellikle sesteş kelimeler siz farketmeden aralara girebilir: “I am very accurate - I cannot bare mistakes... / Yanlış yapmamaya özen gösteririm – Hatalara soyunamam.”¹⁴

Dilbilgisi: Dikkatle kontrol edin. Mektubu sesli bir şekilde okuyun – hatta bir arkadaşınızın da gözden geçirmesini isteyin.

Noktalama: Bunu da dikkatle kontrol edin. Cümlelerin anlaşılır ve tamamlanmış olduğundan emin olun.

Üslup: Jargondan, süslü bir dilden ve uzun açıklamalardan kaçının. Resmi mektuplarda argo, jargon ve kısaltmalardan (I’m, they’ve vb.) kaçının. Anlaşılır ve konuya odaklı olmaya çalışın.

Ton: Şikâyet mektuplarında dahi daima nazik bir tonunuz olsun. Unutmayın ki yazdığınız mektubu, büyük bir ihtimalle, canınızı sıkıp şikâyetle bulunmanıza sebep olarak affedilmez bir suç işleyen asıl kişi okumayacaktır.

14 “Dayanmak, tahammül etmek” anlamlarına gelen bear kelimesinin okunuşu, “soyunmak” anlamına gelen bare kelimesinin okunuşu ile aynıdır. Doğrusu: “I am very accurate - I cannot bear mistakes... / Yanlış yapmamaya özen gösteririm – Hatalara tahammül edemem.” (çn.)

7 Smithfield Drive
Huntingford
Berkshire RG6 10B

Müşteri Hizmetleri Müdürü
Western Trains
Apple Valley Industrial Estates
Swindon SN4 7HQ
17 Temmuz 2011

Sayın Bay ya da Bayan (Dear Sir or Madam),

Bu mektubu bir süre önce Swandon ve Huntingford arasında yapmış olduğum tren seyahati ile ilgili olarak yazıyorum.

Büfeli vagonda artık limonlu ve haşhaşlı kurabiye bulunmadığını fark etmek büyük bir hayal kırıklığı yaşamama sebep oldu. Bunun yerine son derece kalitesiz limonlu bisküvileri satın almaya mecbur bırakıldım.

Bu mektubu trenlerinizde bulunan bisküvilerin kalite seviyesini tekrar gözden geçirmeniz ve tazminat olarak ücretsiz bir paket limon bisküvisi talep etmek amacıyla yazıyorum.

Saygılarımla (Yours faithfully),

J. Partington

Mr J Partington

Başarılı Bir İş Başvurusu

En önemli mektuplar, muhtemel işverenlere yazılan mektuplardır. İyi yazıldığında kariyerinizde kapılar açabilir ve hatta size hayalinizdeki işi sunabilirken, kötü yazıldığında hiç gereği yokken fırsatları azaltabilir. Doğru düzenlenmiş bir metin için gerekli olanlardan önceki sayfalarda söz etmiştik. Şimdi de iş başvurusunda size yardımcı olacak birkaç altın kurala göz atalım.

İkna Edici Bir Ön Yazı İçin İpuçları

Ödevinize hazırlanın– Şirketin profili ve son çalışmaları konusunda araştırma yapmanın yanı sıra çalışanlarında ne gibi özellikler aradıklarını tam olarak bildiğinizden emin olun.

Özgeçmişinizi tekrar etmeyin – Amacınız sizi işe alacak kişinin dikkatini iş ile ilgili deneyiminize çekmek ve özgeçmişinizde hâlihazırda kısaca bahsetmiş olduğunuz birkaç temel konuyu biraz daha genişletmek olmalıdır.

Bir sayfadan fazla olmamasına dikkat edin – Kendinizi açık bir şekilde ifade için size gereken alan sadece bir sayfadır. Bundan daha fazlası gereksiz yere lafı uzatmanıza ve muhtemel işvereninizin ilgisini kaybetmenize sebep olur.

Siz, ben, biz – Bu üçüyle ilgili sebepleri açıklayın: (1) Neden özellikle bu şirketle ilgileniyorsunuz? (2) Özellikleriniz neden sizi bu pozisyon için mükemmel bir aday yapıyor? (3) Şu andaki işinizle bu şirketin faaliyet alanı arasında, bu işe en iyi şekilde uyum sağlamanızı sağlayacak ne gibi benzerlikler var?

CV’de Yapılacaklar ve Yapılmayacaklar

YAPIN • Tasarımınızın uyumlu, yani başlıkların aynı boyutta ve noktalar arası boşlukların eşit olduğuna emin olun.

YAPMAYIN • Karmaşık bir düzenleme yapmayın. Birçok farklı yazı stili ve başlık kullanmak sadece okuyucunun kafasını karıştırır. Unutmayın, önemli olan verdiğiniz bilgilerdir, göz alıcı bir tasarım değil. Tabii tasarımcı olarak iş aramıyorsanız...

YAPIN • Önem sırasına göre anlaşılır ve basit bir düzen oluşturun. En yaygın kullanılan sıralama şu şekildedir: Eğitim, İş Deneyimi, Aldığınız Eğitimler ve İlgi Alanları.

YAPMAYIN • Gerçek olmayan hobiler ve ilgi alanları ile ilgili bir liste yapmayın. Size, özgeçmişinizde yer alan herhangi bir alanla ilgili sorular yöneltilebilir.

YAPIN • Ön yazı için sınır bir sayfaydı. CV’de ise iki sayfayı aşmamaya çalışın. Unutmayın! Potansiyel işvereniniz bir sonraki başvuruya geçmeden önce kendinizi anlatmak için sınırlı bir vaktiniz var.

GÜZEL BİR ÜSLUP

İster işle ilgili bir rapor yazalım ister iş başvurusu için hazırlanalım, bir özgeçmiş ya da bir mektup, standart kurallar her zaman aynıdır: Düşünce ve ifadelerin anlaşılır olmasına çalışırsanız, iyi bir metin için doğru yoldasınız demektir. Bu bölümde anlaşılır ve doğru bir İngilizce yazmanın ilkelerine ve düşülen en yaygın tuzaklara değineceğiz.

Ahenk, Ton ve Diğer Araçlar

Cümlelerimizin ahengi, iyi bir metin elde etmek için kritik bir öneme sahiptir. Bazen okuyucunun kafasında *doğru* sesi oluşturmak için cümledeki bazı kelimeleri değiştirmek gerekir. Yazınızın iyi bir ahenge sahip olduğunu anlamamanın en iyi yolu ise, onu yüksek sesle okumaktır.

Şiir, etkisinin çoğunu kelimelerin söylenişindeki tempoya borçludur; fakat iyi bir düz yazının da amacına ulaşması için iyi bir ritme ihtiyacı vardır. Bir yazıyı ya da sunumu çarpıcı kılmak için kullanılabilecek söz sanatları şu şekildedir:

Aliterasyon¹⁵ – Genellikle sloganlarda ve marka isimlerinde kullanılır: Coca-Cola, Dunkin’ Donuts, “Beans Means Heinz”.

Yansıma – Tanımladıkları şey, hareket ya da duruma uygun sesleri yansıtmak için kullanılan kelimelerdir: babble (agula-mak), bark (havlamak), murmur (mırıldanmak), fizzle (fişirda-mak) ve bang (patlamak, gümbürdemek).

Kafiye – Hafif bir kafiye -özellikle sesli okunduğunda- yazıyı hareketlendirir.

Üçleme – İkna edici olabilmek için etkili olabilen bu yöntem, politikada sık sık kullanıldığı gibi (“Eğitim, Eğitim, Eğitim” - Tony Blair) mektup ve sunumlarda da işe yarayabilir.

Tekrarlama – Ne olursa olsun gereksiz tekrarlardan kaçınmanız gerekse de ana fikrin ölçülü tekrarı konuya ilgi çekebilir ve esas mesajınızı kuvvetlendirebilir.

İmgeler – Mecaz ve benzetmeler kullanmak; anlatmaya çalıştığınız şeyi görsel olarak desteklemek yazınızı güçlendirebilir.

Tezatlar – Tezat, iki zıtlığı karşı karşıya getirerek etki oluşturmaya amaçlayan bir söz sanatıdır. Örneğin, “a silent scream / sessiz çılgılık”, “bittersweet / acı-tatlı” ya da “living dead / yaşayan ölü” gibi. Shakespeare’in Romeo Juliet’indeki tezatlar oldukça baş döndürücüdür:

O heavy lightness! Serious vanity! / Misshapen chaos of well-seeming forms! / Feather of lead, bright smoke, cold fire, sick health! / Still-waking sleep... (act 1, Secen 1)

Ey ağır hafiflik! Ağırbaşlı uçarılık! Ey hiçten yaratılan şey! / Uyumlu biçimlerin biçimsiz kargaşası! / Kurşun tüy, parlak duman, soğuk ateş, hastalıklı sağlık! / Hep uyanık uyku... (Bölüm 1, Sahne 1).

15 Şiir ve düzyazıda uyum sağlamak için söz başlarında ve ortalarında aynı ünsüzün veya aynı hecelerin tekrarlanması. (çn.)

Kaçınılması Gereken Tuzaklar

Bu kitapta, dikkatle bağlı kaldığımızda doğru yazmamızı ve konuşmamızı sağlayacak birçok kurala değindik. Bununla beraber düzeltmesi zor; ama çok kolay edinebildiğimiz birkaç kötü alışkanlık bulunuyor. Bunlardan bazıları çabuk fark edilse de bazılarını fark etmek gerçekten zor.

Çift Olumsuzluk: “We Don’t Need No Education”

Pink Floyd, “Another Brick in the Wall” isimli meşhur şarkısında her hâlde “*eğitime ihtiyacımız var*” demek istiyor. Tabii ki iki negatfin birbirini götürerek bir pozitif oluşturduğunu hesaba katarsak...

Cockneyli¹⁶ tipik bir hırsız, “I didn’t do nuffin’, guv. / Hiçbir şey yapmadım, patron” gibi bir cümle kurarken öncelikle çift olumsuzluk kullanmaktan suçludur. İkinci olumsuz kelimeyi başında *any* olan bir kelimeyle değiştirirsek her şey yoluna girer. Hırsız, “I didn’t do *anything*, guv” ya da en azından “I didn’t do *anyfink*, guv.” demeliydi.

Diğer örnekler:

“I couldn’t get no sleep last night. / Dün gece hiç uyumadım değil.” aslında “I couldn’t get *any* sleep last night. / Dün gece hiç uyumadım”; “I wouldn’t go nowhere where it might snow. / Kar yağma ihtimali olan hiçbir yere gitmez olmam.” aslında “I wouldn’t go anywhere where it might snow. / Kar yağma ihtimali olan herhangi bir yere gitmem.” ve “Nobody knows

16 Cockney: Londra’daki bir bölgeyi ve bu bölge insanların kullandıkları ağız ifade etmek için kullanılan terim. *Nothing* ve *anything* kelimeleri bu ağızda karakteristik kullanımları ile (*Nuffin*, *anyfink*) yazılmıştır. (çn.)

nothing about me. / Kimse hakkımda hiçbir şey biliyor değil,”
“Nobody knows *anything* about me. / Kimse hakkımda bir şey
bilmiyor.” şeklinde olmalıdır.

İki olumsuzluk zayıf bir olumluluk ifade ettiğinde beraber kullanılabilir. Bu, taşıdığı olumlu anlamı hissettirebilmek için ses tonu ya da içerik ile desteklenmesi gereken çok ince bir kullanımdır. Bu tür cümleler okuyucu ya da dinleyicinin “ama” diye düşünmesine sebep olabilir ya da alaycı ve kinayeli bir anlam taşıyabilir:

It is not that I am not grateful (but you should not have done that...) / Memnun olmadım değil (ama bunu yapmamalıydın...)

I do not disagree (but do not agree wholeheartedly...) / Katılmıyor değilim (ama tam olarak da katılmıyorum...)

Buradaki çift olumsuzluk ifadeleri arasındaki fark yeteri kadar açık. Bu, ikinci türden cümleleri dikkatle ve -unutmayın- uygun ses tonuyla kullanmalısınız. Şaka amaçlı kullanmadığınız sürece birinci türdeki cümlelerden kaçının. Anlaşılır, açık bir yazı yazmayı amaçlıyorsanız unutmamanız gereken en önemli şey, iki olumsuzluğu hiçbir zaman bir arada kullanmamanız gerektir.

Ben ve Arkadaşım

Zamirleri kullanırken en sık yapılan hata, iyelik zamirleri ile nesne zamirlerini karıştırmaktır. Bu konu, biraz vakit ayırıp üzerinde durmaya değer; çünkü bu tür hatalar konuşanın ya da yazı yazanın hakkında kötü bir izlenim bırakır.

“Us girls are going to a party tonight. / Bize kızlar bu gece partiye gidiyoruz.”

Yanlış. Bu, evde kalacağınız anlamına gelmez; ama geceyi

bir dilbilgisi kitabıyla geçirerek değerlendirmeniz de fena fikir sayılmaz. Us (bizi / bize) bir nesnedir ve böyle bir cümle için onun yerine bir özneye ihtiyacınız var: “We girls are going to a party tonight. / Biz kızlar, bu gece partiye gidiyoruz.”

Benzer problemler *I*, *me*, ve *my* kullanırken de ortaya çıkar.

“My mum and *me* went shopping. / Annem ve beni alışverişe gittik.”

Yanlış. Sadece sizin alışverişe gittiğinizi söylerken, “*Me* went shopping. / Beni alışverişe gittim.” diyemezsiniz. O hâlde neden anneniz de sizinle gelirken bunu söyleyebilesiniz ki? Cümle, “My mum and I went shopping. / Annem ve ben alışverişe gittik.” şeklinde olmalı.

“Philippa invited John and *I* to her party. / Philippa John ve ben partisine çağırdı.”

Yanlış. Hayır, Philippa bunu yapmadı. “She invited John and *me*. / John’u ve beni davet etti.”

İşin özü çok basit. Eğer diğer kişileri cümleden çıkarırsanız, *I* ya da *me* kullanıp kullanmayacağınızı daha kolay anlayabilirsiniz. “She handed the books to *me*. / Kitapları bana uzattı.” cümlesi doğrudur. O hâlde “She handed the books to Simon and *me*. / Kitapları Simon’a ve bana uzattı.” cümlesi de doğrudur. Eğer, “I went by train. / Trenle gittim.” cümlesi doğruysa “He and I went by train. / O ve ben trenle gittik.” de doğrudur.

“Between you and *me*. / Senin ve benim aramda.” yerine “Between you and *I*.” yazarsanız yanlış yaparsınız.

Özne Yüklemler İlişkisi

Asla ama asla unutulmaması gereken en önemli şey fiil ve özne arasındaki uyumu sağlamaktır.

Bu, belki kulağa çok açık bir şeymiş gibi gelebilir; fakat anadili İngilizce olan kişiler bile çok basit olan bu kuralı sık sık çiğner ya da yanlış kullanır. *We was, they was, he done it* ve hatta *I were* gibi hatalarla her zaman karşılaşabilirsiniz.

İngilizce birçok hatayı kabul edebilir; ama bu, onlardan biri değil. Sürekli kullandığınız fiilleri özellikle de yazarken yanlış şekilde çekimlerseniz -en hafif tabirle- kendinize haksızlık etmiş olursunuz.

Kendinize şunu bir sorun: Frank Sinatra Londra'da büyümüş olsaydı, "*I done it my way*" şarkısını söyleyebilir miydi?

Asılı Kalan Kelimeler

Aykırı niteleyenler (dangling modifiers / dangling participles) konusunu açmanın zamanı geldi. Onlardan kesinlikle uzak durmamız gerekse de -çoğu dilbilgisi kuralı gibi- kulağa geldikleri kadar korkunç değildir.

"Nitelemek" aslında cümlelerin bir ögesi hakkında daha fazla bilgi vermek demektir. *Korkutucu* aykırı niteleyenleri açıklamak için size birkaç örnek vereyim:

Being a sunny day, we decided to go mushroom-picking.
/ Güneşli bir gün olarak mantar toplamaya gitmeye karar verdik.

Wearing gloves at all times, mushrooms can be picked in British woodland throughout the autumn. / Britanya'nın ormanlık alanlarında her zaman eldiven giyen mantarlar toplanabilirler.

Bu cümlelerdeki hataları hemen buabilmek için kendinize, güneşli bir gün olup olamayacağınızı ya da daha önce eldiven giyen bir mantar görüp görmediğinizi sorabilirsiniz. Yazar, bize yan cümle ile ek bilgi veriyor; ama onu öyle bir yere koymuş ki eldivenleri giyenin mantarları toplayan değil de bizzat mantarlar olduğu gibi bir anlam çıkıyor. Aslında şöyle söylemeliydi:

It being / As it was a sunny day, we decided to go mushroom-picking. / Güneşli bir gün olduğu için mantar toplamaya gitmeye karar verdik.

Wearing gloves at all times, **you** can pick mushrooms in British woodland throughout the autumn. / Eldivenli olmak şartıyla Britanya'nın ormanlık alanlarında daima mantar toplayabilirsiniz.

Bir ismi niteliyorsak bir sonraki cümlede ismi kullanmak zorundayız.

“As a young boy, was your mother very strict with you? / Anneniz genç bir erkek olarak size sert davranır mıydı?”

“Now let's get one thing clear. My mother was never a young boy. / Önce bir şeyi açıklığa kavuşturalım. Annem hiçbir zaman genç bir erkek olmadı.”

Gördüğünüz gibi kelime sıralanışı çok önemli; özellikle de şaka yaparken! Doğru sıralama şu şekilde olmalıydı: “As a young boy, were you treated very strictly by your mother? / Siz genç bir oğlanken anneniz size sert davranır mıydı?”

İyi İngilizce için Yedi Altın Kural

Yazar George Orwell, *Politics and the English Language* (1946) isimli makalesinde yavan ve tekdüze yazılarla mücadele için altı kuraldan oluşan bir liste ortaya koymuştu. Bu kuralların çoğu o zaman olduğu gibi şimdi de geçerliliğini koruyor; ama ben yine de yedinci bir kural ekledim.

1. Kural: Çok bilinen mecaz ya da benzetmeleri asla kullanmayın.

Diğer bir deyişle klişelerden ya da özgün olmayan yazılar yazmaktan kaçının. Klişeler küçük tahtakuruları gibidir: Mükemmel bir yazıyı kemirir; siz daha ne olduğunu anlamadan metnin canlılığını götürürler. Yazdığınız her şey bir daha onarılamayacak şekilde bozular ve emeğiniz boşa gider.

Klişeler

Zamanımız az olduğunda ki genellikle öyledir, klişelere başvururuz. Ne de olsa klişelerin mücitleri zaten üzerlerinde çokça düşünüp onları kullanıma hazır hâle getirmişlerdir. İnsanlar ne demek istediğimizi anlarlar; çünkü kullandığımız dili zaten biliyorlardır. Olaya kendi açımızdan bakarsak, yeni fikirler üretmek için zaman harcamak zorunda kalmamışızdır. Klişelerin iyi tarafı zaten tamamlanmış ve kullanıma hazır olmalarıdır; yeniden hazırlık gerektirmezler. İngilizce ikinci dilinizse iletişime temel sağlayacaklarından yararlı olabilirler. Muhataplarınız sizi hemen anlar ve kimse eski bir tabir kullanıyorsanız diye sizi suçlamaz.

İşte size klişelerin bir listesi. Onlardan *vebadan kaçır gibi* kaçmaya çalışın... (Affedersiniz, klişeler her zaman laf arasına karışmanın bir yolunu buluyorlar.)

It's not a rocket science. – Atla deve değil.

Push the envelope. / Think outside the box. - Başka bir açıdan bak. / Başka şekilde düşün. / Sınırların dışına çık. Can't see the wood for the trees. – Resmin tamamını (gerçeği) görememek.

Over the moon. – Havalara uçmak. / Ağzı kulaklarına varmak.

Sick as a parrot. – Kukumav kuşu gibi olmak. / Gemileri batmak.

Skating on the ice. – İp üstünde cambazlık yapmak.

Walking on the eggshells. – Çok dikkatli hareket etmek.

Get a life. – Kendine yapacak (başka) bir iş bul.

Separate the sheep from the goats. / The man from the boys. - İyiyle kötüyü ayırmak. / Doğruyla yanlış ayırt etmek.

The bee's knees. – Daha ne olsun...

In your dreams. – Rüyanda görürsün.

You're as old as you feel. – Hissettiğin yaştasın.

Geçenlerde bir kadını, rahatsızlığının tedavisi için bir yerine iki ilaç kullanacağını söylerken duydum. "I'd like to kill two birds with one stone. / Bir taşla iki kuş vurmak istiyorum." dedi. Bu belki tuhaf kaçabilirdi ama; "İki taşla bir kuş vurmak istiyorum." demiş olsaydı durumuna daha uygun bir ifade kullanmış olurdu. Bu, aynı zamanda onun ne söylediğinin gerçekten farkında olduğunu ve kendisini eski ile yeni birleştirerek yepyeni bir şekilde ifade ettiğini gösterirdi.

2. Kural: Asla kısa bir kelime kullanmak varken uzun bir kelime kullanmayın.

Daha uzun bir kelime, düşüncelerinizi en doğru şekilde ifade ediyorsa onu kullanabilirsiniz. Yazıyı olduğundan daha karmaşık, zor ya da özel ya da yazarını daha zeki göstermek için uzun ifadeler kullanmayın. Uzun cümleler kullanmanın kötü bir tarafı yok; ama cümleleriniz söylemek istediğinizi açık bir şekilde anlatmak için titizlikle seçilmiş olmalı. Aksi takdirde yazınız okuru üzerinde tam tersi bir etki oluşturur.

Ask (sormak) yerine enquire (soruşturmak); stop (durdurmak) yerine prevent (engellemek) ve try (yapmaya çalışmak) yerine attempt (girişimde bulunmak) ya da endeavour (uğraş göstermek) kelimelerini kullanmayın. Aslında bunlar çok uzun kelimeler olmasa da aynı anlamı verecek daha yalın kelimelerin kullanılabileceği durumlarda hoş gözükmezler; çünkü gösterişçidirler.

Küçük kelimeler kullanmakta sorun yoktur ve doğru kullanıldıklarında (değerlendirildiklerinde değil) bize yarar sağlarlar. Kibirli olmamalı ve onları *küçük* görmemeliyiz.

3. Kural: Bir kelimeyi çıkarmak mümkünse, bunu yapın.

Tekrarlamaların anlaşılabilirliğin önünde engel olduğunu görmek için formlara, sigorta poliçelerine ve resmî evraka bakmanız yeterlidir. Resmî evrakların, hiçbir şeyin ihmal edilmediği ve belirsiz bırakılmadığı konusunda güven verici olması gerekir. Oysa bu tür yazıların rahatsız edici şekilde üstü kapalı ve anlaşılması güç olduğu açıktır. “Going forward in time. / Zamanla gelişme göstermek.” gibi ifadeler manasızdır ve laf kalabalığı gibi gözükür. Onları atın gitsin.

4. Kural: Etken cümle kurabiliyorsanız asla edilgen cümle kullanmayın.

Cümlelerle ilgili bölümde etken ve edilgen cümlelerden bahsetmiştik. Edilgen cümle kullanmadığınızda cümlelerin anlamı değişmiyorsa onu kullanmaktan kaçının. Yoksa kimin nerede, kime, ne yaptığını anlayamayız. Basit bir özne-fiil-nesne ilişkisi cümlelerinizi daha az karmaşık ve daha fazla ilgi çekici hâle getirir.

Yazınızda to be (olmak) fiiliyle beraber geçmiş zaman ortaçlarının (was stolen, is found gibi) ve by (tarafından) kelimesinin çok fazla olduğunu görürseniz, edilgen yazma tuzağına düşmüşsünüz demektir. “The postman was bitten by the dog. / Postacı köpek tarafından ısırıldı.” gibi edilgen cümleleri, “The dog bit the postman. / Köpek postacıyı ısırıldı.” şeklinde değiştirdiğinizde yazınız çok daha akıcı ve anlaşılır hâle gelecektir.

Totoloji: Bir Kere Yeter

Söylenenlerin farkında olmadan tekrar edilmesine *totoloji* denir. Eski bir binanın yıkıntıları elbette *kırık dökük* olacaktır, bunu söylemeye gerek yok. Bu yüzden “kırık dökük yıkıntılar” gibi ifadeler kullanmaktan kaçınmalıyız. Eğer bir şey söylenmeden anlaşılıyorsa, onu söylememek daha iyidir.

Diğer taraftan reklamcılar tekrarları sever. Bize sürekli *ücretsiz hediyeler* ve *fazladan ikramiyeler* teklif ederler. Onlar tekrarları daha etkileyici olmak için kullanır. Rakipleri hediyeler dağıtırken ürünlerine olan ilgimizi artırmak için daha fazlasını sunuyorlarmış gibi bir izlenim bırakmak isterler. Hediye zaten üzerinde düşünmeye değer bir tekliftir; ama fazladan ikramiye... İşte bu, gerçekten reddedilemeyecek bir öneridir.

İş adamları ve politikacılar söylediklerini çok tekrar etmekle eleştirilir. İşte ticari ilanlarda ve politikacıların seçim konuşmalarında karşımıza çıkan tekrar örnekleri: *joint cooperation* (beraber işbirliği), *reiterate again* (yeniden tekrarlamak), *necessary requirement* (gerekli ihtiyaçlar), *totally unanimous* (tamamıyla hemfikir), *former glories* (geçmişin eski ihtişamı)... Eminim ne demek istediğimi anlamışsınızdır.

5. Kural: İngilizce bir karşılığı olduğu sürece asla yabancı veya bilimsel bir kelime ya da jargon kullanmayın.

Yazı yazarken zaman zaman özel terimler kullanmak zorunda kalabiliriz; ama bu kime hitaben yazdığınıza bağlıdır. Meslektaşlarımıza bir rapor yazıyorsak kullandığımız profesyonel

dilin anlaşılacağından emin olabiliriz; fakat daha genel bir kit-
leye hitap ediyorsak, onların yazdığımız özel terimleri bilmek
zorunda olmadığını bilmeliyiz. Biri için myocardial infarction
(miyokard enfaktüsü) demek, bir başkası için heart attack (kalp
krizi) anlamına gelir. Bunun gibi yabancı kelimeler yazınızı an-
laşılmaz hâle getirir.

Özel uzmanlık alanınız hakkında bilgisi olmayan birine hitap
ederken anlamlarını izah etmediğiniz özel terimler kullanmanız,
rahatsızlık uyandıracaktır. Hem, digital product solution (diji-
tal ürün çözümleri) ya da online offering (çevrimiçi teklif) ne
demektir? Çalıştığınız alanda kullandığınız kelimeleri herkesin
bildiğini düşünmemelisiniz. Yazdığının onu okuyacak kişiler
için uygun olup olmadığını anlamak bakımından ona uzaktan,
bir başkasının gözüyle bakın.

**6. Kural: Yanlış bir şey söylemeden bu kurallardan her-
hangi birini çiğneyin.**

Kurallara bağlılık yaratıcılığı köreltir. Kuralları bilir ve doğru
şekilde anlarsak onları gerektiği yerde çiğnemek için kendimize
güvenebiliriz.

Tabii bu düzeyde bir anlayışa ulaşabilmek için yapılması ge-
reken bir şey var: Okumak, okumak, okumak. Keman çalmaya
kalkışmadan önce müzik dinlerdiniz, öyle değil mi? Buna ben-
zer şekilde, bir dile hâkim olabilmek için de onun size sunduğu
her şeyde yoğunlaşmanız gerekir. Elbette herkes on dokuzuncu
yüzyıl romanlarını okuyacak vakit bulamayabilir; ama çoğu kişi
dilin inceliklerini görebilmek için gazetedeki iyi bir makaleyi ya
da her hafta seçtiği bir şiiri okuyabilir. Neden okumak için kü-
çük bir hikâye kitabı ya da içinde denemeler olan başka bir kitap
seçmeyesiniz? Belki de işe giderken yolda tadını çıkaracağınız
bir roman?

7. Kural: Dili sevgiyle kullanın.

Bu son kural Orwell'in listesinde yer almıyor; ama benim için diğer altısı kadar önemli. Dile hayranlık duyan kişiler ball-park figures (üç aşağı beş yukarı), one hundred and ten per cent (yüzde yüz on) ve end of the day (günün sonu) gibi hoş olmayan ifadelerden kaçınır. Kaçınır; çünkü dili tahrip etmek istemez.

Yazmadan önce söylemek istediklerinizi ve onların okuyucuya nasıl gözükmesini istediğinizi iyice düşünün. Gerçekten anlatmak istediğinizi yazın, söyleyin ve İngilizcenin tadını çıkarın.

Gösterişçi Olan da Kim, Bendeniz mi?

Başka dillerden İngilizceye birçok yabancı kelime girmiştir. Geniş kelime hazinemize rağmen, bazen yabancı bir kelime, kendi dilimizde anlatması gerçekten zaman alacak bir şeyi kolayca açıklayabilir. Double entendre (cinaslı söz) chutzpah (küstah) ve angst (endişe) kelimelerini ele alalım. Bu kelimeler okuyucunun kafasında hemen bir anlam ifade edecektir. Hâlbuki onların İngilizce açıklamalarını yapmaya çalışmak sözü uzatmak ya da ağırlaştırmak olurdu.

Her zaman olduğu gibi yabancı bir kelime kullanıp kullanmamak bir sağduyu meselesidir. Aksini bir kendini beğenmişlik alameti ve bir anlamda İngilizceyi aşağılamak olarak gören Orwell, bu konudaki duyarlılığı ve anlaşılır tarzıyla tanınırdı.

Ek 1: Sıkça Yanlış Yazılan Kelimeler

abscess (-*bsc*-)

accommodate (2 *cs* ve 2 *ms*)

acquaint (“aquaint” değil)

aerial (“arial” ya da “ariel”
değil)

aquiline (“acquiline” değil)

arctic (“artic” değil)

benighted (“beknighted”
değil)

Britannia (1 *t*, 2 *ns*)

Britannica (1 *t*, 2 *ns*)

Brittany (2 *ts*, 1 *n*)

broccoli (“brocolli” değil)

conscientious (kelimenin
kökü “science”)

consensus (“concensus”
değil)

desiccated (“dessicated”
değil)

desperate (“desparate” değil)

drunkenness (çift *n*)

exercise (“excercise” değil)

ecstasy (“extasy” ya da
“extacy” değil)

espresso (“expresso” değil)

February (“Febuary” değil)

glamorize, glamorous
(“glamourize/-ous” değil)

graffiti (“grafitti” değil)

gauge (“guage” değil)

harass (“harrass” değil)

idiosyncrasy (“idiosyncracy”
değil)

itinerary (“itinery” değil)

kerb (kaldırım köşesi
anlamına gelir, Britanya
İngilizcesindeki “curb” değil)

led (“lead” fiilinin geçmiş
zamanı)

liaise, liaison (“liase” ya da
“liasion” değil)

lightening (hafifletmek)

lightning (“lightening”
değil)
liquefy (“liquify” değil)
Mediterranean
 (“Meditteranean” değil)
memento (“momento”
değil)
millennium (“millenium”
değil)
minuscule (“misniscule”
değil)
mischievous
 (“mischievious”)
pejorative (“perjorative”
değil)

pharaoh (“pharoah” değil)
Portuguese (“Portugese”
değil)
restaurateur (“restauranteur”
değil)
sacrilege (“sacrelige” değil)
separate (“seperate” değil)
stiletto (“stilleto” değil)
supersede (“supercede”
değil)
threshold (“threshhold”
değil)
withhold (“withold” değil)
you’re (“you are” demektir)
your (“senin” demektir)

Ek 2: Sıkça Karıştırılan Kelimeler

Accept/Except Kabul etmek. / Hariç tutmak.

Adverse/Averse Tersine-aksine, zıt / isteksiz, gönülsüz.

Affect/Effect (1) Fiil: Etki etmek. / Meydana getirmek, neden olmak. (2) İsim: Davranışı etkileyen duygu için kullanılan psikolojik terim. / Sonuç.

Alternate/Alternative Sırayla yapmak. / Diğer seçenek.

Allusions/Illusions İma. / Yanılsama.

All together/Altogether Hep beraber. / Bütünü, tamamen.

Amoral/Immoral/Immortal Ahlak dışı. / Ahlaka aykırı. / Ölümsüz.

Aural/Oral Kulakla ilgili. / Ağızla ilgili.

Avenge/Revenge Cezalandırmak. / İntikam almak.

Born/Borne Doğmuş. / Taşınmış.

Brooch/Broach Broş. / Bir konuyu açmak.

Canvas/Canvass Keten kumaş. / Oy toplamak.

Censer/Censure/Censor Buhurdan. / Tenkit etmek. / Sansür.

Childish/Childlike Olgunlaşmamış. / Çocuk ruhlu, masum.

Compel/Impel Zorunda bırakmak, zorlamak. / Harekete geçirmek, sevk etmek.

Complimentary/Complementary Övgü niteliğinde. / Tamamlayıcı nitelikte.

Currant/Current Kuş üzümü. / Güncel; su ya da elektrik akımı.

Deduce/Deduct Sonuç çıkarmak. / Azaltmak, uzaklaştırmak.

Disinterested/Uninterested Önyargısız, tarafsız. / İlgisiz.

Dominate/Domineer Baskın olmak. / Zorbalık etmek.

Elder/Older Bir grubun en büyüğü. / Daha yaşlı ya da kıdemli olan.

Egotism/Egoism Kendine hayranlık. / Bencillik.

Emigrate/Immigrate Bir yerden göç etmek. / Bir yere göç etmek.

Empathy/Sympathy Kendini bir başkasının yerine koyarak onu anlama. / Bir başkası ile aynı duyguları paylaşma.

Exercise/Exorcise Egzersiz, alıştırma. / Şeytan çıkarma.

Flammable/Inflammable Her ikisi de kolay alev alabilir anlamıda gelir.

Flout/Flaunt Otoriteye karşı gelmek. / Gösteriş yapmak.

Founder/Flounder (Gemi) Batmak. / Çabalamak.

Gourmet/Gourmand Gurme. / Boğazına düşkün.

Grisly/grizzly/gristly Dehşet verici. / Kır saçlı. / Kıkırdaksı.

Historic/Historical Tarihe geçmiş. / Tarihi.

Hoard/Horde Saklanmış mal. / Aşiret, sürü.

Illegible/Unreadable Görünüşü dolayısıyla okunaksız. / Sıkıcılığı ya da zorluğu sebebiyle okunması güç.

Illicit/Elicit Gizli ya da kanunsuz. / Tepkiye neden olmak.

Imply/Infer İma etmek. / Sonuca varmak.

Insidious/Invidious Sinsi. / Kışkırtıcı, ayrımcılık yapan.

It's/Its It is / (Bir nesne ya da hayvan için) onun.

Lie/Lay Uzanmak ya da yalan söylemek. / (Bir şeyi ya da birini bir yere) yerleştirmek.

Lose/Loose Kaybetmek. / Sıkı olmayan, gevşek.

Luxurious/Luxuriant Lüks. / (Bitki vb.) Bereketli.

Misanthrope/Misogynist İnsanlardan nefret eden. /

Kadınlardan nefret eden.

Passed/Past Zamanın geçmesi, ilerlemesi. / Geçmiş.

Pedal/Peddle Pedal, pedal kullanmak. / (Genellikle yasadışı.)

Satıcılık yapmak. (Genellikle uygunsuz bir şekilde) Bir fikir ya da görüşü yaymak.

Plane/Plain Uçak. / Yalın, sade, düz arazi.

Portentous/Pretentious Gelecekte haber verme. /

Olduğundan önemli ya da değerli olduğunu iddia eden, kendini beğenmiş.

Prophecy/Prophecy Kehanet. / (fiil) Önceden haber vermek.

Principal/Principle Başkan, amir. / İlke, esas.

Proceed/Precede İlerlemek, devam etmek. / Zaman, önem vb. sebeplerle önde olmak, önde gitmek.

Prostate/Prostate Keder ya da bitkinlik nedeniyle yere uzanmış. / Prostat.

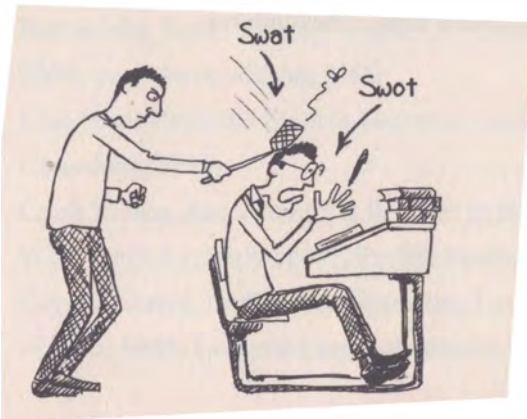
Rapt/Wrapped Tümünüyle dikkatini vermiş, dalmış. /

Paketlenmiş.

Sensual/Sensuous Duyulara, fiziksel hazza dayalı ya da haz veren. / Duyularla ilgili.

Stationery/Stationary Kırtasiye. / Hareket etmeyen, sabit.

Swat/Swot Aniden ve sert bir şekilde vurma. / Çok çalışmak.

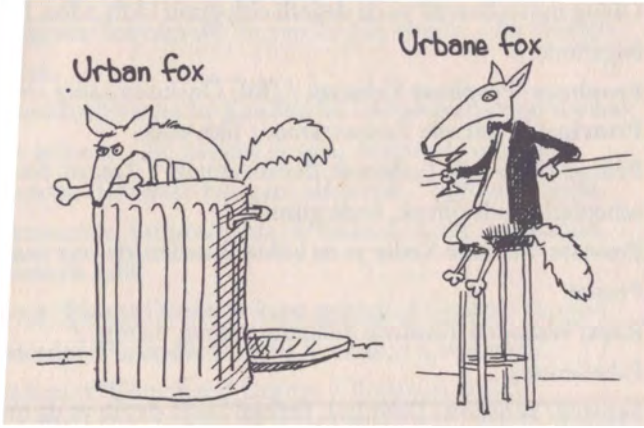
Their/They're/There Onların. / Onlar. / Orada.

Too/To Dahi, -de -da / Master halindeki bir fiilin parçası (örneğin; to be, to do); yön edatı.

Tortuous / Torturous Dolambaçlı. / Acı verici.

Troop/Troupe Topluluk; askerler. / Oyuncu ya da akrobat grubu.

Urban/Urbane Şehirle ilgili. / Görgülü.

Use/Usage Kullanmak. / Kullanım, (dilbilim) yapı.

Waiver/Waver Hakkından vazgeçme. / Kararsız, istikrarsız.

Whose/Who's Kimin. / Kim.

Yolk/Yoke Yumurta sarısı. / Boyunduruk.

OKUMA ÖNERİLERİ

Amis, Kingsley, *The King's English*, HarperCollins, 1997

Bierce, Ambrose, *The Devil's Dictionary*, Dover Publications Inc., 1993

Bryson, Bill, *Mother Tongue*, Penguin Books, first paperback edition, 1991

Bryson, Bill, *Troublesome Words*, Penguin Books, first paperback edition, 1997

Butterfield, Jeremy, *Damp Squid*, OUP hardback edition, 2008; paperback edition, 2009

Chambers Essential English Grammar and Usage, Chambers, 1999

Cook Vivian, *Accommodating Broccoli in the Cemetery: Or Why Can't Anybody Spell?*, Profile Books, 2004

Crystal, David, *Rediscover Grammar*, Longman, first edition, 1988; Longman second edition, 2004

Crystal, David, *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*, Cambridge University Press, illustrated edition, 1995; third edition, 2010

Crystal, David, *Who Cares About English Usage?* Penguin Books, 1984; second revised edition, 2000

Crystal, David, *Words, Words, Words*, OUP, 2007

Essinger, James, *Spellbound*, Robson Books, illustrated edition, 2006; Delta, 2007

Fowler, H. W., *A Dictionary of Modern English Usage*, OUP (Oxford) third edition, Birchfield, 1996

Hart, Horace H., *Hart's Rules for Compositors and Readers at the University Press*, OUP 1893; thirty-ninth edition, 1983

Heffer, Simon, *Strictly English*, Random House Books, 2010

Hitchings, Henry, *The Secret Life of Words*, John Murray, 2008

Humphrys, John, *Lost for Words*, Hodder Paperbacks, 2005

Jarvie, Gordon, *Bloomsbury Grammar Guide: Grammar Made Easy*, Bloomsbury Publishing PLC, revised edition, 2000

Lamb, Bernard C., *The Queen's English*, Michael O'Mara Books Ltd, 2010

Liberman, Anatoly, *Word Origins*, OUP (USA), 2005

Martin, Andrew (editor), *Funny You Should Say That*, Penguin Books, 2005

Parkinson, Judy, *I Before E (Except after C)*, Michael

O'Mara Books, reprint edition, 2007

Pearsall, Judy and Trumble, Bill (editors), The Oxford Reference Dictionary, OUP, second edition, 2002

Taggart, Caroline and Wines, J. A., My Grammar and I (Or Should That Be 'Me?'): Old-School Ways to Sharpen Your English, Michael O'Mara Books, 2008

Taylor, Andrew, A Plum in Your Mouth, HarperCollins, 2006

Trenga, Bonnie, The Curious Case of the Misplaced Modifier, Writer's Digest Books, 2006

Truss, Lynne, Eats, Shoots and Leaves, Profile Books first edition, 2003

Walsh, Bill, Lapsing into a Comma, McGraw-Hill Contemporary, 2000

Wines, J. A., Mondegreens: A Book of Mishearings, Michael O'Mara Books, 2007

DİZİN

- able ve -ible 102
- ahenk, ton ve diğer araçlar 135
- alfabe, alfabenin tarihi 11
- ayraçlar 91; ayrıca bkz. parantezler
- bağlaçlar 50
- basit geçmiş zaman 25
- basit geniş zaman 22
- başlıklar 134
- belgisiz zamirler 44
- belirli ve belirsiz tanımlık 49
- belirteç görevli sıfatlar 48
- belirteç olarak zamirler 43, 46
- belirteçler 32, 43, 46, 48, 49
- benzetmeler 33, 136, 142
- birleşik cümleler 59
- cins isimler 12, 14
- cümle parçaları 63
- cümlede nesne 54
- cümlede özne 54
- cümlelerin yedi aşaması 65
- çift olumsuzluk 137
- çizgiler 92, 94
- çoğul isimler 14
- diğer dillerden gelen kelimeler 17, 19, 116
- diğer kullanımlar 89
- diğer telaffuz düzensizlikleri 121
- dilek kipi 56

doğru yazım için ipuçları 108	87, 98, 129, 131, 133
dönüşlü zamirler 44	işaret zamirleri 46, 49
düzensiz fiiller 27	iyelik zamirleri 43, 48, 138
düzensiz isimler 17	iyi bir İngilizce için yedi altın
düzensizler 41	kural 142.
edatlar 56	karıştırılan kelimeler 151
elektronik postalar 102, 127,	karmaşık cümleler 54, 59, 60
128, 129	karşılaştırma sıfatları 34
emir kipi 56	karşılaştırma zarfları 40
eş sesli kelimeler 102, 104	kesme işareti 84
eşyazımlı kelimeler 102, 106	kişi zamirlerinin doğru
etken ve edilgen cümle 58,	kullanımı 42
145	klişeler 142
fiil çekimleri 21	konuşmalar 42, 88
fiiller 20	köşeli ayraç 91
geçişli ve geçişsiz fiiller 55, 65	kural dışı zarflar 38
geçmiş zaman 24	mastar 21
gelecek zaman 30	mecaz 33, 136, 142
geniş zaman 22	mektuplar 127
gereksiz kelimeleri çıkarma	nokta 69
144	noktalama işaretleri 67
haber kipi 56	noktalı virgül 79
harflerin telaffuzu 114	ortaçlar 31, 145
iki nokta 79	ön ekler 53
ilgi zamirleri 46	özel isimler 12
-ise ve -ize 53, 101	özgeçmiş 133, 134
isimler 12	özne yüklem uyumu 55, 64,
iş başvuruları ve özgeçmişler	140

parantezler 91	tümleç 66
raporlar 7, 135, 146	uzak geçmiş zaman 27
sahiplik 32	uzun ifadelerden kaçınma
sayılabilen/sayılamayan	144
isimler 15	üç nokta 70,
schwa 126	ünlem işareti 83
ses düşmesi 125	üstünlük sıfatları 35
sesli harfler 114, 125	üstünlük zarfları 41
sessiz harfler 120	virgül 70, 72
sesteş kelimeler ailesi 102	vurgu 89, 91, 106
sevgiyle yazmak 148	yabancı isimler 19
sıfatlar 31	yabancı kelime kullanımı 147
sıfır tanımlık 50	yakın geçmiş zaman 24
sıralama bağlaçları 50	yan cümle bağlaçları 51, 61
somut - soyut isimler 16	yan cümleler 63
son ekler 21, 53	yanlış yazılan kelimeler 149
soru işareti 69, 82	yardımcı fiiller 22, 24, 28, 32,
şimdiki zaman 22	56
şimdiki zamanın hikayesi 25	yazarken düşülen tuzaklar
tanımlık 48	137
tek tırnak işareti 88	yazıda gösterişçilik 144, 148
tekil isimler 14	yazım kuralları 127, 131
telaffuz 97	yazımda tuzaklardan kaçma
telaffuz ipuçları 118	8, 110
temel yazım kuralları 99	yüklem 54, 140
tırnak işareti 88	zamanlar 21
tire 81, 92	zamirler 31, 37, 42
totoloji 146	zarflar 31, 37

HERKES İÇİN İNGİLİZCE BİR OLAY!

Herkes İngilizce konuşmak zorunda değil! Ama İngilizce bildiğini iddia edenlerin de bu bilgilerini kanıtlamaları gerekiyor. Nasıl mı? Tabii ki dilbilgisi hataları yapmayarak... Bir e-posta atmaları gerektiğinde, yurtdışına çıktıklarında ya da yolda bir yabancıyla karşılaştıklarında dertlerini kızarıp bozarmadan anlatarak...

Bu kitap sana mükemmel bir İngilizce öğretmeyi vadetmiyor. Bunun yerine İngilizce kullanımının püf noktalarını gösteriyor. Mizahla illüstrasyonlarla yararlı bilgilerle dolu bu kitabı okuduğuna pişman olmayacaksın.

Bilgini gözden geçirmek ve yeni şeyler öğrenmek için bu kitap tam senlik...

Bu kitapta neler var?

- Telaffuz yanlışlarından kaçınmanın yolları!
- Özgeçmiş ve iş başvuruları için ipuçları!
- Noktalama işaretleri ve yazışma kuralları!
- İyi İngilizce için Yedi Altın Kural!

+15

ISBN 978-605-114-653-9

9 786051 146539

gencimas.com

8,50 TL

DIKKAT!
Ders Kitabı
Değildir.